FRESKY A GOBELINY

SOUBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

VELUT ARBOR ÆVO

FRESKY A GOBELINY.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(DRUHÉ VYDÁNÍ.)

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

PROLOG.

Na cestách, v dáli, doma, v šeru síní,
tu v museích, tam v opuštěných hradech
jsem viděl je, tu ložnice vchod stíní,
tam stěny zdobí v řasných vodopádech;
jich obrysy mou hlavou létly nyní,
jak v Armidiných kouzedlných sadech
jsem náhle v obrazů stál pestrém tanci,
a samy v starou splétaly se stanci,
jak bleskly hlavou v rhytmů svůdných spádech.

A je-li barva žhavější zde v svitu,
než na mnohém z vybledlých jejich vzorů,
já poslouchal jen, věren svému citu,
jak zněly v duše strunách v hlučném choru.
Čas přitlumí již oheň jejich třpytu
a zladí v souzvuk, co zde jásá v sporu;
já pouze vím, že v nich má duše celá
se v citu štěstí plesem rozzvučela,
jak z jara hvozd, když slunce na obzoru.

Jeť poesie jedna v různých tónech,
co sbírá světem, duší jest jen vůně,

ať minulosti pestrých na záhonech
se opozdí jak motýl v květin lůně,
ať jásá radostí ve burných zvonech,
ať sfingou zamyslí se, nymfou stůně,
ať zkušenosti sbírá hořká jádra.
ať poduškou si zvolí dívčí ňádra,
z nichž plna touhy zadívá se k luně:

Jen vyzněla-li celým, plným zvukem,
a našla ohlas, jímž se ňadro zdvihá,
jak teplý paprsk hmotou tryskla, bukem
jak na jaře se první listí míhá,
že zrychlenějším srdce bije tlukem
a necítí víc, života co tíha,
pak jedno, v jakou budoucnost již zraje.
A básník? — Ten sám osud všeho znaje,
zář jiné hvězdy na obzoru stíhá.

———

KNIHA PRVNÍ.

ANTICKÉ RHAPSODIE.

(Psáno v letech 1886–1890.)

Zjevení u rajské brány.

Kraj tmavý; nebes pruh jen doutnal nachem
a směrem k němu na útěku plachém
se obracel vždy Adam s bledou lící.
Již obrovské byl roven vlasatici
žeh andělova meče v snětích cedrů.
Noc byla blízká, po úpalném vedru
tříšť rosy počala se v trávě chvěti,
zvěř k zdrojům táhnout, ptáci v keřích pěti.
Tu první člověk s žalnou výtkou v oku
na ženě utkvěl, zastavil se v kroku
a pravil těžce z hloubi oddychaje:

»Ne, nemožno nám žít bez vnady ráje,
bez klidu, hudby, něhy, vůně, zřídel
těch safírových, v nichž andělských křídel
se odlesk míhal, jak pouť snů jde hlavou.
My zpátky musíme, s tou zbraní žhavou
zlý cherub musí ustoupit nám přece!«
Jak vrba smutně sklání větve k řece,
tak v dlouhých vlasů Eva skryta plášti
v žal chotě zřela, na skráň, jak se vraští,
na oko, v kterém blesk se nítí temně.

Bez odpovědi ruku kladouc jemně
na rámě Adamovo, za ním zpátky
se obrátila na pouť v eden sladký,
touž cestou přes kamení i skal tříští.

Již stromů klenbami jim v oči blýští
meč andělův, že před ním měsíc bledý
v mrak padá jako krůpěj, na výzvědy
jdou matné hvězdy děsem prchajíce.
A temnou nocí čím blíž jdou, tím více
plá trestající Hospodina metla.
Již s Evou Adam ve záplavě světla
na prahu ráje stojí bez pohnutí;
je slabá naděj oči zvednout nutí,
a děs je v téže chvíli ve prach kácí.
Před nimi v mhách zjev obrovský se ztrácí,
šat jeho, tmavá noc, je roven moři,
ve vlasech jemu hvězdy nebes hoří,
je veliký a hrozný, bránu k ráji
dvě jeho stinná křídla zastírají,
kam tma tká tisíc dračích hlav a spárů.

»Ach, Pane, milost, propadli jsme zmaru,
však bez ráje žít nedovedem více,
jas jeho stopen v naše zřítelnice,
ples jeho v sluch nám ustavičně zvoní,
ať v spánku, v dumy klín se hlava kloní,
vždy ráje čár nás jako kletba stíhá,
v své bájné kráse před námi se zdvíhá,
a touha v srdci roste, pálí, vraždí.
Ó pusť nás zpátky, sám náš trest nás dráždí
po radosti, jíž těžko odvyknouti.

My k vůli ráji celodenní poutí
jdem zpátky k tobě, a náš život celý
jen poutí za ním bude smutný, stmělý.
Měj soucit, věř, náš život bude hrozný,
nám zhořkne chléb a zkysnou naše hrozny
jen na ráj myšlénkou, jenž pro vždy ztracen.
Ni nadějí náš sen nebude zlacen,
že lépe bude . . .«

»Dost rouhavé řeči,
Bůh, který raní, hned v té chvíli léčí —«
(tak z moře ohně, jenž se stále nítil,
hlas rovný pádu velkých vod se řítil)
»i vám dá spásu!«

— »Smím ji vidět, Pane,
bych věřit moh'?« s rtů Adama řeč skane,
»co smysl stihne, lépe duše věří.«

A cherub kynul. Zář ustoupla šeři,
jíž stromy ráje pouze prokmitaly
jak strašidla; ta šeř se táhla v dáli,
svět jala v náruč, skryla zem i moře,
a přes ni jako stín, když prchá zoře,
zjev hrozný táhnul ženy gigantické.
Pod plachtou stínů rysy tváře lidské
se tměly přísně, důlky místo očí,
šat mohutných kol plecí, jenž se točí,
jak nazveď se, zřel Adam hnát jen holý
Děs zachvěl jím, však brzy vše, co bolí,
co hněte, svírá, v duši jeho tálo,
a velké zjevení když před ním stálo,

tu cítil, slzami zrak mokvat sprahlý
a hluboký mír svatý, neobsáhlý,
že plesem vzkřik' a po zjevu vztáh' ruce.

»Kdo jest, kdy řekne: Ustaň! mojí muce
mír, který tknul se mne teď, jako v tuše,
kdy vlíbá mi a pro vždy až v dno duše?«

»Trp zatím, však se dočkáš!« Znělo v mraku.
A zjevení dál spělo po oblaku
jak celý svět by chtělo obsáhnouti,
co Adam s Evou dál za jeho poutí
zrak šinou, v díky bolest jejich taje,
že dal Bůh Smrt jim za náhradu ráje.

Ze života patriarchův.

Hor obrysy se v dálce modrají,
ze skály v pravo pěnivý zdroj tryská,
a roste v řeku, jejímž po kraji
se niva šíří táhlá na pastviska,
kde v levo skalisk čela větrají,
se tulí v palem stín pastýřská víska,
pár stanů napřed jako předvoj stojí,
tlum jezdců u nich ve východním kroji.

Je večer; z pastvin zvolna stáda ženou,
psi shánějí z luk rozptýlený brav,
jenž sem tam zdroje postříkaný pěnou
ve chvatu okusuje stonky trav,
za stádem koz, kde v dálku zamlženou
se obzor tmí, se béře stádo krav,
a voli ve jhu primitivních pluhů
jdou v kroku houpavém a těžkém z luhů.

Pod stanem sedí zadumaný kmet,
zří v dálku, jež se modrou parou kouří,
skráň rozryta jak pole stopou let
a sledy nese těch, jež přestál, bouří.

*

Teď klidněj' na potomstva patří květ,
a pakli duma jeho čelo chmouří
a tlumí oka vlídnost, které září,
to víc je zvykem rozvážného stáří.

A vedle stanu potok v pouto jat
je vtěsnán dřevěného do koryta,
tam dívky prostý zvedajíce šat
v džbán vody nabírají, která lítá
jim v tříšti perel kol růžových pat
a snědých lýtek; mnohá krůpěj kmitá
se v změti vlasů, na obrubě řízy
v červáncích planouc jako démant ryzí.

Muž o křemen dál brousí nástroj tupý,
zpod kovadliny lítá jisker vír,
dál mladíků se tísní hnědé tlupy,
sval ocel, skála šíj, zjev bohatýr.
Za stanem v pozadí se ženy kupí,
ty mléko sbírají na tučný sýr,
ty drhnou nádoby, ty v pestrém roji
tam suší prádlo a tam děti kojí.

Tlum starších hochů na písku se honí,
kde vážný velbloud leže hlavou kývá,
ti válí se, ti hřívu pletou koni,
jenž zvyklý hrám jich klidně kol se dívá,
a nejdál dívka dlaní zrak si cloní,
zří v dálku, zdali volá nebo zpívá,
to gobelin neřekne, však tvář ta smavá
dí bezpečně — milence očekává.

To onen pastýř jest, jenž za svým stádem
půl halen v prachu vír sem kráčí blíž,
hlas jehož v písni měkkým zvučí spádem,
ret jehož sladší nežli mléka číš;
on přijde jistě, hvězdná noc až chladem
ji překvapí, jak potom v dumnou tiš,
do vytí divé a vzdálené zvěře
polibek zazní, jejž z úst rád jí béře!

Ó žití sladké, jednotvárné, milé,
kdy den dnu roven jako listu list!
Ó lidstva prvotní vy šťastné chvíle
vždy plných zásobáren, plných hnizd!
Zpět pouze jak v snu může oko zpilé
na staré přízi prostý děj váš číst:
Oč lepší jsme, oč dál jsme, ptát se v duchu
v děl hromu, v páry hvizdu, v kladiv ruchu?

Stín Mojžíšův.

Šel Mojžíš se Sinaje, v rukách desky,
jas ve zraku a kolem hlavy blesky,
byl velký jako Bůh a gigantický,
že před ním chvěl se všeliký rod lidský,
jenž klečel v prachu na úpatí hory.
On mluvil s Jahvem, on pil zřídla zóry,
chléb lámal s cheruby, je velký, svatý;
teď nese zákony, hle trojí zlatý
svit jemu velké čelo korunuje,
mrak jako peruť u hlavy mu pluje.
Jej poslouchat je povinností sladkou,
jeť otcem všem a vůdcem, naší matkou!
Tak pravili a ukláněli hlavy.

Leč s druhé strany, kde stál oblak tmavý,
též dlelo něco Israelských kmenů,
ti s úžasem na skalní zřeli stěnu
a zřeli jasně, za Mojžíšem černý
jak splývá stín vždy nohsled jeho věrný,
byl rysů velkých, býčí zvedal nohy,
na čele z vlasů trčely mu rohy
a co nes' v rukách, to byl žernov tuhý.

Hle, to je Satan, řekli, v zemské luhy
jde za ním, Mojžíš není sluha boží,
ten žernov těžký na šíji nám vloží
a běda všem, on zkruší nás a smele!

Od chvíle té vždy v kmenech Israele
kdo rozkol sil a vzpouru, hněv a vzdory,
byl z těch, kdo zřeli Satana jít s hory.

Boj o mrtvolu.

A nikdo až po dnešní den
nezvěděl o hrobu jeho.
V. kn. Mojž. 34, 5.

Noc tíhla v sklon a chmury její bledly,
stín ohromný půl báně nebes halil,
na strhaný mrak krůpěje hvězd sedly,
jak lampa hasnoucí se měsíc kalil:
jak člun se k němu nesl oblak zšedlý,
plul azurem teď blíž a teď se vzdálil,
jak Orionu, jenž se v bezdno ztápí
a bledne zvolna, šerou byl by kápí.

Zem spala v hloubi. Šatu zcuchanému,
jenž pohozen v dál, rovnala se v šeru,
tu dlouhý svit od východního lemu
jak zlatý šíp se rozlít' v sterém směru,
jak úsměv letěl k bezdnu mlhavému
a páry táhly před ním ku severu,
hor obrysy v něm fialově vzplály,
jak vlny moře kamenného v dáli.

A v jitra čistém balsamickém vzduchu
se jak hřbet velryby stráň z mlhy noří,

mlh prouhy po ní jako křídla duchů,
z nich Neba hrot ční Pisga na pohoří,
na jeho štítu bez hnutí a ruchu
kmet velký leží, pod ním jak loď v moři,
jak černý vrak se skalní spousta zdvíhá,
jak rakev obrovská se v mraku míhá.

Kmet okem ztrnulým zří dolů k zemi,
v poušť Judy nehostinnou, kamenitou,
jen rozvlněnou písku ručejemi,
velbloudů pochody, lvů honbou zrytou,
v kraj nekonečných obrysů a němý,
po němž jen vichr tančil nohou hbitou,
a sporé vsi tu zdaleka, tam v blízku
jak šeré skvrny v žlutém tkvěly písku.

A nikdo neřek' by, že smrti rukou
byl dotknut spící ten obličej lidský,
kde rysy dlátem bolu psány, mukou
jak brázdy tměly se. Snil jako vždycky.
V tom křídla dračí o tvář jemu tlukou,
u noh mu vztyčil se stín gigantický,
tvář hrdá blesku stopou znamenána
a čelo v krvi — otevřená rána.

A rázem s výše sletěl druhý, světlý
meč blesknýv pravici své třímající,
jak Noc a Den by v tuhý spor se slétly,
tak proti sobě stáli s hněvnou lící.
Jak mračna dvě se náhle v útok střetli,
ten tmavou a ten bleskou třásl kšticí,
a jako příval, jenž se řítí s hor,
v jich rány boje hřímal rozhovor.

A pravil Satan: »Mým je toto tělo,
je k zemi snesu, kde lid žije podlý,
lid, který musí v prachu sklánět čelo
a šťastný jest, když svíjí se a modlí;
tam idolem je vztyčím, aby čnělo
v jich arše úmluvy, neb lid chce modly,
on musí cítit, že kdos nad ním vyšší
mu podává pít pohrdání číši.

On za Boha je na svůj oltář vztyčí,
je slije v bronz, je v žulu, v mramor vtesá,
dá Baala jemu šíj a rohy býčí,
ó zřím, jak v tanci nestydatém plesá,
čím sám je zbabělý a trpasličí,
tím výš svou modlu zvedne nad nebesa,
lid bez Boha — rej much nad skalnou strží;
bez modly žádný národ nevydrží.

A žárlivý Bůh nebude víc jeden
a takto bohů nadělám víc časem,
jak v lese klamán poutník a v zmar veden,
tak lidstvo půjde za jich klamným hlasem.
Z nich každý křičet bude: Já jsem eden!
Ten nocí oděn bude a ten jasem,
ten řekne: Já jsem silou, ten: Jsem láskou!
Já ale ze všech smát se budu maskou.«

Leč archanděl vzpjal peruť svoji dvojí,
od meče jeho šlehly nebem žáry.
»Čas nejvyšší, se utkat s tebou v boji,
vznes hromný kyj svůj, arcivrahu starý!
Ó marnou nadějí se duch tvůj kojí,
mám vmetnouti zpět zas tě v pekel vary?

Lží darmo líčíš úmysl svůj škůdný,
zhyň meteor jak nad močálem bludný!

Ješ Jahvé, jeden veliký a silný,
vše ostatní prach, nehoden, by řízy
se jeho dotknul, z lásky jeho dílny
svět vyšel čistý, veliký a ryzí,
ty vstal's jen v úklad proti němu pilný;
však jak červ rozšlápnutý v blátě mizí,
ty zdeptán mojí zmařen budeš patou,
svou slinou sám se zalkneš jedovatou.

A nebude mít lid ten jiných bohů!« —
A umlknul a již se střetli s tělem,
jej Satan tlačil zpátky vidlí rohů,
však cherub blesknỳm potíral jej čelem.
Již na něho klad' vítězící nohu,
on vzpjal se v posled ve přemetu smělém,
však sražen patou letěl střemhlav dolů.
A vítěz Michael stál ve zápolu.

Jak bledá pára jitra zvolna taje,
tak zmizel Satan — Anděl blesky v zraku
plál jako živé slunce, jež z bran ráje
se nořilo v té chvíli zpod oblaku,
jenž duhami kol zířícími hraje,
ten s tělem Mojžíšovým roven vraku
se vznášel výš a výš, až v bledé dáli
se hvězdou mih' jak sněhu vloček malý.

A země zachvěla se v světle celá,
a ztrácela se slunce do potopy.

Ta hymna světla jásala a pěla,
v skal strže vrhla zářné nachu snopy,
jen z hlubin kletba Satanova zněla,
ač po něm dávno nebylo již stopy,
ta z propasti se nesla plné kouře
jak zmírající rachot dálné bouře.

A táhla v pláně pouští, táhla v města,
ba ohlasem ku trůnu nebe sáhá:
Lid musí modly míti, jimi ztrestá
svou hloupost nejlíp, marná každá snaha!
A dějinami jeho dlouhá cesta
jest mezi modlami jen trapná dráha,
tu k zemi obrátí se a tam k moři
a v posled ze sebe své modly stvoří!

Nebukadnezar.

Dav hlučí jako rozbouřené moře:

Čas nyní, zdá se, zastavil své oře,
neb tato chvíle, kterou slunce zlatí,
se musí vrýt všem v paměť; bez závrati
on, velký muž, král, vítěz, v středu davu
svou diademem ověnčenou hlavu
ukláni jako plný klas zrn v tíži.
Co slyší slávy křik, co stále blíži
se jako vlny zástupové noví,
jichž nadšení on bouří svými slovy,
stín klade se mu na čelo i v duši.
V tisíců souhlasu on jistě tuší
těch nesouhlas, jichž není v této vřavě.
Jest málo jich, pár zrnek ve záplavě
tak zmizí, ale jsou a on to cítí
a v pokřik plesu, z očí jenž všem svítí
a ňadra všech dme, těchto málo lidí,
již jiným okem jeho velkost vidí,
mu v zraku duše roste, v dějin váze
jsou těžší jejich tichá »ne«, jsou hráze,
o které tříští se ten jásot plesný.
Jsouť negace kruh železný a těsný,
jenž nepustí zde nikoho, kdo žije,
ať mečem nebo rydlem v desky ryje,
jež budoucnost v své těžké třímá dlani.

Neb kdyby Bůh byl s vínkem na své skráni,
a celý vesmír blažen vstříc mu jásal,
a jeho velkost v úhly světa hlásal,
muž neodvislý, v jizby svojí tichu
jenž nezapřel svou lidskou, svatou pýchu,
kýs zamračený prorok Israele
v své noci bezesné a osiřelé
nad kůží oslí shrbený, kam píše
svých bratrů bol a pokoření, tiše
své šeptne »ne«, a zavrtí jen hlavou:
on, Bůh, je malý s celou svojí slávou
před tváří svědomí, jež spí všem v hrudi;
a těm, kdo vskutku velcí jsou, se vzbudí
v ten pravý čas a houkne hlasem hromu
své »Nikoli!« a heros, před nímž chvěli
se zástupové v bázni, oněmělý
a bídný, směšný trpaslík jde domů.

Harut a Marut.

Když podmanil si Salomon vše satany a džiny,
když hvězdy nebe spočítal, vnik' v moře prohlubiny,
ze Saby moudrá královna, jež před ním oněměla,
s ním vlídně když se loučila, to do ucha mu děla:

»Znáš, králi, všecko! Před tebou Bůh stojí jako ďábel,
a neznáš strom jen života, jenž ční tam, kde byl Bábel,
v tom stromu tam dva zakletí se andělové tají,
ti pravou podstať života a zdroj a cíle znají.

Ten jeden nocí oděný, ten nazývá se Harut,
a druhý světlem zářící, to bratr jeho Marut,
ti oba stáli nejblíže, když Jahvé tvořil světy,
když nad hlinou, zkad člověk vstal, se zachvěly mu rety.

Neb původně Pán z člověka chtěl vyšší bytost stvořit,
před kterou trůny, knížata se měly s úctou kořit,
měl člověk po něm první být, syn, pravý dědic boží,
měl slunce mít za diadem a měsíc za podnoží.

Do hlíny dechnul Hospodin, ta začala se chvěti,
neb dechem jeho pohnula se láska v kalné změti.
Pán pravil k duchům: »Klekněte, teď překonat chci sebe!«
Však Harut smál se s Marutem, až chvělo se kol nebe.

A jak dech' Jahvé, Harut dech' a rychle Marut za ním,
a dech jich zkazil závistný, co bylo tvůrčím pláním,
a člověk povstal v kráse své a síle — ne však celý,
půl hmota věčně spoutaná, půl seraf zlatoskvělý.

Tu rozhněval se Hospodin, že v největším svém díle
byl schvácen těmi Iblisy a zmaten v svojí síle,
je s nebe svrh' a zaklel v strom na místě, kde pak Abel
od bratra bídně zabit byl a později kde stál Bábel.

Jak pravila jsem, všecko znáš, ó velký Salomone,
jak před měsícem hvězdy jdou za tiché noci vonné,
před tebou světa národy se koří v šírém kraji,
jen ty dva neznáš anděle, jež cíl života znají.«

To řekla mu a odjela s velbloudy, se soumary.
Král zůstal, v srdci divý žal a v hlavě divé žáry,
jej nebavilo žezlo víc, ni Jehovy chrám nový,
ni citaristů, pěvců sbor, ni prorok s věštby slovy.

Jej nebavily vinice, kde druhdy v luny svitu
svou navštěvoval zářící a černou Sulamitu,
jej nebavily cedrových paláců zlaté síně,
ni nahé před ním tančící egyptské otrokyně.

Banaju k sobě zavolal, když večer se již šeřil,
mu Jerusalem chrám i tvrz a celou říši svěřil,
a nikdo neměl věděti, že jako poutník prostý
se vydal cestou k Bábelu přes pustiny a mosty,

Že jako žebrák putoval od vesnice dál k městu,
jak cizinec se vyptával, kde pravou najde cestu,

až zemdlený a vysílen po dlouhé stanul pouti,
po zmatku lidských jazyků kde v prach se Bábel hroutí.

Věž gigantická v rozvalech se táhla v dálku tmavou,
a vítr smutně pohrával po římsách s hustou travou,
co kamenem bys dohodil, fík tměl se zakrsalý,
a větví jeho rozsochy jak ruce tmou se zdály.

V tom stromě směrem k východu byl zaklet černý Harut,
v tom stromě směrem k západu byl zaklet bílý Marut;
tam oba věky sídlili a často v noční chvíli
své kletby slali ku hvězdám, kdy šakalové vyli.

Ku stromu přišel Salomon, on přišel od východu,
a na kmen tiše zaklepal: »Já král jsem lidských rodů,
ty promluv, černý anděle, rci, ký je pramen žití,
ký jeho cíl jest poslední, dej vody, já chci píti!«

A ze stromu to zaznělo jak v lučině a listí,
když ostrá kosa sekáče se zamihne a svistí:
»Cíl všeho nic jest, k čemu shon? Cíl všeho noc je tmavá,
jeť vesmír růže obrovská, jež věčně opadává!«

I podivil se Salomon, na druhou přešel stranu,
a na kmen tiše zaklepal, jak na zavřenou bránu,
a opakoval prosbu svou, a z hlubin přetajemně
zněl filomely sladký hlas tak dojemně a jemně:

»Cíl života jest život zas, nad kosti, prach a lebky
vždy plný rozvlní se klas i travin hedbáv hebký,
den triumf všeho zářící jest v prozpěvu i jase,
jeť vesmír růže obrovská, jež věčně otvírá se!«

I podivil se Salomon a zas šel ku východu
a ptal se: »Kde lze najít mír a souzvuk, lad a shodu?«
A z kmene v odvet zaznělo: »Jen v hrobě, tam se smíří
zlé všecky žití protivy; kdo moudrý, tam jen míří.«

A stejnou řekl otázku na stromu straně druhé,
a vesele to znělo zas: »Jen bojuj v seči tuhé,
číš plná pak tě odmění, až v pokraj naplněna,
a spona, jež vše zavírá, cíl všeho, krásná žena.«

I podivil se Salomon a vážil řeči obě:
den Marut byl a Harut noc, i pravil tiše k sobě:
»Ti oba teprv celek jsou, ti oba dohromady
jsou člověk celý, úplný. — Ó budu dbát jich rady!

Když nejživčji hárá den, noc dostaví se sama,
když radost bývá nejčistší, tu v sled nás lítost sklamá,
číš na dně hořkost ukrývá i nejvíc oslazena,
jak popel ve své hořkosti je nejkrásnější žena.

A věru, nemoh' Jehova své dílo celé stvořit,
a nemoh' Marut s Harutem se práci jeho kořit;
je Harut muž, tma, odboj zlý, a Marut žena, něha,
a z obou podstať života nad slunce jasná šlehá.

A nemoh' v tvoru jediném ty různé sloučit spory,
tam Harut jemu v cestě stál, tu Marut vzpjal své vzdory,
a člověk zůstal troskou jen a proto musí sníti
po celý život, kterak má své prázdno vyplniti.

A pravdu mají oba dva, zlý Harut, Marut měkký;
vše nic a prach a věčné zas jsou ženské smavé vděky,

jen v hrobě mír a odtucha po vášní burácení,
však přece sladší na ženských jest ňadrech zapomnění.

A pouze ten, kdo obojí můž moudře v dlani svážit,
znát hořkou stránku života a po sladké se snažit,
ten ráno moudře před bohy, před ženou v noci klekne
a smíchem Marut, kletbou zlou jej Harut nezalekne!«

A odešel zas v město své, a pamětliv té rady
líp doveď pohár ocenit i Sulamity vnady,
však počítaje polibky na nahém dívčím těle,
jak ambry zrnka pouštěl z úst verš hořký kazatele.

*

Sardanapal.

Na požár paláce se klidně díval.
Kol městem bouřil nepřátel již příval,
třesk mečů, polnic jek a rachot štítů
zněl z dálky k němu. V rudém ohně svitu,
jenž stále rosť a hltal nezkojený
kov, drahokamy, koberce a stěny
a lízal velké sfingy u bran vchodu
svým ostrým jazykem a podél schodů
sedící lvy a ptáky tváří lidských
i králů sochy v křeslech gigantických,
jenž bez pohnutí s nakrouženým vlasem
a s dlouhým vousem, zhrdajíce časem,
kol na zdech snily. Dále na nádvoří,
kde sandelová hranice se noří,
zřel, kterak na ní koberce a látky
již doutnaly, dech vůně cítil sladký,
jak rozlitý se s duší květin druží,
tož hyacintů, narcissů a růží,
pak na truhlice těžce okované,
v nichž safír cudně svítí, rubín plane,
a smaragd výská ve hromadách zlata,
na číše, dutina jichž vrchovatá
je perlami, jež jako slzy kalné
se lesknou. Klidný v póse triumfalné
sám v ženském šatu s oholenou tváří
a dlouhým vlasem, onyxy v němž září,

své ruce zženštilé na ňadrech skřížil,
a tiše patřil, jak se požár blížil,
a k sobě polo, k ohni polo šeptal:
»Jen blíže, soude bohů, nač bych reptal,
jen blíže, jazyku ty sálající,
tak musilo se státi! S klidnou licí
tě vítám, nejsi pro mne oheň všední.
Což neznáš mne? Jen zbojnou hlavu zvedni,
vždyť z mého srdce trysknul's, snahy moje,
sny rozkoše a lásky, touhy roje,
jež stále žíhaly mne ve dne, v noci,
jež nezkojil jsem v objetí žen mocí,
ty vůlí bohů v žár se proměnily.«

A v plameny se vrh' jak fenix bílý.

Hermes.

Hermes, olympických bohů
tajůplný,
okřídlenou klade nohu
lehce na nivy i vlny;
vůdce duší neunavný,
jak svět dávný,
jako člověk mladý jest.

Nepenthu květ spjatý k skráním,
berlu v ruce,
jde, hrnou se stíny za ním;
jedni v klidu, jedni v muce
po života těžké práci
v resignaci
mdlí, zlé břímě dále nést.

Tiše, tiše k vlnám Lety
zvolna táhnou,
unavené svadlé rety
zapomnění píti práhnou,
zapadnout v sen věčný, sladký;
on však zpátky
v spleť se vrací lidských cest.

Klepe na paláce, chaty,
v města hlučná
zabloudí, kde pohár zlatý
strun provází píseň zvučná,
host je pouští, v nouzi, psotě,
o životě
kde zní plachá, matná zvěst.

Dotýká se kraje lodí
v moři širém
a z nich rovněž duše vodí,
by se věčným zpily mírem;
bleskem zde a jinde střelou,
ztápí v stmělou
noc je, v odplatu či trest.

Sám vždy klidný, bez účasti
stejně dělný,
tichý umí světem třásti,
sám jako smrt nesmrtelný,
lhostejný, kde mysl líná,
i kde zpíná
v hněvu zaťatá se pěst.

Náhle z kraje němých stínů
zvedne nohu,
z Heby usmívá se klínu
na Olympu, v středu bohů,
čelem, jež se stíny stmívá,
náhle splývá
tříšť mu nesmrtelných hvězd.

Danaidy.

Prof. Ferdinandu Schulzovi.

I.

Vám, nešťastné vy dcery pravěku,
jež bezúspěšné, každé marné snahy,
v které se lidský život potácí,
jste symbolem se staly, zní můj zpěv.
Zní nesměle, jak jemu ležela
by na perutích plíseň zašlých dob;
a přece z tmy se hlásí ku světlu,
neb osud váš tak těžký, bolestný
si hledá ohlas v křivolaké spleti
mé myšlénky, jež dlouho ve ňadrech
mi zrála, sněženka jak v závěji.

Ó sestry bědné, patřím v minulost,
a slyším drsný, spurný, nevlídný
hlas tyranický otce Danaa:
»Za chotě syny jižních barbarů
vy vezměte, neb říše bezpečnost
i trůnu mého zjevně káže tak!«

A v odpověď váš tichý slyším pláč
a zase jeho povel sveřepý:
»Vy nechcete? Tož nezbude vám nic,
než opustiti tajně starou vlast,
a chvatně obeliskům pozdrav dát,
a řadám sfing u chrámů zamčených,
jež střeží tiše věčné tajemství.«

Noc byla, když jste opustivše hrad
jak uprchlice spaly na poušti,
jež velká, boha otevřená dlaň,
se táhla v dálku a již hlídaly
v nádherných posách řady kolosů,
za hlavou jichž se nítil červánek
jak velký požár! Hvězdy bledly již,
však z vejce tmy se ještě nevyhoup'
Ptha, světlodárce, by porosil svět.
Nil svatý zvolna, jako spící bůh,
si oddechoval z hloubi sítin svých
svit nesa ve svém klínu mroucích hvězd,
jejž pouze spících krokodilů hlavy
jak velké přerývaly ostrovy.

Tu jedna z vás, ó dcery Danaa,
se vzbudila, jí slabý úsvit dne
na víčka zavřená snem zaťukal.
I zvedla hlavu v neurčitý šer,
v němž zápasil den mladý s nocí starou:
čněl obrovský tu před ní obelisk
pln spletitých a tajůplných čar.
U jeho paty dřímal sester sbor,
a ona sama v divné předtuše

zde bdící obrátila plachý zrak
ku hrotu jeho, který náhle rdít
se začal, růžemi jak poházen,
by zaplál nachem jejich líbezným.
A v udivení jak patřila výš,
tu plocha obelisku hlazená,
po níž se tančit jaly paprsky,
se chvěla již jak deska nástroje,
z kterého láká spící duchy v něm,
kdo tónů mistr. Zvuk ten mohutněl
a z dálky jemu naslouchala poušť
již vzbuzena.

II.

— — »Ó dcery Danaa,
zřím vaši pouť a v duchu žehnám jí!
Ó vzbuďte se a hleďte naposled
kol bedlivým se okem rozhlédnout,
ať celý svět, jenž před vámi tu leží,
vám věčnou zaplá v myslech odlikou!
Ó vizte v páře kouřící se Nil
s vějířem palem k němu skloněných,
za nimiž řady sloupů mohutné
kol chrámy tají nesmrtelných bohů,
jež Ibis hlídá v druži němých sfing.
To všecko v paměť sobě vtiskněte,
v lid jiný přijdete a v jiný kraj;
vy vzkřísíte tam znovu starou vlast,
leč bude to, jak z šera vstal by den,
jenž vzbouzí nyní k zpěvu ústa má.
Vy s neurvalou silou severu
ve tichý sňatek spojte klid a něhu

těch lotosů, jež tiše kolébají
v svém klínu tady vody posvátné,
však zlaďte vše a v souzvuk zmírněte,
a z hrobů tmy, jež halí celý Egypt,
jak mračno půlnoční, vy ku světlu
tvář ustaranou vzneste člověka!
Neb světlo život jest a ten jest cíl,
ne chmurné přítmí stinných pyramid,
kde v ruce s váhou soudu Osiris
na duše čeká s pekelnými psy.
Svět nový s novým žitím v žilách vašich,
o děvy, vře! — Ó spějte, vzbudit jej
a buďte, čím vás chce mít příroda,
dob velkých, divůplných matkami!
A nechť pod násilníka sekerou
v hrob skácen bude nejlepší váš květ,
přec jedna zbude z vás, v té budou dál
žít zkazky staré vlasti ubohé,
jež tiše, líně podřimuje v slunci,
o smrti dumá jen a o hrobech
cíl všeho v jejich přítmí hledajíc.
Však jedna z vás, jež ujde divé řeži,
jsouc synu nové vlasti snoubena
rod vzkřísí nový, zářný, vítězný,
jak moře volný, mocný jako slunce,
jež nehasne!

III.

Ó dcery Danaa,
zřím vaši pouť a v duchu žehnám jí!
Vy první moře pozdravíte, první
zrak ztopíte v tu valnou nesměrnost,
nad kterou křídlo ptačí umdlévá,

jež toužíc v jara novém vzplanutí
od pyramid se dostat v domov zpět,
kmen vydutý neb haluz plující
za prám si zvolí, po němž přeplaví
se hrůzami, jež pod vln křišťálem
ve hloubi tají Neptun příšerný.
Z vás jednu on též strhne v palác svůj
a chladné perly vtká jí do vlasů,
ji vedle sebe na trůn z škeblí, řas
jak paní posadí, co chutě dál
vlast novou v Argu hledat budete
a pohostinství. Nechť váš úděl smrt,
tou první vaší cestou přes moře,
jež nebude víc dělit národy,
leč spojovat, za vámi nový rod
se vydá kolem staré Afriky,
jež pod horami luny stulena,
jak bába do pohádek zapředena
spí. v zdrojích Nilu nohy koupajíc.
Já vidím čilý život na moři
i v přístavech, zřím lodí zástupy
jak volavek a čápů, jeřábů
tíhnoucí stáda v šicích, po různu,
a všecky nesou kořist převzácnou:
tož mužů sílu, junů nadšení,
žen krásu, dívek plachou nevinnost
i s kmetů zkušeností uzrálou.
A všickni sijí zárod myšlénky
do mladé, bujné půdy severu.
jež nezkypřena ještě oráčem
na žatvu čeká doby budoucí.
A chrámu, jenž na strmém předhoří
ční s věncem bílých, mramorových soch
a blýská vlysy ryteb plnými

nad moře zpěněné a dunící,
já, praděd z vlasti staré, pozdrav šlu
přes prostory!

IV.

Ó dcery Danaa,
zřím vaši pouť a v duchu žehnám jí!
Zlý osud schvátí vás, až Erebu
vás polkne noc a k práci nevděčné
vás určí vyšší vůle rozsudek.
Však nezoufejte v marné snaze té,
nad chmurné lání u vln Kokytu,
kterými prázdná síta budete
ve marné práci plnit napořád,
ve štkání, v kletby odsouzenců všech
znít bude jistě štítů dutých třesk
od plání Marathonu vítězných,
a vaše chmury, vaše zoufání
spád sloky sboru tragického zjasní,
jenž v mlhy podsvětí a mrákoty
k vám zabloudí jak peruť labutí,
zvonící úkojem a lahodou.
Vy stanete tu v práci nevděčné,
mdlá ruka pustí síto na chvíli,
zrak strhaný se v dálku zadívá,
zkad, jako pozdrav Elysejských niv
ty tóny chvít se budou dálným vzduchem,
jak světla zlatitého krůpěje.
V té chvíli rovněž vaše sestra v moři
ty slyšíc vzkazy z vlasti vzdálené,
chmurnému choti trojzub mohutný,
jímž vlny vzbouřit chtěl a zdeptat lodě,

jak smírnou hudbou uspanému v ráz,
vyvine z ruky, v sladkou dumu jata,
k vln křišťálnému stropu zadívá
se blažená; tu lodě na moři,
jež hrozící bouř děsila již, dál
plout budou usmívavým prostorem,
že ptát se bude v duchu námořník,
ký bůh to vlídně k nim se naklonil,
a hrozící již bouři zažehnal.
A dole vy zas, dcery neštěstí,
po krátkém námahy své přiměří
zas odhodlané, duchem silnější,
a mlčky, bez reptání začnete
svou bezúspěšnou práci Danaid.«

Milon Krotónský.

Buď zdráva, země, matko zvěře, lidí!
Nad tebou slunce, jež své koně řídí
od vzchodu v západ, laskavě se shýbá,
když rosné perly, tvoje slzy, líbá;
kentauři, vichry, v cval když honbou slepou
do tvrdé lebky tvojí, matko, tepou,
ty odpovídáš zuřivou jim písní
svých buků, dubů, jilmů, houštin tísní,
a v hromu rány otce Zeva zpátky
šleš k nebi slavíků svých popěv sladký!
Buď zdráva, ohromná lvů živitelko!
Po tymianu těkající včelko
bzuč pozdrav jí a hvízdej ty jí kose,
ty nymfo nožky koupající v rose,
vy sněhy Edomu s tak mnohou strží,
nad kterou hýká sup a šer kde drží
své neúprosné žezlo přetajemně.
Ó buď mým vzdechem pozdravena, země!«

Krotónský Milon, takto přemítaje,
práh chaty opustil a na kraj háje
se vydal, v ruce topor, sílu v svalu.
A prošel háj a slezl mnohou skálu,

až došel na pláň, která zamlžená
se táhla v dálku dlaň jak napřažená;
to bylo místo, kam lvi v hlučném sboru
vždy chodívali, sotva na obzoru
se zjevil měsíc veliký a bledý.
Zde v písku viděl kroků jejich sledy
a umínil si sestrojit past na ně.
Dub vyhlídl si, chytil topor v dlaně,
ťal do kmenu, až země zatřásla se,
ťal poznovu a znovu zas a zase,
a k jízvě stromu, která pryskyřicí
jen voněla, se sklonil s žhavou lící;
pak v rozťatý kmen paž mohutnou vložil,
chtěl rozčísnout jej ve dví. Jak by ožil
však mocný kmen se sevřel silný, pružný,
pak v kleště chyt' jej, nadarmo sval služný
napínal Milon, vyprostit se chtěje,
kmen jako kleště svíral bez naděje
na vykoupení jeho rámě prudce,
až nabíhalo modře v divé muce;
i škubal sebou, kolem tělem mlátil,
kmen držel pevně. Milon sílu ztratil,
kles' na kolena bezbranný a němý,
a velkou bolest svou žaloval zemi.
A slunce žehlo, jak tekutá láva;
pod jeho rty se bělala kol tráva,
cikády pouze ostrou svoji notu
do vzduchu slaly. Proklínaje hmotu
on polo kleče, polo leže čekal
a soptil, úpěl, jak zvěř vyl, se vztekal,
a klnul v bolesti a v malomoci,
a pomalu již den se skláněl k noci.
A zhaslo slunce, svatá chvíle byla,
kdy nad zemí se zjeví luná bílá,

kdy k zdrojům chodí ve sborech lvi píti,
a Milon z dálky slyšel jejich vytí,
a zoufalý ve vlastní chycen pasti
pod jejich kroky cítil zem se třásti.

Tu v posled všecky sebral svoje síly
a jeho nářek v temno hvozdu kvílí:

— Ó vzduchu, země, noci, temno, bozi,
čím jsem? Hra vaše! — Kůzlata a kozy,
jež v horách zbloudily od svého stáda,
jsou šťastnější, neť jejich údů vláda
a prchnout mohou, vlků šklebným hněvem
když pláně zuří neb lvů hromným řevem,
já pouze otrok, v chytrosti své léčku
jsem zamotal se, Noci, ve tvou vlečku! —
Co platna síla mi, co tuhost svalů,
mám žíly — ocel a mám prsa — skálu,
leč kmen mne drží, nepustí a drží;
má orel křídlo nade skalnou strží,
a stonožka má v prachu nohy hbité,
kterými ujde snadno v tísni lité,
má peruť pták, a šídlo to má křídlo,
mrak letí dál, má hbitou vlnu zřídlo:
já chycen jen se v posměch sobě chvěji
v svém ztracen zoufalství a beznaději!
Co muky těla, co ta schromlá ruka?
Mne horší trhá, rve a sápe muka,
to vědomí, že lvi, které jsem chytal,
jimž pastě rukou obratnou jsem splítal,
teď přijdou lacině k mé hanbě, s plesem
že na mne vrhnou se a zazní lesem

jich povyk a ten víc mně žehá nitro,
než myšlénka, že nespatřím víc jitro!

Zmlk' bolestí a skráň na prsa pouští,
a ve zástupu vyšli již lvi z houští,
a s řvaním rovným vzdálenému hromu
se hnali podél skalnatého lomu,
větříce kořist, táhli v údol stmělý.
Však sotva Milona že uviděli,
jak polomrtev v kmenu zmírá bolem,
tu lekli se, ve dálném kruhu kolem
stát zůstali a ztichli — a pak v děsu
před silou zdrcenou zpět tíhli k lesu.

Cissus.

V ruce thyrsus, v kšticích růže,
před oltářem Baccha v rej
hoch se pustil, tigří kůže
halila jen z pola jej.

Jednou rukou rozhrnuje
pestré její záhyby;
zdálo se, že vzduchem pluje
a že v letu nechybí.

Byl to tanec etherický!
V spiralu a z ní zas ven,
s ladným hlavy sklonem vždycky,
jako vůně, jako sen!

Řekl bys, že lilje bílá
náhle zkvetla v prostoru,
červánků tříšť zahalila
tancující amforu!

Nyní nazveď půl, teď zcela
kropenatý tigří háv,
blýskl chvilkou úběl těla,
kde hrál zlatých vlasů splav.

*

Viděl, mžikem jak se krouží,
splývá a zas rozvíjí,
s ňader k bokům pak se ouží
štíhlých údů linií.

Tady stíny a tam světlo
střídaly se v přeletu,
v tanci božské tělo květlo
ve vln stálém propletu.

Stále výš a divočeji,
věru, křídla má ten jun!
Flétny výskly k tomu reji,
cymbál třesknul v zlato strun.

Řekl bys, teď v opojení
dotýká se čelem hvězd,
stanul, teď se rhytmus mění
v melodickou lásky zvěst.

Tak se sklání z nenadání
hoch nad spícím děvčetem,
by jí zlíbal žilky skrání,
šíj i s ňader poupětem.

Jistě takto k spící Psyche
Amor s kaháncem se krad',
patře v duše sny jí tiché
jak v rozkvětlých růží sad.

Fléten hlas, jak vánek v listí
zmírá, cymbál rázem stich',
barbiton jen slabě svistí
stlumený jak dívčí smích.

Hlubé ticho! Zas v rej divý,
hoch se pustil v nový ples,
jak blesk Zevův letí v nivy,
thyrsus mih' se vzduchem, kles'.

Tak hřmí Ares, boře davy,
v ruce oštěp obrovský,
zlato kštic mu kolem hlavy
plá jak purpur královský!

Thyrsus však byl léčkou zrady,
klopýt' oň a v pádu zlém
klesaje jun zalkal mladý
k Dyonisu mroucím rtem:

»Otče radosti a plesu,
jemuž v oběť milerád
mladý, šťastný život nesu,
nedej, aby tento pád

Byl mi k hanbě, ku výsměchu,
aby z mého nadšení
šklebný sok moh' těžit v spěchu,
smát se mému umění!«

Zalkal, pad' — však sotva noha
tkla se země netečné,
v tom se zjevil zázrak boha
ve účasti srdečné.

Místo těla břečtan plazí
se kol thyrsu v nový rej,
svlačec tam své zvonky sází —
Flétno, zni a struno, hrej!

Básníku, jenž s vírou v duši
čteš zde starý příběh ten,
když k tvé písni všickni hluši,
obětuj dál bohům jen!

Padni třeba, na rtu mroucím
modlitbu však dechni v sled
s unaveným srdcem vroucím
v světa lhostejnost a led:

Otče radosti a plesu,
jemuž v oběť milerád
celý tento život nesu,
nedej, aby tento pád

Byl mi k hanbě, ku výsměchu,
že jsem sloužil umění,
by sok šklebný těžil v spěchu,
otče, z mého nadšení!

A bůh, věř to, že se stane,
jistě zázrak učiní:
Z hrobu dílo tvoje vstane,
pád tvůj slávou zastíní!

Svědomí.

Z Omfaly klínu, kde svou pohřbil slávu,
vznes' Herkul svoji olympickou hlavu.
Kol šero bylo, lampa úbělová
na purpur lože, kde ho v klínu chová
ta kouzelnice, světlo tiché roní.
Jak Herkul nad spící se dívku kloní,
svůj vidí stín stát na protější stěně,
lva hlavu chýlící se k ňadrům ženě
i s hřívou královskou, zří velké rysy
své lebky kosmaté — však náhle mísí
se hořkosti cit v jeho klidné zření.
Jest jeho hlava tato? — Není, není!
Jej, Nemejského lva jenž pěstí zabil,
zde pohled ženy pod jho směšné zvábil,
to není on, ten stín mu vysmívá se.
Tak ovšem býval, ale v dávném čase.
Jak vypadal by, kdyby to byl v skutku?
Na jatky beran vlečený, jenž v smutku
tvář tupou chýlí k zemi. Ta lví hlava,
ta není jeho!

A již z lože vstává,
od nahých ňader prchá, hřívou třese,
a stane teprv na obzoru v lese.

Bolest.

Kentaurů divoký boj dozuřil
Jak po bouři když letí mračen tříšť
servána větry dálným prostorem,
a za ní strží rozvířený prach
jak nové mračno v sloupech obrovských:
tak uháněla v dálku divých plecí,
mohutných boků, tvrdých kopyt změť,
hřív vlála tříseň krví zbrocená,
až temnou skvrnou na azurném nebi
ten zanik' rej, ta honba a ten vír.
Jen stranou na vysokém útesu
zbyl statný Chiron; sporu druhů svých
on neúčastníval se, polobůh,
spíš hleděl slovem mírné rozvahy
pud vášní jejich krotit živelních,
a když to nešlo, raděj odešel
hloub v temný hvozd neb v skalné rokliny,
kde, boje vzdálen, blíž měl ku hvězdám.
Však tenkrát nemoh' vyhnouti se boji,
on musil ztrestat velké bezpráví,
on nemoh' nechat křivdu zvítězit;
a takto veden citem práva jen
šíj vzepjal žulovou i skalnou plec,
kde žíly jako svazy dubové
pod krve nabíhaly přívalem
a v boj se dal, však tenkrát neblahý.
On zvyklý zdaru, podleh' přesile
Teď opřen o skalisko stál tu sám

a zasmušilý do dálky se díval,
kde rozvaděný jeho druhů tlum
se ztrácel, sršánů jak splašený
roj ulétal by z kotlavého jilmu.
O příkrý opřen tes v dál pohlížel.
Kraj pod ním prostiral se hornatý,
tříšť skalná, plná srázů, výmolů,
kam cesty neschůdné ryl pouze déšť,
směs balvanů, kde pouze vichr spal,
když větrnou se honbou unavil.
Ty skály byly ploché, čtyřhranné,
jak stoly pro obry ku nočním kvasům,
ty příkré, zubaté, by na jich ostny
se mohla v cárech mlha věšet líp,
ty bez tvarů se v jedné zřícenině
jak moře kamenité skláněly
vždy níž a níž ve stupních nesmírných,
ve závitcích a ryhách, plné skulin.
V těch suchou dlaní chytila se kleč
se plazíc bídně mezi výmoly.
Ve velkých vzdálenostech osamělý
dub křivil se, div nízkou korunou
a mozolnými snětmi nedotýkal
se lože skal, zkad vyrosť před věky,
jsa nucen jimi údy mohutné
jen podle jejich křivit rozmaru.
Kde skalnatá díž tato veliká
jak amfiteatr v pláň rovnala
svá rozmetaná skalisk sedadla,
a přecházela v rovné k obzoru
tíhnoucí ostré čáry, tam již prsť
se zachytla a na ní bujel vřes,
tam lítal pták a včela bzučela,
tam jako dvojí stuha stříbrná,

jsouc plna zátok, vírů, klikatin,
se v slunci řeka leskla, spící had.
Tam ještě níž, kde v páru bělavou
vše tajilo se, snad již hučel hvozd,
v němž v trylky pastýřovy píšťaly
se míhal skotu táhlý, smutný řev,
a v tance dryad satyrů zněl smích.
Tam začínala říše lidí již,
pohádka jemu; v pustých skalách sám
zřel v prostoru to velké divadlo,
kam pralo žhavé slunce polední
jak rozžhavená smolná pochodeň.
Žeh jeho ležel ohněm na skalách,
jež v bělo přecházely v ostrém světle,
se rýsujíce v modrém blankytu,
jenž beze mraků jako modrá propast
se hloubil v bezdno, pohár zvrácený.
A kolem ticho bylo hluboké,
že kentaur slyšel srdce svého tluk
pod koží kornatou, i krve pouť
žil bludištěm.

Tu náhle tělem jeho,
jež ovládalo velké umdlení,
cos projelo, jak slunce paprslek
by žhavý cestu našel v svalů spleť,
v nich zabloudil a nemohl z nich ven,
a oheň svůj v nich zvolna rozléval.
Pak pocit divný, jemu neznámý,
té palčivosti kráčel v zápětí,
jak drásal by kdos tupým žebrem skal
mu útroby, pak zas jak ve proudu
by stékal po pleci mu roztavený
kov, jak jej vídal v dílnách, Hefaistos

když v kadlub z hlíny hnal jej umnou rukou,
ať otci Zevu démantový štít
chtěl vyhránit, či Martu brnění.
A slunce žehem rostl tento cit;
již bodal v ostrých úderech, v nich hýřil
jak zpitý Faun ve hroznech strhaných.
On cítil krev, jak se mu zažíhá,
pot horký v mrazivý jak přechází,
a divný pocit jak se rozlévá
mu z plece v celé tělo přívalem,
jak v ohni celý stál, jak v Nessově
kdys rouchu na hranici Herakles.
Tu palčivostí veden sklopil zrak,
a viděl tam, kde lidský těla tvar
přechází v spoustu údů zvířecích,
že zeje velká rána, hluboká,
zkad otvorem se žene černá krev,
jež crčí v skály, sem tam sedajíc
na krátké srstě husté čupryny.
Byl raněn v boji, zřel to teprv teď,
však onen pocit byl mu neznámý.
Když jindy v divém honu o závod
neb honbou v pádu rozryl kůži svou,
neb ve úderu divém, v prudkém skoku
o bradla skal když prudce narazil,
tu nevšim' sobě ani rány té,
cos hlavou jemu zahučelo jen
a zmizelo. Však tento nový pocit
byl strašlivý, a stále rost' a rost'
pod sluncem, které nad ním sálalo
a k němu nížilo se výhní svojí,
jež změnila se na dva rudé rty,
ssající valem těla jeho krev.
I zaúpěl, však divým rykem tím

jen zhoršil bolest, která divoce,
jak smála by se jeho úpění,
se vzpjala jako vyplašený býk.
jej rohem tupým slepě deptajíc.
I myslil teď, tím jistě slunce vinno:
i začal utíkati před sluncem,
vše sebral síly, jež mu zbyly ještě,
v cval dal se skalin bradly dál a dál,
za sebou krve nechávaje sled;
však neúprosné slunce bylo za ním,
kam obrátil se, tam zřel jeho tvář,
tam viděl ústa ssající mu sílu,
tam viděl šípy, drtící mu hruď.
Strom listů neměl krov tak neproniklý,
štít skála nenastavila mu vstříc,
kam nevniklo by šílené to slunce,
jež v Briarea teď se proměnilo,
jej kamenujíc paží svojich stem.
Tu na nejvyšší skály vyběh' štít,
a chtěl se vrhnout v propast, však i dole,
kde skalin tíha vyhloubena v číš,
ze stěn i dna té černé propasti
se smálo naň to neúprosné slunce
vstříc světla výskajíc mu jazykem,
a budíc v něm ten pocit neznámý,
jenž jako Erinye před ním stál,
prst na ústech a v tváři strnutí.
I odvrátil se od propasti zpět
v tříšť kamenitou v nový trysk a cval,
že divý vítr jemu nestačil,
přes balvany a strže, výmoly
hřměl jako bouře dolů k rovině
a kvílel, úpěl a pak v divý řev
se pustil, jako býků celé stádo,

i běžel jako poutník zděšený,
jejž veliký Pan smíchem vyplaší
kdes v pustině, kde ticho vladařem
V tom jeho ryku, vytí, úpění
se poprv bolest celá ozvala.
Ve mraku orel, Oety končiny
jenž prolétá, myšlénka perutná,
se zastavil v své pouti oblačné,
svá roztáh' křídla, tměl se jako bod,
k té děsné obludě v důl shlížeje,
jež s řvaním pod ním tepala tam zem.
Rys chvatně v skalné doupě zabočil,
a lvice ustrašená mláďata,
jak z dálky on k ní supal jako bouř,
do tlamy vzala jedno po druhém,
je z písku odnášejíc, kde si hrála,
v šeř stinné sluje; daněk, jelen, laň,
jak stíny plaché před ním prchali
v houšť neproniklou hvozdů odvěkých.
Tam nyní vrazil, avšak i zde snětmi
se slunce smálo vstříc mu pošklebkem,
a bolest neustala hlodati,
jej zaplavujíc ohně kaskádami.
I běžel dál, jak třtiny lámaje
kol podrost doubců; zástup pastýřů
prch' rovněž hned, jak z dálky zavznělo
dřev praskání a štěrku sypký pád,
dech hrudi skalné, kopyt dunění.
Tak divou honbou prchal dál a dál,
skrz lidská obydlí se hnal jak mračno,
strach všady sil a úzkosti a děs,
a neustal, až skalnou našel sluj,
kam před sluncem se skryl, však bolesti
hlod cítil dále, však již mírnější

neb skalin chlad, kde voda od stropů
na hrozny, stvoly stydla stékajíc,
mu lahodil, že divá šílenost
ustoupla aspoň tupé bolesti,
jež hlodajíc se v sebe zabírala,
že bylo možno aspoň snášet ji.

I nevěděl, jak dlouho na mechu
zde ležel schvácen; sluj se tměla již,
jen matné svity na prahu jí hrály
jak zlaté mříže; slunce zapadalo
kams do moře, a stíny valem v svět
se hrnuly, jenž splýval v šedý chaos.
I poslední již zhasly paprsky
před sluje vchodem, byla svatá Noc.
Tu pozveď Chiron hlavu zemdlenou
a cítil lázeň chladu běžet údy
a osvěžení, vstal, ač bolest stále
mu rvala útroby, a v nový pochod
se zpátky dal do rodných svojich hor.
Myšlénky pomalu se vracely
mu v leb, jež dosud zela prázdnotou,
jak první včely v opuštěný úl,
jenž sršánů byl stádem zdrancován.
Teď cválal zvolna, v stíny chladivé
se tulil podle skalin sám jak stín
a cítil, že cos většího je nad ním,
než o čem dosud věděl v přepychu
své plné síly; ovšem neznal to,
však badal v tom svou myslí vnímavou.
A než se octnul na tom útesu,
zkad divý ten jej pocit vyplašil,
již hvězdy prostorem se vznítily
jak strážné ohně na hranicích věčna,

jak velké oči steré bez víček.
Svět pod ním v jednu změť se rozplynul,
skal spousty ztmělé hřbety roztáhly
jak spící nestvůry a v tuto tiš
ku hvězdám zalkal kentaur žalobně.
Pláč jeho, zprvu bystřeň divoká,
se v majestátní řeku konejšil,
a v klidu vyzněl, kterým dýchala
kol nesměrná ta divá příroda:

Ó běda! Běda! Věční bozi! Žal!
Žal nesmírný! Ó jakou novou muku,
ký neslýchaný a neznámý trest
jste vymyslili, nesmrtelní bozi,
ký žár a hlod, ký hnět a žhoucí var?
V plen vašemu jen vydán rozmaru
teď nevím, ke dni den, co přijít může,
a rvát mi útroby a prát mi v leb?
Čí as to dílo, koho vyzval jen,
by vymyslil tu novou muku, Zev?
Jsou blaženější stíny v Erebu,
kde v sladkém přecházejí mlčení
na louce v asfodelech bez paměti.
Však tato nová muka bez konce
je dílem jistě vaší závisti,
ó nesmrtelní! Co jsem provinil?
Já klidně kol jsem těkal po horách,
a slunci těšil se! Ó běda! Žal!
Ó muko hrozná, ztiš se, hydro zlá!
Již celý vesmír, velká příroda
mi tmí se v zraku, na jazyku hořkne
mi podávajíc trudu novou číš.
A to je nejhorší v té nové muce,
že netěší nic, začne-li mne rvát,

ni ptáka zpěv, ni kaskad šumění,
ni lesů divozářná veleba,
ni přelétavá mračen nádhera,
ni západ, ani zora vítězná,
ni Noci majestát a hvězdy v ní,
ni dávných dějů rozmanitá zvěst
o země proměnách, o válkách bohů,
ni tuchy příští, nic tě nepoutá,
jen hrozný osten ryje v krvi, v těle
a v lebku kladiva ti hřímají.
Vy zatím kidně v světle věčném dlíte
u zlatých stolů, Hebe plnou číš
vám podává, své vděky Gracie,
a celý Olymp zvučí vaší slávou,
co já zde trpím; snad i radost máte
z té bezvinné mé muky, možná však,
že též vám divné to, co neznáte,
že jako přelud před vámi to stojí
jak příští přírody a světa vládce,
že přehlušiti jen to chcete smíchem,
Mus prozpěvem a plesným zvukem strun.
A já tu první něco znám a chápu,
ač nejasně, co vám jest hádankou:
hrot bolesti; já tuším, ač jsem první,
že nejsem poslední z těch, za věno
jimž připadne, až nebude vás víc.
Já v nestvořený posud svět se dívám
a síla roste z mojí bolesti,
jíž v klidu mohu vám se vyrovnat.
Stín z muky mojí padá na vás zpět,
co na moji skráň první světlo padá!«

Tak Chiron lkal a hojné slzy jeho
roztály v rose, v níž se Zora smála.

KNIHA DRUHÁ.

LEGENDY STŘEDOVĚKÉ.

Smrt Ježíšova.

Zveď Pilát čelo z ňader Magdaleny
a v ucho šeptal tajemná jí slova:
»Saronských růží keři operlený,
ó vázo, z které vůně denně nová
se řine, mamic duši, dive ženy,
tvůj žár mi denně tužší pouta ková,
duch prahne za tebou jak lačný jelen;
věř, Venuši by za tebe dal Hellén.

Jak odměniti mohu, rci, ó ženo,
čím plníš srdce zprahlý, mroucí pažit?
Ó pokyň jen, vše bude vyplněno,
tys rosa nebes, která můž' jen svlažit
pal vášně, pro kterou svět hledá jméno,
tys vrchol štěstí, jejž lze v světě zažit,
tys hudba v žití mého spornou vřavu,
a za tvůj smích dám všeho světa slávu.

Co dáti mohu tobě za odsluhu
těch vděků, před nimiž hvězd záře mizí?
Vzít červánky na lože tvé a duhu,
do lemu tvojí blankytové řízy

vtkát chtěl bych jako mihotavou stuhu
a do ní zlatý paprsk, cit svůj ryzí,
a vzkřísit zmlklé Hellady vše Musy,
by hrály v rytmu řeckém k tvojí chůzi.

A všecko to by ještě málo bylo.
Vše růže asijské pod tvoje tělo,
všech ptáků pění by se v souzvuk slilo,
by v sladké snění tebe uspat mělo.
Z Libanských cedrů, chtěl bych, aby dštilo
v snech celé moře stínů na tvé čelo,
a fléten tóny s kaskad plesným echem
by mísily se s tvojím sladkým dechem.

Ba Sidon, Tyrus tolik skvostů nemá
a hrdý Řím, Palmyra přebohatá,
čím zahrnul bych tebe; hleď, již němá
jsou ústa má, neb trnou žasem jata.
Sup vášně v srdci tluče perutěma,
ó krásou svou jen nevzbuď ve mně kata,
ó zahal spíš než odkryj svět svých vděků,
když nechceš rtům a duši podat léku!«

A ona usmála se, poupě růže
tak nezaplane v nachu ani rose,
jak ústa její tisknouce se úže
ku jeho uchu, v zraku zamihlo se
cos jako zmije: »Vladař všecko zmůže...«
a mlčela — on žárným zrakem prose
jí líbal ruce, ramena a šíji:
»Ó mluv, již mluv, ať teprv zvím, že žiji!«

»Nuž ty jsi vladař,« děla šeptem plaše,
»dej toho život mi, jejž lid tvůj zítra
chce křižovati místo Barabáše!«
»Co tobě po něm?« — »Chci ho, mého nitra
to přání, má-li dál kvést láska naše.
Ty váháš? — žádná výmluva tu chytrá
ti nepomůže, čím je muž ten tobě?...«
On mlčel, jen jí líbal ruce obě.

A chvěl se, dumy mračno na své skráni;
touž prosbu vznesla k němu jeho žena,
tak smutná, snivá. Byla chvíle ranní,
když vzbudila se náhle poděšena
na jeho srdci; jak duch v přemítání,
co myslí jeho táhla Magdalena,
on srovnával své ženy bledé líce
s růžemi této luzné kouzelnice.

Rty Prokuly se chvěly žalnou touhou:
»Dej toho život mi, jenž zítra zhyne!«
A vyprávěla, celou noc tu dlouhou,
co zrcadlo snů temné, truchlostinné
jí ukázalo vidin svojich prouhou,
jak bledá Krista tvář jí stále kyne,
jak viděla — to před zrak se mu vrací —
svět celý jak se v černou propasť kácí;

Thyrs bohů s obětnicí v prachu leží,
a staré chrámy jak se řítí v trosky,
a barbaři jak stáda bez otěží
hřmí světem, z něhož zmizel v ráz dech božský,

jak mrtvoly a hranice se věží,
a srdce proklaná a štvané mozky
jak na troud práchniví a z rumu světa
jak velký požár vzhůru k hvězdám vzletá.

A Pilát snil: Hle milenka a žena
o jednoho zde muže v těžkém sporu,
ten sen, ta divná budoucnosti změna?
A zrakem zalet' na Golgoty horu,
kde čněl již kříž, a slyšel, jak zem stená
pod legionů kroky, na obzoru
jak přízrak světa nový řád se tyčí
v svět zakrnělý, malý, trpasličí.

Zřel hasnout slunce, slunce svojí moci. —
Ne, starý svět se nesmí zhroutit v kusy!
Čím on by v zvratu tom a bez pomoci?
Vlas Magdaleny probíraje rusý,
jak díval by se zděšen v oko noci,
zřel v její zrak a šeptal: »Umřít musí!«
a nelíbal víc, s vytřeštěným zrakem
kýs fantom stíhal v dálce za oblakem.

A Magdalena věru nevěděla,
proč před chvílí ten otrok vášně svojí
schlad' náhle, ústa proč mu oněměla,
proč smělá ruka váhá a se bojí,
proč kouzlaplné vděky svého těla
mu darmo nese vstříc, v myšlének roji
proč z prstů vypustil vlas její rusý
a šeptal zděšen: »Muž ten umřít musí!«

Vidění v Kolosseu.

„Tvůj, Kriste, mír jsem hledal v světě širém
a s hadem v srdci svém a v mozku s štírem
jsem prošel celou zemí.
Já prosil, úpěl, svíjel se a plakal,
však Satan smál se mi jak v poušti šakal; —
Tys dále zůstal němý!

Kde moře duní na pobřeží pustém,
chýš z bláta shnět' jsem a v rákosí hustém
do proudů lkal jsem vřavy,
do bouře úpěl jsem svým mroucím vzdechem,
a starý smích ten zpátky zněl jen echem,
a kolem obzor tmavý.

A všady přeludů těch hříčkou klamnou
ten ďábelský smích šel a kráčel za mnou
jak had, jenž zbuzen krokem
za nohou poutníka se dále šine,
až Kolossea strmé klenby stinné
jsem zdiveným zhleď okem.

V zdí gigantických pustém polokruhu
jsi, Pane, míru Svého sklenul duhu
nad rozsápanou hrudí,
zde klid jsem našel — ale na jak dlouho?
Zde usnula jsi, hydro, lačná touho!
Však běda, kdo tě budí?

Ten Satanův smích: Zlo vždy v světě bude,
a krutost, msta a hněv a krve rudé
močály vždy a všady! —
Já darmo křičel, dával život v sázku,
chtěl všady mír a dobro, přízeň, lásku,
však Satan křik': Jsem tady!

A léčka jeho zadrhla se chytrá.
Ó, Kriste, víš-li, toto místo zítra
tvou vykoupená krví,
pro lidskou zábavu a hříčku lichou,
těch mukou prolita a oněch pýchou,
krev lidská opět zmrví?

Nač pněl jsi, Pane, na Svém kříži k nebi?
Nač provazy a biče, metly, hřeby,
když vše to bylo darmo;
když člověk na své noze dále vleče
tu kouli Satanovu, v jehož léče
a v jehož padá jarmo?

Zda dopustíš, by krev Tvá tekla znova?
Dáš v posměch, Pane, váhu svého slova?
Či lhostejná Ti země?

Proč tedy dopouštíš, by krev má všecka
jak Vesuv vzkypěla? — Či zvůle dětská
se marně bouří ve mně?

Ne, nesmí více člověka krev téci!
Já sám se opru slovem, pěstí, plecí
té choutce zdivočilé,
já, Tebou třeba opuštěn v tom sporu,
se zvednu, Kriste, silný a v svém vzdoru
jak v Samsonově síle

Se vrhnu druhdy jak Jupiter Stator
do areny, než vzteklý gladiator
meč bratru ve hruď vrazí,
a křiknu: Zpátky! Přešla krve doba,
jsou lidé bratři a jen pekel zloba
jim na ňadra meč sází!

Já nedopustím, aby bylo k smíchu
Tvé slovo lásky, Tvého do kalichu
by opět barbar plival,
jak v době Caesarů by hříčce luzy
zde na divadlo krve, vraždy, hrůzy
se člověk, syn Tvůj, díval!

Tys opustil mne, Pane, sám jsem tedy?
Ó nikoli! Mně kyne měsíc bledý
a v jeho svitu stápí
se legie, zřím v radostném je pláči:
Tví kněží, mniši, lásky vyznávači
pod mitrou jdou a kápí;

Jdou, růženec kol pasu, svíce v rukou,
ti se mnou na dvéře Tvé lásky tlukou,
Tvůj voj to, Kriste, věčný!
Jak stíny sem se hrnou v klenbu temnou,
jdou všickni, Pane, se mnou, se mnou, se mnou,
to průvod nekonečný!

Jdou panny, vdovy, kmeti, juni, děti,
jdou všickni, kteří lásky zákon světí
a všickni prosí Tebe:
Ó nedej, bychom, Kriste, byli zrádci
Tvé nauky, ó přispěj svému stádci!
Ó zaměň zemi v nebe!

Však běda, běda, proti Tvému voji
dav stínů černých rojí se a brojí,
těch, co tu padli kdysi,
těch od lvů, tigrů rozsápaných v půtce,
jich kostry tísní se a hrnou prudce
a třesk jich hnátů mísí

Se v hosanah Tvé církve, děsná vřava!
Kdo zvítězí, zda chasa pekel tmavá,
či světla legiony?
Sem ke mně všickni, rychle v odboj vstanem,
náš vůdce Kristus! — Circenses et panem!
tam zní to v skřek a stony.

Sem ke mně všickni biskupové, mniši,
sem, v Thebaidy již jste žili tiši,
vojíni Krista svatí!

Já povedu vás zrakem, slovem, plecí,
ó nesmí, nesmí krev lidská víc téci,
my nesmíme se vzdáti!

Ta vřava pekel a ty choutky zvěře
vás nesmí děsit a rvát k nedůvěře,
že Kristus v nebi mlčí.
Nač nás by měl? Jen v řadu odhodlaně!
Na stíny minulosti! Na ně, na ně!
Ó mějte zuby vlčí!

Lví sanice a orlů, supů spáry,
o triumf lásky jde tu! — Zpátky! Vari
do stínu černé noci!
Já patřím jitru v tvář, mé oko vidí,
jak nejsvětější z všeho krev je lidí,
již k Bohu zří — co k otci!«

Kles' vysílen a spánek jal ho pevný.
V něm viděl, kterak zítra zástup hněvný,
hry jemuž zkazí jistě
svým slovem mužným, naň se divě sápe,
jej v křiku kamenuje, po něm šlape,
jej usmrtí v témž místě.

Však usmívá se přec, neb vidí spolu,
že poslední to hry jsou v zdí těch kolu,
v nichž poteče krev lidská,
a cítí plamen odvahy v své skráni
i v svalech, kterak roste v divém vzplání
mu síla gigantická.

Však zdali viděl dále v doby příští,
jak v krvi zem se rovná ku bojišti,
zdi Kolossea v tichu
jak rozstouply se v dál a jak svět celý,
kam zrak sáh', jako hřbitov zkrvavělý
se v ďábelském tměl smíchu?

Legenda o sv. Julii.

Děl Euseb k ní: »Ty dobrá, milá, tichá,
jsi mého srdce skvost a domu pýcha.

Do světa musím, moře drahou temnou,
ty věrná, dobrá, zdali půjdeš se mnou?«

A ona řekla: »Půjdu ráda, pane,
ať, co se jednou státi má, se stane!« —

A jeli dlouho siným, bouřným mořem,
jen s vírou ona v srdci, on však s hořem.

A jeli dlouho sinou moře plání,
a on k ní pravil v smutném zadumání:

»Buď ženou mou, ty dobrá, milá, tichá,
jaks mého srdce skvost a domu pýcha!«

A ona smutně řekla: »Díky, pane,
mně v hloubi duše jiné světlo plane.

Však nehněvej se proto, věrně stále
ti sloužit chci.« — On ztich' a jeli dále.

*

Děl Felix, zpupný tyran na Korsice:
»Tvá otrokyně krev mi žene v líce.

Tvá otrokyně růže vonná, bílá,
mou musí býti, pověz, kam se skryla.

Proč s námi nepije, netančí v davu
děv ostatních? Však napravím jí hlavu!« —

Ji darmo Euseb volá. »Nech mne, pane,
mně v hloubi duše jiné světlo plane!« —

A Euseb pije večer, v noc a z rána
zvou s posměchem již dívku před tyrana.

A Euseb pije — pokornými slovy
co Julie se vzpírá tyranovi.

A Euseb dřímá, neví v tom, co svítá,
že na kříž jeho věrná duše vbita.

Že visí na něm dobrá, milá, tichá,
skvost jeho srdce, domu jeho pýcha.

*

Hřmí moře, pěny metá ke skalisku,
kde hrubě ztesaný kříž trčí v písku.

A na něm visí bledá mučennice,
svit míru bledé oblévá jí líce.

Sem chvátá Euseb, úzkostí se třese
a kytku bílých růží v ruce nese.

O stupně kříže bije čelem, vzdychá:
— »Ty dobrá moje, věrná ty a tichá!«

A s kříže dýše, s tváře mrtvé splývá
ten odlesk míru jako píseň snivá.

A v srdce padá jemu zoufalému,
a jejím sladkým hlasem šepce k němu:

»Dík za růže, je sladká jejich vůně,
jen o to prosím z míru svého tůně

By také tys moh' brzy říci: Pane,
mně v hloubi duše jiné světlo plane!«

— —

S n í h.

Ji Dacian zřel ve zajatců davu
těch, kteří v katakombách ctili Krista
Jak v extasi zřel krásnou její hlavu,
jež jako lilje s pelem zlatým čistá
se nad žoldáků vznesla drsnou vřavu,
jí kynul stranou: »Smrt ti kyne jistá,
ó dívko, vol již, obětnice čeká,
za mříží lačný tygr s lvem se vzteká,
a kotel smolný, špalek již kat chystá.«

To řekl nahlas, ale tiše stranou
jed vášně tajně vlíval v ucho její:
»Co bůh mi tvůj, co víra tvá, ó manou
a nektarem mne láká kouzelněji
vlas, jehož vlny, čisté zlato, kanou
v lesk úbělový ve tvém obličeji!
Chci nahou tebe zřít — ve sladkou shodu
tvých vděků vhroužit zrak — hned na svobodu
tě pustím — obětuj, jak v obyčeji!«

Však ona hrdá, cudná stála před ním:
»Ó tyrane, věz, nesmí krásy moji
se nikdo, nikdo dotknout zrakem všedním!

— Že nesmí? vykřik', drábu kynul roji.
Stem vilných zraků, nejen zrakem jedním
má živé nebo mrtvé v pýše svojí
být hltáno tvé liliové tělo!
Šat dolů s ní! — Sta rukou k skutku spělo...
Kde největší shon, tam ať nahá stojí!

Sta paží po ní sáhlo v drzém křiku,
jí dralo řízu pouze lehce spjatou,
však ona v tichém modlila se vzlyku,
jak ve snách hlavu uklánějíc zlatou:
»Ó Pane, z andělů svých světlých šiků
jen jednoho mi pošli, černošatou
ať kolem prostře noc! — Však pod jich dlaní
jak svadlá lilje brzy hlavu sklání,
svůj vzdor již zaplatila žití ztrátou.

»Nuž, mrtvou hoďte nahou v pospas davu!« —
A stalo se. Však sotva tělo půdy
se dotklo, která sluncem žehla v lávu,
tu v bílých hvězdách s modra nebes všudy
se rojil sníh ve hustším, hustším splavu
a v cudný závoj halil její údy,
tak rychle, divem na ňadra jí lehnul.
Vděk její nikdo z davu nepostřehnul,
zřel v sněhu lilie kvést, kdo šel tudy.

Montsalvač.

— Juliu Zeyerovi. —

S b o r r y t í ř ů:

Vysoké hradu cimbuří
plá sluncem v hozdy dálné.
Oj, vítr když se rozzuří,
jak bije v tesy skalné,
a úpí hymny žalné!
Nechť nebes týn se zachmuří,
to cimbuří
všem, kdož jdou kol, plá, svítí
v žití.

J e d e n h l a s:

Tam ze smaragdu uměle
démantů šperkem spjatá
plá mísa v zdobě přeskvělé,
v ní Kristova krev svatá.

Kdo víru v srdci zachoval
a při tom něhy růže,
jen zaslouží, kde svatý Gral,
že rytěřovat může.

On vidí v noci setmělé,
kdy v stínech svět se tají,
ku svaté míse andělé
jak sborem přilétají.

On může v jich se vmísit dav
a tichý mezi nimi
té svaté krve rudý splav
pít ústy žíznivými.

A v očích nové síly jas
zdráv může, vesel vstáti
a chápat kouzlo tajných krás,
jež vesmírem zří pláti

A čísti v duši člověka
a rozuměti zvěři,
zřít pevný přístav z daleka,
co jiným noc se šeří.

Sbor rytířů:

Bezčetný poutníků jest sbor,
jenž dole po tmě kráčí.
Červánek dávno zmizel s hor,
noc jako havran kvačí
blíž perutí svou dračí;
nám ale jako meteor
plá v duši, v zor,
tvůj, Kriste, odkaz nám svítí
v žití.

*

Labutí pohádka.

Paní Tereze Svatové.

Jak z křišťálů by celý vystavěn
Usk zámek hleděl ku zimnímu nebi,
na šedý mrak vtkán jako vzdušný sen,
vše hrálo stříbrem, střechy, trámy, hřeby,
tož sněhem, jenž plál lunou zanícen
i na dracích, již u brány se šklebí,
a pouze komnat okna rudě plála,
jak v dálku krbů odleskem se smála.

Co duby celé v žáru plály v nich
a nafta žehla z vykládaných stropů,
na lesy Cornvallské padal sníh,
že k zámku ztratil pes i jezdec stopu;
dul venku vítr, zde burácel smích,
číš kolovala, krajek ve zátopu
se nořila šíj krásných žen a děv,
zněl rohů táhlý ples a pážat zpěv.

Již třetí měsíc odloučení světa
zde žili všickni zasypáni sněhem,

jenž neúprosně ve dne, v noci slétá
a okna zámku bičuje svým šlehem.
Však líčko paní růžemi dál zkvétá,
a rytířů zrak plane větším žehem,
co dny a noci tráví pospolu
při hrách a žertech, písní hlaholu.

Na křesle ve medvědí kůže halen
král Artuš s dlouhou šedou bradou klímá,
u stolu Mordred, jímž byl dlouho šálen,
v síť svůdných slov Ginevru krásnou jímá,
co v okna výklenku dlí Merlin vzdálen,
v kraj zří, jenž v měsící a sněhu dřímá,
a Erek udatný a Ivein plachý
zří Violantu s Elenou hrát v šachy.

Do strun již pěvec sahá po desáté
a krbu mohutný kmen dohořívá,
jak hvězdy po stolech žhnou číše zlaté,
od stropu dlouhý stín za stínem splývá;
v své řeči se již Mordred divně mate,
a měsíc v úplňku se v okna dívá,
a stříbří římsy i chrliče hradu
i Merlinovu sněhobílou bradu.

»Což zrovna zakleti jsme v zámku tom?«
Dí Artuš ku dvořanům jako ze sna,
»led tuhne na řekách, ba věru hrom
můž rozbiti jen pouta jeho těsná;
bez žití jiskry květina i strom,
mne touha jímá, kdy se vznítí Vesna?

Mně po honech se v šerých hvozdech stýská,
kde snětí tmou vstříc oko rysa blýská.«

— »Mně po bojích se stýská,« Erek vpaď
hned králi v hovor, »a po nebezpečích!« —
Já s loutnou bych pod balkon chodil rád,
a cvičil se zas v lásky sladkých řečích!
To Ivein myslil, zamlčel však, v spád
jsa lásky stržen slastí neznal větších,
než od hradu se k hradu toulat dál,
vždy nový kde vzplál jemu ideál.

A Merlin k tomu vážně kýval bradou.
— »Zde marná kouzla,« děl pak tichým hlasem,
»zde těžko, králi, pomoci svou radou,
těch divů dočkati se lze jen časem.
Vždy Vesna sama přijde, nikdy zradou,« —
na Mordreda zrak upřel, který s pásem
hrál Ginevry již trochu nebezpečně —
»Nám nezbude pak víc, než brát ji vděčně.

A jako s Vesnou s Láskou je to též,
jen sama přijde, ráda, bez násilí,
jak štěstí pravé nezná lesť a lež,
a darem s hvězd se v lidské srdce chýlí,
dřív z ňader zimní stín zaplašit spěš,
zpěv skřivanů a labutí tlum bílý
než s vítězícím plesem vtáhne tam;
máť každý Vesnu v srdci vlastním sám!« —

To děl tak přísně hlasem proroka,
v němž hudba vichrů z velkých hvozdů vála,

a Ginevra si vzdychla z hluboka
a s nachem v tváři od Mordreda vstala,
ba vstoupila jí slza do oka,
tam rubínem jí v lesku ohně hrála,
šla k Artuši a k jeho trůnu klesla,
šíj sněžnou sklonila a ruce vznesla.

A rázem změněno vše bylo v síni:
Kdo pod stolem tisk' nožku paní své,
jak v hříchu lapen couvá, tam kde stíní
jej čaloun těžký v třásni vlnivé;
blíž ku výklenku Merlin vkročil nyní.
»Ó hleďte,« zvolal, »zora mlhu rve,
jas denní vítězí, naplňte číše,
k nám v zlatu jitra Vesna slétá s výše!

Slyšíte rány hromové? Led praská!
Ó vizte, labutí roj táhne řekou,
mlh clona padá z přírody jak maska,
a v brilliantech svěží slapy tekou!
Jest vítězící vždy jen čistá láska,
ó vizte, labutě trůn její vlekou,
ti ptáci něhy, samoty a smrti
kry ledné líp než rány hromné drtí!« —

A všickni se kol k oknu seskupili.
Ó zázrak, celý svět byl ztopen v nach!
Po vodě spěl k nim labutí roj bílý,
na květném stolci Lásku svatou tíh'.
Ku ňadrům krále Ginevra se chýlí,
zrak pláčem taje v jeho šedinách:
»Ach, odpusť,« vzlyká, »můž-li soucit místa
mít v srdci tvém, chci tvá být zas a čistá!« —

Jak půlnoční stín Mordred ven se plíží,
a pážata zas číše vrchem plní,
a zlaté slunce na svět šťastný shlíží,
a oči všech tak pronikavě slní,
že maně k zemi hlavy jich se níží
i cítí, Vesna jim se v ňadrech vlní...
Když hlavu vznesli — přelud v mlhu splýval,
však nad sněhem již první skřivan zpíval.

Bretoňská romance

Pln touhy po Ginevře
Lancelot vyšel v les,
tu proti němu kráčel Merlin,
a za ním jeho pes.
Kmet bedlivě prohlížel cestou
strom, písek, skalný tes.

»Co hledáš, čaroději,
proč upíráš svůj zrak
do země, v stromy, mez i skály?« —
Odvětil Merlin tak:
»Já v písku hledám rudé vejce,
jež snes' tam starý drak.

Na dubích mejlí květe,
a v mechu řeřicha,
a těmi bolestí zdroj v duši
i v ranách vysychá,
a do skal pouští zlatá pírka
pták Rok, když pelichá.

A co ty časně z rána
zde děláš, rytíři? —«
Pan Lancelot se mate v řeči
a v tváři zapýří,
a divno je mu tak a teskno
v tom těžkém krunýři.

»Ach, snad sem přijde na lov
Ginevra paní má,
mých slz, mých vzdechů a mých písní
si ani nevšímá,
dnes dá mi naděj a již zítra
mi naděj odnímá.

Ach, dobrý čaroději,
ty moho znáš a víš,
však najdeš rudé dračí vejce,
řeřichu v květu spíš,
ba zlaté pírko ptáka Roka
dřív někde uvidíš;

A spočítáš dřív hvězdy
i perlí v moři směs,
než najdeš ženu bez rozmaru,
jež stejná zítra jak dnes!« —
To pěl a vzdych' a zašel
v hluboký les.

——— —

Jezdec v lese.

Marii Konopnické.

Zeleným hvozdem, který nemá konce,
na statném koni čacký rytíř cválá,
v té spleti stromů ztratil všecky honce,
a že by cestu našel, naděj malá;
kol z mechu jemu kynou modré zvonce,
a v pravo trčí k nebi příkrá skála,
den stromů korunou se tmí a šeří,
motýlů rej a zlatých much plá v keři,
laň hledí houštím, jako by se bála.

On jede dál; svou všecku poesii
les před ním ochotně kol otevírá,
tu srna s hedvábnou se mihne šijí,
tam vever šišek zralé plody sbírá,
a v cestu mu je hází, tak že bijí
do přilby, štítu, jenž zní jako lýra;
on toho nedbá, jede dále, v dumu
svou vhroužen jede v bříz a vazů šumu,
jenž větrem v hymnu roste a pak zmírá.

On jede dál; kapradin bujné chvosty
jak vějíře se před ním otvírají,

mech řeřabin a brusinek plá skvosty:
houšť korun ptáci s křikem prolétají;
od skály k skále jak duhové mosty
se ženou bystřice a stříbrem hrají,
po mechu zeleného tekou bradě
jak perel struhy plesné ve kaskádě,
až černý vous i vlas mu postříkají.

On jede dál; hub město trpasličí
tak s mnohou čínskou mihne se kol vížkou;
kdes v porostlině plachá žluna křičí,
a náprstník svou zlatou kývá číškou,
a kmeny rostou, obrovské se tyčí,
až závrať padá v duši jejich výškou;
jak prapory tma s haluzí jim visí,
tu kývne starý dub, tam habr lysý,
keř zachví se jen prchající liškou.

On jede dál; což slunce náhle zhaslo?
Jen nad sebou zří mrak, tož větví clonu;
pár paprsků jen po snětích se třáslo
jak dlouhonohých pavouků, již v shonu
před deštěm prchají, zda asi žaslo
mu srdce v těle? — Tisíc sladkých tónů
v ten padlo šer, on dobře rozeznával,
jak mech se třás', kámen mu odvet dával,
jak skřípla haluz v žalujícím stonu.

I nezdržel se, sáhnul k svému boku,
kde roh se s mnohou pěknou řezbou houpal,
a bělouše jen lehce zdržel v skoku
a tváře zdmul, a hlahol plesný stoupal
jak úsměv do tmy v perlícím se toku,

jak nymfa ve vlnách se lačný koupal
ve listů moři, mezi nimi těkal,
a zpět se vracel, jezdec čekal, čekal,
strach rostl v něm nad slunce žhavý oupal.

Zda dojel k hradu svému? Nevím ani,
však zámek znám a ložnici v něm šerou,
tam ku loži se starý goblin sklání,
kam vtkáno to, co psal jsem, barvou sterou.
A pověsť dí, kdo v lásky horování
se přes kamení sem a hloží derou,
a dospěvše sem v útulek zde tmavý,
noc stráví šťastnou hlavu vedle hlavy
jen s láskou svou, jež samoty je dcerou:

Ti náhle k rtům tisknouce rety žhoucí
o půlnoci, když tma svět celý skrývá,
a jen své dvoje srdce slyší tlouci,
roh jezdce rozeznají, který zpívá
na gobelinu, on touhy všemohoucí
se nesmrtelnou tísní pozachvívá;
i slyší, jak z té vetchých třásní hmoty
se perlí jako diamanty noty,
a měsíc jen se velkým oknem dívá;

Tu ruka sjíždějící podél boků
se zastaví a dál se neodváží,
tu vášeň tryskajíci v zpitém oku
na rosu slzí lásky jen se sráží,
tu anděl studu z dna křišťálných toků
jen perly do koruny štěstí váží,
a jezdec duje v roh a roh ten pěje,
a v hrůze dívka nahý svůj prs kreje,
jak andělů by tlum sám byl jí stráží.

A v dali, v dáli kol dřímají lesy,
v měsíce záři rosné, mlhotkané,
jak obrů lebky holé trčí tesy
z tmy hvozdů, po nichž bílé světlo plane,
jen sovy kvil se časem ozve kdesi,
do kolejí cest jak výstraha skane
a ticho zas a kopce dál se věží,
kraj, obraz, ve gotickém okně leží
a jezdec troubí v třásni pruhované.

Zda slyšelas jej, drahá, v noci oné?
To nevím, ale já ho slyšel jasně.
A co mi děl ten roh ve noci vonné,
je pouze fragment nekonečné básně,
ve vlnách které celý vesmír tone,
kde hvězdy stápějí své zlaté třásně,
až tam k té zamlžené skalní strži,
kde na ocase Satan svět náš drží,
a na svou kořisť otevírá dásně.

Než v jejich jícen rozeklaný sjedem,
roh poslouchejme, v goblinu jenž zpívá,
snad v svitu luny konejšivém, bledém,
zkad jako opál slza světla splývá,
nás vykoupit můž z tmy, ve které bředem,
jen Láska boží věčná, milostivá,
snad onen věčný symbol pochopíme:
Hvozd Láska jest — hrad, k němuž ujíždíme,
je věčný Bůh! — Však dosti, noc se stmívá.

Freska Rienziho.

»Já volal, úpěl v dlouhém žití celém:
Ó vlasti má, vstaň a buď jedním tělem,
vy suché kosti, vstaňte k žití zase,
vy kalné oči, vzplaňte v novém jase!
Svůj opusť hrob, Lazare plný vředů,
ciť ve svých žilách kolovat krev dědů;
v ráz všickni vzhůru, šlechtic, měšťan s knězem,
kdo nese jho, kdo úpí pod řetězem!
Však marné všecko, tento lid je slepý,
svou moc on klidně nechá padat v střepy,
on neslyší, slyší-li, nemůž chápat.
Jak hrozny v kádích tak jej může sšlapat
zde papež, za Alpami cizí tyran,
ba on by truchlil, kdyby nebyl svírán
zde trdlicí a tamo Petra klíči,
zde ostruhami a tam opět biči.
Zde slovo marné a můj chřtán již spráhnul.
Tož k malbě, sestře slova, já jsem sáhnul,
a krváceje v srdce těžkém bolu
dal malovat jsem na zdi Kapitolu
ohromnou fresku v pestrých barev žáru,
by jako ve pravěku Belsezaru

se v ohni mihla ruka, která psala,
ta pravda zřejmě před zraky všem stála
jsouc výstrahou jak Mene, Fares, Thekel.
By hřměla do nich všecka muka pekel
a zmar a zhoubu, jež vlasť jistě stihnou,
v čas pravý když se k skutku nepozdvihnou.

Já malovat dal rozbouřené moře,
bez stěžně koráb dálné na prostoře
se chvěl a zmítal s plachtou v cáry sdranou;
na přídě žena zoufající stála,
změť vichrů divě ve vlasech jí hrála,
co hořké slzy po tváři jí kanou

U paty zubaté a strmé skály,
jež mračila se v zamlžené dáli,
čtyř velkých lodí ležely již zbytky,
tam čtyři ženy mrtvy — v jejich vlase
i těle krab a pavouk v hodokvase,
v jich šatech mořských lišejníků kytky.

Loď, která vzdána živlům v kvas a pleny:
Řím světovládný kdys, dnes ponížený.
Slyš, žena křičí a jak úpí žalem!
Ty v troskách již: Karthago s Babylonem
i Troja a pak židů věčným stonem
se chvějící a bídný Jerusalem.

A jako těm, tak stane se i Římu.
Ne v Neronově požáru i dýmu,
on klesne v moři sporných stran. v jich vření;
a darmo po něm ruce Italie
na břehu vzpíná a se v prsy bije
a volá po něm v lásky roztoužení.

Loď sirá sama vln a větru v zlosti,
z ní vyhostěny čtyry hlavní ctnosti,
na břehu stojí, po ní ruce lomí:
Česť s Pravdou, Svornost s Přímostí tam stojí,
kdo jsou, to nápisy jim z úst se rojí,
však darmo úpí do větru a v hromy.

Lvi s vlky stále perou se a dáví,
toť šlechta s všemi privileji, právy,
za nimi řada lišek jest a supů,
to písmáci jsou, soudci, zákonníci
a kněží, mniši a měst úřadníci,
úlisní slovem a hltaví v lupu.

A za nimi to zvěřinec je celý,
roj podivných tam zvířat zdivočelý
řve, slintá, pere se a v křiku sváří;
ty opice a prasata a kozy
jsou vaše neřesti, ty nejvíc hrozí
vám zmarem v radnici i při oltáři.

Ty do vln dýchají, až loď se kácí,
jich roste řev, když loď se v propast ztrácí,
když k břehu chce, tu nepřipustí tomu;
tvá chlipnost, lakota tvá s tvojí zášti
jsou příčinou, že mořská hlaď se vrašti,
že vichr štká a burácí vztek hromu.

Kdo zoufající ženu osvobodí?
Kdo s břehů lano k ochraně jí hodí,
by nebyl vlky a lvy sedrán v kusy?
Kde Orfeus, jenž loď přiláká k zemi,
by poslintán hned nebyl opicemi
a prasat útokem a kozlů trusy?

Výš pohleďte, co tam se jeví zraku!
Tam Věčný Otec sedí na oblaku,
zda zachrání on loď tonoucí v moři?
Již hyne divým bičována větrem!
Aj, vedle něho Pavel sedí s Petrem,
z úst nahý meč jim vybíhá a hoří.

Meč soudu to a odvety! Nuž vzhůru!
Již Anděl trhá černých mračen chmuru...
Ó mějte sílu! Či má on snad zbíti
tu havěť zla? Sám každý sáhni v nitro,
a vyčisť je, by vzpláti mohlo jitro,
a koráb vesel v přístav mohl vjíti! — —

To všecko v slzách, v těžkém duše bolu
jsem malovat dal na zeď Kapitolu;
za svítání dne letního pak schoval
jsem stranou se a lid ten pozoroval.
Ó stádo slepé, i když nejlíp vidíš,
ty nezachvěješ se a nezastydíš,
jdeš tupě kol a civíš, prázdno vznětu.
Dím proto klidně: Ošlapkem buď světu,
zde slova je i štětce marná vláda,
lid žernov chce a pouze žernov žádá.
Ba v davu tupých těch jen bláta sluhů
já slyšel nejednoho, jak děl k druhu,
co všickni povážlivě shýbli hlavy:
To blázen jakýs! — Co s ním? — Do šatlavy!

Idylla z Vaucluse.

— Své ženě. —

»Ty sladký, drahý, cudný, obličeji!«
Jak dávno to, co Petrarca tak zpíval,
kdy v Sorgy dovádivém, hlučném reji
se v dálku za svou krásnou paní díval;
stál dlouho zde, proud zvučel kouzelněji,
a v sladkém rhytmu přes balvany splýval:
hle, motýli a mají křídla zlatá!
Ne, jeho sonetů roj nový chvátá,
ó, v čarovnější háv jich neodíval.

Jak tenkrát: však vy, andělé, to víte,
když v zlaté zřel ji slunce aureole
jít skalin strží k číši duhovité
všech kaskad zpívajících štěrkem dole,
kde kvete laur a sněti trnovité
stře akacie v myrt a růží kole:
Tam potkali se — již byl by ji minul,
dík náhodě, že vedle sad jim kynul, —
byl otevřen — Filipa z Cabassole.

Snad není doma prelát přeučený,
můj přítel milý, Petrarca as hádal.
Však vedle žaltáře on též zná ženy,
k jich poctě, vím to, mnohý sonet skládal.

*

On jistě nezazlí mi, otevřený
že kynul sad mi a já o vstup žádal.
Již dvornost káže z žáru slunce stranou
v chlad ohv paní zavést milovanou.
Tak jejím zjevem jat si v mysli spřádal.

To věru náhoda je, stezkou sráznou,
již sotva kryje planých fíků clona,
i ptáka, když jde pít, kde kroky váznou,
že v pravé poledne on cestu koná
Co láká pěvce ve krajinu prázdnou
o polednách, kdy žárem všecko stoná?
Myšlének motýl snad chce vzletět z kukle?
Či písně nové poupě sotva puklé
chce rozvinout se plně? — myslí ona.

A náhle proti sobě stáli oba,
on oheň v zraku — ona cudný plamen,
on růží keř, a ona keře zdoba,
on věčných písní trýskající pramen,
v něm ona perla na dně. — Stinná koba,
již fíky tkaly objetím svých ramen,
jim kynula a otevřená vrata,
on slova neřek' a k nim první chvátá
ji veda přes omšený prahu kámen.

A náhle stáli jak zázrakem věru
ve stinné klenbě širých, starých buků,
chlad sladký vanul kolem v milém šeru,
stín s paprsky hrál v trávě ve souzvuku,
sta zlatých cest se v různém pletlo směru;
jak, nevěděl, svou v její cítil ruku,
kam kráčeli. — Kdes fontán lkal a zpíval,

a s keře datel udiven se díval,
a ustal ve svém jednotvárnem tluku.

Šli spolu nejdřív skoro beze slova,
ač cítili, že v této velké chvíli
jim otvírá se žití brána nová,
v níž znova ucítí, že vskutku žili;
pak padlo slovo, které každý chová
ve hloubi srdce jako paprsk bílý,
to slovo: »Miluji tě!« plné kouzla
on zašeptal, — přes kámen ona sklouzla,
on chyť ji — jeho ret se nad ní chýlí.

A v plesném trylku ironických tónů
v polibek jeho kos zahvízdal v snětí;
v tom čísi ruka zvedla větví clonu
a kdosi zřel je oba ve objetí.
On Filip, dobrý biskup z Cavaillonu
zřel tyto šťastné, milující děti.
»Ach, otče, lkali, otče, odpuštění,
my zhřešili jsme, dej nám rozhřešení!« —
On jen se smál a pták neustal pěti.

— »Ba, zasloužíte trest, on pravil v smíchu,
neb rým, jejž potřebuji ku sonetu,
a jejž jsem právě chytal v lesním tichu,
a jenž již lít' jak včela v ňadro květu,
jste vyplašili největším z všech hříchů,
tím šeptem sladkým, jímž ret skloněn k retu
dí: Miluji tě, můj jsi této chvíle!
A kát se máte, děti roztomilé,
zde viny svojí vemte za odvetu!

Co před ním klečeli, on ruku vztáhnul,
tu bílou, plnou prstenů, kde třpvtil
a smál se velký rubín a pak sáhnul
ke keři růží, který květy svítil,
a plnou jejich větev k sobě nahnul,
dvě utrh', v jejichž klín se motýl řítil,
tu jednu bílou jak sníh čerstvě padlý,
tu druhou rudou, které z ňader kradly
se perly, v nichž se paprsk duhy nítil.

Tu bílou Lauře podal, jemu rudou,
dřív křížem žehnaje jich obě dlaně:
»Mír s vaším srdcem buď, v něm kvésti budou
ty růže věčné lásky svrchovaně
v máj žití nádherný i v jeseň chudou,
jen milujte se plně, odhodlaně;
jen láska vytrvá v tom světa dýmu,
tou i můj sonet dojde k svému rýmu,
ó milujte se, je v tom vůle Páně!« —

A nežli zvolna s fialovou kápí
se ztratil s úsměvem svým mezi keři,
on v její oko vroucí pohled ztápí,
že milován jest, v skutku nyní věří,
a štěstí, blaha nekonečné slapy
mu brillianty sypou v ducha šeři . . .
Co dál se dělo — vy, andělé, víte,
již lásce v cestu sypat pospíšite
i z vlastních křídel sněhobílé peří!

Věčné evangelium.

(1240).

Již stane se, co v zjevení je psáno,
co nejdřív svitne lidstvu velké ráno.
Zas Anděl nad bezedna letí strží,
a věčné evangelium on drží,
by ohlásil je přes hory i vodu
v dav řečí všech i všechněch pronárodů.

Svět v marnosti a krve tone brodu.

Kdo vidí Anděla, když letí mračny?
Půl hvězdami je skryt host nadoblačný,
svět dole spí, neb v neřestech se válí,
je těžká mitra papeži a králi,
je těžký vínek i učenci kniha.
O půlnoci se zrak můj k nebi zdvíhá.

Hle, knihy spona v oblacích se míhá!

Zde na skalnatém srázu v Calabrii,
kde vlci v slujích s větry v závod vyjí,
zde blízko k nebi mám a tož je vidím.
A já se slovy Apoštola řídím:
Teď vidíme vše jako ve zrcadle!
Však novou mízou vstane listí svadlé.

Ó slyšte, jejichž srdce mdlé a schladlé!

Dí Anděl Boha, nad světem jenž letí:
Říš Ducha přijde jediná a třetí,
kdy bohatství a statky vše a zlato,
šperk, jmění mrzké budou jenom bláto,
kdy chudý statky boháč bude duchem,
a svět se zjaří věčné vesny ruchem!

Já s chvějným, plesným poslouchám jej uchem

On mluví ve větru, on mluví v hromu,
já vím, že pravdu dí, neb na Sodomu,
na Řím se dívám odsud z jedné strany,
na Byzans, na Gomorhu rozhněvaný
pak z druhé zas, jich vážím blud a vinu,
a nedivím se, proč svět leží v stínu.

V svět vjede roven ohnivému klínu.

Říš Otce byla — to hvězd sladkých plání,
říš Syna byla — luny usmívání,
říš Ducha bude — slunce nehynoucí;
již jeho poslů slyším křídla tlouci . . .
Ty říše přešly obě, třetí vstává,
již na východě dní se její sláva.

Nad světem Anděl velkou knihou mává!

Říš byla zákonů a strázně, bázně,
říš byla milosti a víry, kázně,
říš Lásky přijde, věčné Lásky nyní!
Jen svatyně jste dleli ve předsíni,

teď v svatostánek vejdete již sami,
teď pod růžích, kde šli jste kopřivami.

Zní »Aleluja!« světů prostorami.

Ó pojďte všickni ku jednomu stolu!
Dřív byla Bible, potom Apoštolů
Zvěst blahá na svět zoří rozlila se.
Teď věčné evangelium plá v jase,
teď začne pravá volnost lidských duší,
jež každé pouto vítězně v prach zkruší.

Tu říši Ducha vidění mé tuší.

Jí klestím cestu výmluvnosti jezem.
František bude její veleknězem,
on Krista doplní ve přištím věku,
neb Kristus jen se sklonil ku člověku,
však František se sklonil ku zvířeti
a hmotu v lásce pojal ve objetí.

On proto středem velké říše třetí. —

To všecko děl mi Anděl v noci tmavé,
když na růženci doříkal jsem »Ave!«
a obrátil zrak s výšin Calabrie
v tmu světa, který v nepravostech hnije,
na jedné Římské vlčice jhem spjatý,
na druhé štván zas Byzantskými katy.

Já z Fiore Jachim věštím ten věk zlatý.

Setkání.

Kde byla ves, tam dýmu sloupy
se vznášejí až do oblaků.
To Ludvík jedenáctý, —
ten zbožný lotr, dobrák skoupý,
žhne, loupí,
daň vybírá si od sedláků.

Teď pustým lánem domů jede
s kořistí hojnou. V dumách mlčí.
Tlum jezdců Olivier,
zván Daněk, vede, z kápě šedé
zří bledé,
vychrtlé tváře i zrak vlčí.

Král jízdou znaven zůstal vzadu.
Jen přítel jeho, Tristan věrný,
kat kmotr, vedle něho
si mlčky čechrá dlouhou bradu,
jak řadu
zří stromů čníti v obzor černý.

Ta trčí smutně opálená.
Krev červánků se v mlze tratí.
  Do kouře vítr duje,
jej shání v pole zamlžená,
  strom stená,
a na každém se sedlák klátí.

I jedou mlčky, divně rojí
se stíny těl a stromů v zmatku,
  šer voj před nimi zhltil;
kůň králův frká, snad se bojí,
  teď stojí,
jak mají minout křižovatku.

Král z dumy vzrušen bodne oře,
ten vzpíná se jak v nedůvěře.
  Král rozhledne se kolem,
již valí se noc po prostoře
  jak moře!
Jak příšerně se chvějí keře!

Kříž poloshnilý vedle dráhy
jak hrozívý stín jezdcům kyne,
  na zemi pod ním choulí
se v cáry žebrák polonahý;
  v tmě záhy
i s křížem stín se stínem splyne.

Král rychle v kapsář sáhne sobě,
  hrsť mincí do tmy vrhne:

Kam hnu se, všady za mnou
žebrácká luza v každé době!
   A v zlobě
v trysk rychlejší zas uzdou trhne.

Dál jedou kolem pusté skály,
kde čarodějky sabat světí,
   cos tam se zdvíhá, míhá,
jak větrem by se mlhy hnaly,
   k nim z dáli
kdos na koni jak vichr letí.

Oř s jezdcem bílá změť je hnátů,
hle, modré jiskry z očí prší,
   jak hvizdem trysknou, blýsknou!
Jak přes cestu se mihly v chvatu,
   jim z šatu
a řemení jen oheň srší.

Král rychle pokřížoval čelo,
za ňadra sáhnul k škapulíři,
pak v kapsář, hejno mincí
jakby se jisker rozletělo,
   tmou spělo
za přízrakem, jenž v dálku víří.

Kdes houkla sova táhlým zvukem,
kdes v mlází divné chechty zněly,
   jak za nimi by klusal
a křičel kdosi, s hnátu tlukem,
   vod hukem
to bouřilo, jak přes most jeli.

Leč král, jak znova by se zrodil,
trysk' vesele ve hradní bránu,
řka k sobě: »Z celé daně
já Bohu jako ďáblu hodil
  jich podíl,
jsem na obojí zjištěn stranu!« —

———

Faustulus.

Syn Markétky a Fausta v žaláři uzřel den,
kvil matky zněl mu v bdění a okovů chřest v sen.

Byl sotva měsíc starý v ten hrůzyplný mžik,
když matku odpravili; jej vzal si žalářník.

Jej ze soucitu vzal si, neb její matku znal,
ji bez naděje kdysi před lety miloval.

Jak moh', tak vychoval ho, přál vše mu, co jen moh',
jak ve skleníku poupě vyrůstal slabý hoch.

Měl matky snivé oči jak plachá, tichá laň,
však při tom otce hrdou a vyzývavou skráň.

Měl otce smělé touhy, vznést křídla duše v let,
však matky tklivou něhu, se vrátit domů zpět.

Měl otcovy zlé noci, kdy v spánky hřímá krev,
a matčiny dny tiché, kdy rtem jde včela, zpěv.

Vše, co jen mohl, dal mu žalářník starý, žel,
sám chuďas brzy umřel a hoch zas osiřel.

Tu obci padl v potíž. Zlá věru rada s ním
I začli užívati ho k službám obecním.

Vyzváněl den i večer, žil v střeše zvonice,
úřadní nosil spisy všem pánům z radnice.

Při pohřbech měl co dělat i při všech slavnostech,
a nikdy neměl klidu a vždy byl shon a spěch.

Byl tichý z něho člověk a dobrák od kosti,
jenž pro obecní blaho se trudil starostí.

Ve klopot všední práce on znal jen hudby lék,
ta padla mu v tmy duše jak hvězdný paprslek.

Tou oživly mu v hrudi vše struny strhány,
ať doma rozchvěl flétnu, ať v chrámu varhany.

Žil klidně v rodném městě, byl shrblý již a stár,
jen v modrých očích plálo mu kouzlo zašlých jar.

Jen někdy divá tucha ho jala jako vír:
Pryč odsud! V konec světa! Tu slyšel hudbu lyr.

Tu slyšel praskot hvozdů a děsnou hudbu sfer,
ba o poledni v slunce zřel jako v podvečer.

Však obyčejně rukou jen do povětří mách',
a divný ten cit zmizel, jen v duši zbyl mu strach.

Jen čelo přejel křížem, rty rozchvěl modlitbou,
a postavy a zvuky v nic rozplynuly tmou

Leč divný ten cit schvátil ho jednou v kostele,
hrál na varhany právě. I byla neděle.

Neděle velkonoční, tak plná snů i tuch,
před níž kdys jeho otci se zjevil Zeměduch.

Po »Sanctus« bylo právě, vír snů mu hlavou táh',
a v oku blesk, hrom v dlani, on do klavesů sáh'.

Jak déšť to znělo z píšťal, když zvoní ve okap,
a rostlo to a rostlo v obrovský zvuků slap.

O klenbu chrámu duněl ten tónů katarakt,
lid ztratil dech a hrůzou i kantor ztratil takt.

Bled od oltáře farář se zdrcen obracel
ke kůru, odkud divý huk varhan burácel.

On hrál však neustále, ve očích divý blesk,
a z varhan zněla prosba a kletby, smích a stesk.

To byly nářky stromů, jež vítr ohybá,
zpěv rozšumělých klasů, jež vánek kolíbá;

A moře divý chorál a hromné kaskády,
fanfary lovčích trubek, kostelní intrády;

Pak harf andělských tóny, jež slyšet lze jen v snech,
naivní, dětských hlasů zpěv o prosebných dnech;

Vír tance v to, třesk střepů, když číše dopita,
a v smích velkého Pana kentauří kopyta;

Pak mnichů táhlé žalmy a zvony v podvečer
a výkřik milionů a děsná hudba sfer!

Jak tisíc náhle hadů by trysklo ke stropu,
teď sykot zazněl ostrý, v těch zvuků potopu,

Ztich' přerván hlahol píšťal a chrámem přelet' stín:
U varhan mrtev ležel Faustulus — Faustův syn.

Sirius.

V ty vetché blány starých pergamenů
co rukou chvějící se žasem píši,
zrak upíraje na protější stěnu,
kde nebes Paní slétá s hvězdných výší
(svou patou zmoka drtíc, do plamenů
jenž kácí se), kol máje vůně dýší
v mou celu sladké, svlačec rosné zvonky
si zavěšuje révy na úponky:
i píšu a děs ňader mých se tiší.

A k tobě, Matko, nejdřív dík můj letí,
jež v hvězdný plášť svůj zachytla jsi svět,
jak ptáče zlekané před ohně změtí,
jíž s hvězdy oné Satana plil ret
Ó jak to vrýti věkům do paměti!
Čas, vlna velká, převalí se hned,
a lidstvo jde a rychle zapomíná,
a v žernov svůj dál hřích a blud je spíná.
Stůj při nás, hvězdo strážná, v moři běd!

As měsíc tomu, jednou v refektáři
jsem zřel, jak převor v tichém rozhovoru

dlí s bratrem Anselmem, jak zrak jim září,
a mimo nadání se octli v sporu;
kmet Anselm s bledou, rozsekanou tváří
od šavlí tureckých žil v našem sboru
již drahný čas a jeho cela šerá
v podkroví věže byla u kláštera,
přes úzkou pavlač lze tam přijít z choru.

Tam bratr Anselm nebe pozoroval,
rej oblaků a bludné dráhy hvězd,
tam nitky tajné stopoval, jež snoval
a házel osud v kolej lidských cest.
Jak noční můra byl a hned se schoval,
když cizince zřel; — mnohá divná zvěst
tak o něm rozlehla se v kraji širém,
jak v asyl k nám prch' zmítán světa vírem
po bludné pouti směsí niv a měst.

Však to již bývá lidské pouti konec,
pták bouřlivák pod nízké chaty krovem
se utiší, jeť život divý honec,
my plachá zvěř. — Však pravdivým dál slovem,
než k hórám plesný vyruší mne zvonec,
chci vyprávět, ač malbou nebo kovem
by zvěčnit měla se pro příští věky
ta událost, než zapomnění řeky
ten klášter zatopí i s mojím rovem.

Tož já jsem slyšel, ovšem zlomkovitě
při večeři, kdy konvice a mísy
a nože chřestily, co fráter hbitě

od pultu čtění svoje v hluk ten mísí,
ač Anselm mluvil tiše, ostražitě,
mne převorovy jaly vážné rysy,
jenž skloněn nad talíř a vraště čelo
děl: »Nevěřím, co vaše oko zřelo,
vy mýlíte se, to bývalo kdysi,

Dnes nemožno to, v pevných ve stěžejích
se mohutný ten hvězdný točí vír
kol slunce, s ním dál v obrovitých rejích
a všady vládne souzvuk, lad a mír;
v pohádkách pohanských a epopejích,
kde hory chodily, jak z pěvců lyr
to zaléhá k nám, titani kdy spolu
se s bohy utkávali ve zápolu,
a hvozdy drtili co květný pýr,

V těch časech zašlých věc to byla možná;
dnes všecko jiné Bůh jest světa pánem,
a bajkou legenda je obstarožná
v předivu hříček obrazností tkaném.
Nám stačí víra a pak mysl zbožná,
a klidně lehnem večer, vstanem ránem!« —
Však jak by zdrcen myšlénky své tíží
děl Anselm: »Já ho viděl, on se blíží,
jak v moře krůpěj v jeho jícen skanem.«

»A byť i hnul se — pakli vaše oči
se nemýlí při matném svitu luny —
to tříšť jen hvězdná v hlubinách se točí,
by nové perly boží do koruny

tam zasadila; sotva zrak je zočí,
v tom již se mění nebes věčné runy:
jsou jako noty pod andělů rukou,
ti jako v zlaté cymbály v ně tlukou,
by tvorstva králi zněly jejich struny. —

Tím hovor skončen, dal se pilo, jedlo
a rozmluvu tu divnou, přetajemnou
z těch, s převorem co kolem stolu sedlo,
neslyšel nikdo lákán vůní jemnou
úpravných krmí; pak se všecko zvedlo,
zvon k hodinkám když zavzněl chodbou temnou,
však po nich když jsme vycházeli z kůru,
já Anselma zřel, na převora vzhůru
jak významně kýv' šeptna: „Pojďte se mnou!"

Já obrysy jich viděl, po pavlači
jak mihly se do Anselmovy cely,
pak odejít jsem musil. Křídlo dračí
své sklonila noc, já byl osamělý,
však jako můra hovor ten mne tlačí.
Kdo blíží se? Co jen to spolu měli?
Snad bratr Anselm čeká Antikrista,
či, pán Bůh s námi, světa zkáza jistá
se blíží, soudný den? . . Slyš, kterak zněly

A mřely hodin rány v tichu noci,
já k modlitbám klek' a pak povstal zase.
Do Svatých všech jsem poroučel se moci
a ochrany — krok chodbou rozléhá se,
jde převor od Anselma, jako otci

mám svěřit mu svou tíhu? I to zdá se
mi nemístné — i bdím a dále čekám,
a šumu, ruchu každého se lekám,
však ticho jako jindy. V krátkém čase

Já zapomněl též na vše, nebo žití
svou zvyklou v klášteře šlo kolejí.
Co platno, jednou všem nám bude mříti,
ať dřív či později, bouře peřejí,
či v zálivu, kam tiché hvězdy svítí;
s tou třeba rozloučit se nadějí,
že k vůli nám se pořad světa změní,
dál život vře a porod jako mření,
tu bouřněj' vzkypí a tam volněji.

Leč jednou v noci ze snů divné směsi
byl vzrušen jsem jakýmsi nepokojem,
mně zdálo se, že vidím hořet lesy,
jež věnčí klášter, a že divým rojem
se hrnou k nám. Kříž udělám, by běsi,
již straší nás, kde mohou, celým vojem,
zas uprchnuli v stíny skal a lesů.
Však procitnu v tom a kolem zrak nesu,
v mé oko zář se leje celým zdrojem.

Zář temně krvavá v mé okno splývá
a rudým leskem příšerně vše ztápí,
kříž, klekátko, v mou kropenku se dívá,
krvavé slzy na můj háv i kápi
rozlévá děsně. — Skočím z lože, divá
tu úzkost zatne v srdce mé své drápy.

Je pravdou sen můj, zda to vskutku hoří·
Zřím na svou celu celou v ohně moři,
mnu oči zas, jdu k oknu a zřím čápy.

Již na zvonici svoje hnízdo měli,
oblétat teskně trámoví i zvon,
leč jinak tichý spící kraj byl celý,
les posupně se mračil v mraků shon,
jež příšerně se na obloze tměly,
však v rudé záři v zenitu stál on,
on, přízrak bratra Anselma; já chápal . . .
Jak rudý kolos na svět z tmy se sápal,
ja chvěl se. — V ticho to sjel zvonu tón

Zněl na poplach a tichou nocí kvílel,
do choru bratry volal; přehodiv
svůj hábit za druhy jsem v bázni pílel;
již stáli v sboru, bratr Anselm div
ten vykládal, co věděl, s nimi sdílel,
na převora svou lysou hlavou kýv',
jak říci chtěl by: Já měl pravdu přeci,
jsou nevyzpytné a přec možné věci. —
A Sirius plál okny jako dřív.

A bratr Anselm, oko vzňaté žárem,
všem vyprávěl, co věděl z dávných knih.
Ta hvězda svět je obrovitý tvarem;
a plna ohně, který v ručejích
tam vře a kypí nekonečným varem,
i samo slunce skane v jeden mih
co žhavá krůpěj v jeho žhoucí nitro,

ta hvězda letí v noc a letí v jitro
a země před ním, co před sluncem sníh.

Ta hvězda peklo je, to k nám se blíží,
ji viděl Snorr, tam nastoup' Dante cestu,
tam duše Satan do plamenných díží
cpe a je míchá k příšernému těstu.
Svět hříchem uzrál a my zla jsme spíží,
vše hvozdy nepostačí k pekel klestu,
jímž topit budou pánve, kotle, lázně.
Ach, kdo nás této osvobodí strázně,
jak vyhnout se sírnému tomu křestu?

A převor hromem zvolal: »Na kolena,
ó bratří, na kolena! Modlete se!«
A varhan lkavý vodopád již stená
a chrámu klenbami se žalně třese,
v náš pláč ozvěna zalká probuzená . . .
»Ad te, Domine!« ku hvězdám se nese
a slova žalmů tříštěna jsou vzdechy,
ten bije hruď, ten křičí bez útěchy,
a vše se mísí jak lijavec v lese.

Jak orkán prosba naše k nebi létla,
sta zvuků jako kapek teče z houby,
již mačká pěsť. Ó věčný otče světla,
zbav hněvu nás a předčasné té zhouby!
Však v okně dál se chvěla rudá metla,
nám zdálo se, že archandělů trouby
se ozývají v těchto zvuků proudu,
že blízko den je posledního soudu,
že hvězda ona prsten jest, v němž snoubí

Se země s prvotnou tou směsí hrůznou,
kde nebyl člověk, kde jen žhavé látky
v spěž pojily se neladnou a různou.
Děs závratný nás pojal v hmotu zpátky,
co proti němu s vteřinou tou nuznou,
již zveme žití? S bohem buď, sne sladký!
Však v tom zas hrůza neznámého příští
tu touhu klidu v pláč a vzdechy tříští, —
jak odtrhnouti se od prsu matky?

Za Anselmem pak v konec kapitoly
jdem v jeho celu všichni jak sbor stínů.
Zde výhled volný na hory a doly
se otvíral, stál klášter v horském klínu.
Ach, posud cítím, kterak zrak mne bolí
od lesku hvězdy té, kam jen jej šinu;
byl rozhled velký obzorem i krajem —
ach, smutné jitro; zem, jež byla rájem,
teď vidět, jak se chystá k svému zhynu.

Jak Anděl hněvu ve krvavé zbroji
od hlavy k patě hojně šupinaté,
před námi v zenithu ta hvězda stojí,
v střed země metá střely svoje klaté
a vůčihledě roste. V nepokoji
dí opat: »Brzy vyjde slunce zlaté
a brzy, bratři, s plesem uvidíte,
jak zbledne ona, a jak světlo hbité
ji zatopí a v pouti její zmate.«

A plni touhy všichni ku východu
jsme obrátili zraky žádostivě,

den rostl již, zvěř všelikého rodu
se vzbouzela a vyla úzkostlivě.
na tesách skal i dál u řeky brodu
ve strachu křídly tlouklo ptactvo divě,
a s dechem zatajeným my jsme stáli,
a zřeli k nebi, východ slunce ždáli,
až odlesk jeho vzplá na choré nivě.

I vyšlo konečně; všem srdce tepá —
však div se náhle nezastaví v běhu:
to slunce žárné byla výheň slepá,
s tou hvězdou porovnána plnou žehu.
Jak můra, křídloma jež pracně třepá,
se svíčky plamenem se octnouc v střehu;
tak vysílené, mdlé se neslo vzhůru
skrz páry špinavé a žlutou chmuru,
jak člunek v moři dálném beze břehů.

Již konec všemu, po naději veta!
A hvězda rostla jak plamenný štít,
již bylo rozeznat, kde hor v ní četa,
kde povrch řekou a výmoly zryt
a stále blíž byl ten Asrael světa;
lesk rudý neustával mořem lít
do vzduchu na zem posupný a kalný,
a hvězda rostla v jícen skalný, valný,
v němž patrný byl zraku ohně kmit.

Jak zapomníti to vidění zkázy!
My stáli v žáru jako zkamenělí,
a hvězda rostla na strž beze hrází,

a její krátery jen více zely,
žár doléhal k nám taký, že až mrazí;
list kroutil se a vlny vyschnout spěly,
a ptactvo žárem usmrcené mrakem
se dolů sypalo, zem byla vrakem,
kol něhož vlny zatracení hřměly.

Teď zdálo se, že hvězda zastavila
svůj děsný pochod, s kresbou strží, skal
na kalném nebi samotna že zbyla,
však moru zkázyplný dech z ní vál
a zhouba jako potopa se lila;
z nás každý věru dýchati se bál.
v chrám zpět nás volal převorův hlas vážný,
a nový žalmů zpěv jak cherub strážný
nad námi těchy peruť rozepjal

Tak přešel den, však noc jak zapomníti!
Jak světluška u lože nemocného,
žár matný slunce pospíšilo skrýti
za příkré stráně svahu lesnatého;
zřím stále, jak v mé okno hvězda svítí,
jak Anděl boží msty, jak v ruce jeho
číš bleskoce, jak na svět smrt z ní lije,
v to hodin věžních rána temně bije
jak smutný ohlas: Již jest konec všeho!

Bez jídla, pití na kolenách stále
jsme trvali již na vše připraveni,
z všech hříchů druhu druh v upřímném žale
jsme vyznali se ve slz hojných vření.

a čekali, až náhle, nenadále
v tu propast ohně slétnem v okamžení,
již oko bálo se výš pohlédnouti,
kde hvězda v svojí zakotvená pouti
se zdála ztrnulá jak v přemýšlení.

A zatím jak nám později přišlo k uchu,
co v modlitbách my trvali a v pláči,
svět potácel se ve šíleném ruchu;
tu vida chvíli zhouby, která kvačí,
číš rozkoše všech vášní u výbuchu
chtěl každý k dnu vychýlit, pokud stačí,
a k starým družil jarmo nových hříchů,
a v orgii a ve šíleném smíchu
se v křeči svíjí, vínem hrdlo smáčí,

A lásky jméno svaté, všemohoucí
nadarmo béře v nectném objímání.
Na bránu světa slyší zkázu tlouci,
nuž rychle ňadra k ňadrům a skráň k skráni,
dech horký s hvězdy té k nám pálá žhoucí,
dech dívčích ňader v divém rozhárání
je sladší, nuže každý děvče chytnem
a s číší v ruce v smíchu plesném slítnem
v nic, z něhož povstali jsme z nenadání.

Co šílil svět a my co v modlitbách
jsme trvali, den zvolna prošel třetí,
a stále rostla beznaděj a strach,
a horký výpar stále k zemi letí,
jež jako troud, jak uhel vřela v tmách:

Tu časně ráno kohout začal pěti
tak jasně, vesele jak zpíval vždycky —
já vyhleď ven, kruh hvězdy gigantický
byl bledší již a menší v páry změti.

A bratr Anselm vrazil v moje dvéře:
»Jsme zachráněni, hvězda na své pouti
se jinam obrací a dále béře;
hle, hory v ní jak boří se a hroutí
a slunce tamo vystupuje v šeře
jak jindy zlaté, pták zas pěje z proutí!
Ven všichni, ven, do mojí spějte cely!«
A poslechli jsme a s úžasem zřeli:
(svá ňadra cítím rozkoší se dmouti),

Jak ohnivý ten kolos zpátky stoupá,
jak dělník po své vykonané práci,
jak menší stále v oblacích se houpá
a v bezdno černé oblohy se vrací,
kol něho jako tříseň květů skoupá
již kmitly hvězdy, jako zlatí ptáci,
a hvězda menší ve hlubinu nebe
se noří stále dál a ta ji střebe,
až v posled se jak rudá jiskra ztrácí.

»Tam jinou větší vyhlédla si hmotu.«
Di bratr Anselm věže u pokraje,
a všemi zachvělo to: Ku životu!
Zpět ku zemi je líp než do bran ráje!
A v jednu Alleluja bouřnou notu
jsme vpadli a v to zvony, na šalmaje,
z luk, niv a lesů píseň žití letla

a jásot, radost, vděk, ples k Otci světla
zněl z chrámu a táh' dále v širé kraje.

A my si všichni s plesem v náruč padli
a líbali se jak vráceni sobě,
po tvářích všech se horké slzy kradly
v dík nekonečný, Paní nebes, tobě!
Kmet Anselm opřen věže o zábradlí
zřel za hvězdou a sepjal ruce obě,
tam dávno zanik' již lesk její sirný . .
Teď v okno mé zas jako démant mírný
plá jemným svitem o půlnoční době.

Jak dmou se ňadra a jak volně dýší,
jak letos byla čaruplná Vesna!
I ještě dnes, co tyto řádky píši,
je poupatům jich tříseň listů těsná,
a svlačec ptákům rosnou dává číši,
a hvozdem táhne žití píseň plesná.
Jak vše je život a vše radost pouhá,
jak zvonkem jest i v srdci mnicha touha,
jež volá: Vzhůru, vstaňte, spáči, ze sna!

Ó vstaňte, ze života radujte se,
jej cítí strom i hvězda, květ i kámen,
jím třesou se i ptačí hnízda v lese,
jej cítí šťastní dva v objetí ramen,
když srdce srdci za oběť se nese,
on požehnání je, ne zhouby plamen!
Bůh věčný světy ve své dlani drží,
jsme sice ptáci nad závratnou strží,
však v ruce jeho blaženi jsme. — Amen!

KNIHA TŘETÍ.

HELLAS V ROKOKU.

Triumf jara.

Dav tritonů, již v křivé dují rohy,
ten velkolepý průvod otevírá,
dál v tísni faunů kozí vidíš nohy,
a kosmatý prst flétny otvor svírá,
sta amoretů květin sypou stohy
na zmladlou zem, jež chvěje se jak lýra,
vše na čele a ve vlasech má růže,
muž dívku objímá a dívka muže.

A nevíš ani, odkud zástup dětí
tak buclatých a nahých se tu bere,
ty jako květy v chumáčích a změti
se noří kolem z hloubi lesů šeré,
motýli ve vlasech a mouchy letí
jim křídla strouce v duhy tisíceré.
Ty nesou cymbály, ty ptačí hnízda,
ten dudy tiskne a ten na list hvízdá.

Pod řetězy ten břečtanů se sklání,
je v čela dumným připínaje tesům.

ty honí v lesy stáda bílých laní,
je ku leknínem zkvětlým vodí plesům,
ty v pokřiku, než sotva pohneš dlaní,
se v azur čistý rozletí a lesům
v skráň vrásčitou sta zlatých kouzlí svitů,
jak slunce v Achilla se shlíží štítu.

Těm pod nohou, kam vkročí v tanci hravém
se smějí hyacinty s petrklíči,
těch dechem fialka v trav plášti tmavém,
těch úsměvem se mladý krokus vztyčí,
ty perly se skal sypou celým splavem,
a čápů klektáním na sebe křičí,
a ve zrcadle safírových toků
se bacchanal ten zhlíží v každém kroku.

Faun starý spěchá ku starému buku
a na vrásčitou kůru jeho klepá,
co kukačky ples v sladkobolném zvuku
zní z dálky a co datel vedle tepá,
vychází v ráz mu podávajíc ruku
a úsměv na rtech dryada tu lepá,
on prs jí mezi svými prsty stiská,
a ona cudně rdí se a on výská.

Vše omládlo jak prutem čaroděje.
Jsou opět, ještě žijí bozi staří!
A v středu toho veselého reje
na voze tmavém myrtím ona září,
vlas vínek zkvětlých anemon jí kreje,
a úsměv jitra plápolá jí v tváři:

to ona Vesna, Maja, paní světa,
jíž v srdcích lidských ples a láska zkvěta.

Holoubků mrak jí nad hlavou se vznáší,
a labutí tlum amorety veden
vůz táhne její, zimy hrůzy plaší
a volá: Lidstvo, blíží se tvůj eden!
Z rubáše zimy démantů tříšť práší
se v zlatý vzduch a kde pad' stařec leden,
tam konvalinek sedlo kolo celé,
a vůní zvoní vstříc jim převesele.

A vedle ní, jež sluje Mladost, Krása,
se tyčí Apoll, veliký bůh jitra,
on, s vlasů svých jenž zlaté střely střásá,
kterými raní zem do hloubi nitra,
že stará Kybela ta prostovlasá
se láskou zachví, slunce zlatá mitra
když v klín jí padne a déšť drahokamů
rozhází po ní v tisícerém plamu.

Se všech stran světa sletují se ptáci:
Tu skřivan, eremita orných pruhů,
tu vlaštovka se v družný krov svůj vrací,
a rybníkem vln táhne třpytnou stuhu,
tu slavík, který lásky ku paláci
svých perel snáší jásající duhu,
tu, lučin stylites, čáp zamyšlený,
jenž střechy zná a jejž milují ženy.

A jak jde blíž ten pochod triumfálný,
zřím Vesně v tvář, poznávám její tahy,

toť Jocondy zrak hluboký a palný
a přece plný lahody a vláhy!
Ó chápu, v květ že zaplane hřbet skalný
a listím zajásá peň jilmu nahý,
a zlato kočiček svých vstříc jí sypá,
že zpívá růží keř a voní lípa.

Kde zastaví se tato skvělá jízda?
Ach, práce mají víc, než srdce zbadá,
tu třeba v stromy zavěsiti hnízda,
tam upevnit sněť kvetoucí, jež padá;
však ironicky kos nad nimi hvízdá,
a vedle na hlohu zní pěnic váda,
jdou v srdce lidská se vším, co tu kvete.
Jo, Evoe! — Nuž tak je otevřete!

Rybáři.

Jak prostá krajina a milá přec!
Jí středem široká se vlní řeka,
v dál modré hory sedly u věnec,
blíž olšemi a buky oko těká,
kde bleskem sžehlou pne dub starý plec,
čáp zamyšlen na jedné noze čeká;
vír komárů a much se vzduchem honí,
pták zpívá stranou plané na jabloni,
pod kterou v řeku luční potok vtéká.

Kde hoří pryskyřník a blatucha,
kde voní planý balšám, do žebříčku
si sedli, divná jara předtucha
je vedla sem, či Amor zatáh' kličku?
Hoch šepce dívce něco do ucha,
jí k zardělému uklání se líčku,
a nežli ona zvedne krásnou hlavu,
on po udici rychle sáhne v trávu,
chce ryby, srdce chytat v sladkou hříčku.

Dvě děti jsou to; kadeř bohatá
mu splývá do hnědých a zdravých tváří,

jí sotva klíčí ňader poupata
pod živůtkem, však oko to již září!
On rozpustilý, ona dojatá,
ó poetické nejkrásnější stáří!
Proud omývá jich obou nohy bosy,
van květy střásá na ně plné rosy;
on žertuje a rybolov si maří.

A v shluku, jednotlivě táhnou ryby
pod průzračnou vln křišťálovou hlatí.
Teď bere jedna, sotva že se chybí,
však v tom se ona začne hlučně smáti.
Proč, neví sama, jemu se to líbí,
a udice zas pod vodou se klátí,
teď bere jí, v rozhodném okamžení
on schýlí se k ní, dá jí políbení,
a v tom již vidí rybku dál se hnáti.

Jak zlatých peněz nasypal by v hloub,
tak šupiny ryb svítí se tam dole,
tam slunce záře kreslí světla sloup,
tam paprsků pár usedlo si v kole,
a naproti, kam stoický čáp stoup',
pod skokem žáby zachvěly se holé
třtin trsy, voda šplouchla, až se lekli,
až udice jim na stranu se smekly;
jest láska špatný kantor! V její škole

Lze chytat jiné zlaté kapříky,
tož pohledy, jež sálají a nyjí,
však pozor kousavé dát na štiky

zlých řečí lidských, které bodnou zmijí!
Ó drahé děti, rybář veliký
zde láska jesti s mládí poesií
a naše srdce jsou ty zlaté rybky —
ty počkají a neprchnou jak šipky,
když rozkoše v síť chycené výš bijí!

Krajina mythologická.

Skal srázy v sledních planou červáncích,
po stržích čilimník a kytky hlohu,
v cest koleje nasypal jasmín sníh,
fík planý s myrtami v skal used' rohu.
a přes hlavice sloupů zřícených
(chrám Venuše to byl, jak soudit mohu),
se břečtan divě rozdupaný chýlí,
ba skoro řek' bys, před krátkou zde chvílí
že tanec hřímal Nymf a Kozonohů.

Však stafáž schází — divný cit se mísí
v to prázdno krajiny, kam oko zočí.
Jak živěji as bývalo tu kdysi,
kde vítr jen se pustou síní točí. —
Ten gobelin ve staré lázni visí
nad bassinem — ach, protřeš sobě oči
a věru čekáš, větve nízkých fíků
že ručka na něm rozhrne a v mžiku
že živá stafáž — žena, v lázeň skočí.

Amor a Psyché.

I.

První setkání.

Byl smavý duben, bílým květem hloh
jen místy cestu máji ukazoval,
po které v údol spustit by se moh'.
Tlum volavek a čápů vzduchem ploval,
stráň nerozchvěl pastýřův ještě roh,
by nymfě echa v skalinách se schoval,
a zpátky zněl, ji škádlil rojem zvuků
tu v bezu skrytý a tam v klenbě buků.

Jen dlouhé stvoly osinatých trav
se nivou třásly jarních větrů dechem,
jak orkán bouřil uvolněný splav
tříšť démantovou žena s hory spěchem,
a datel jen se ozval zaťukav,
ňalka modrým okem kmitla mechem,
a v hlasném křiku z jihu po rybníce
jak šípy honily se vlaštovice.

V ten čas, kdy každý divnou tuchou jat
na jaro čeká, na pokraji lesa
se Amor zjevil veselý a mlád

toul plný šípů na své pleci nesa
těch kouzelných, jež pouští v srdce rád,
a při jichž ráně srdce každé plesá;
šel krajem hvízdaje si rozpustile,
a lukem stloukal hlohu květy bílé.

Tu na pažitu na kmen skácený
sed' trochu znaven toulkou neposednou,
vlas plál mu jarním sluncem zlacený,
zrak fialky dvě, z trávy jež se zvednou
Snil v dumy divné jako ztracený,
jak holubi, jenž u studny si sednou;
ty slétly se mu na skráň úbělovou,
a růžným zobáčkem jej v spánky klovou.

Chtěl vstát a dál jít, kam jej volal hon,
neb věděl tady o rybáka dceři,
pro kterou pastýř mnohý zalkal ston,
a na niž číhal denně ukryt v keři,
té střelu zlou chtěl v ňadra pustit on,
neb jeho šíp kde v srdce neudeří,
tam ňadra zryjí divý bol a nouze,
mře jedno vzdorem a to druhé v touze.

Vstal — ale náhle stanul překvapen,
jak chumáč sněženek by v trávě ožil,
zde bytost sladká jako vzdušný sen
ten nejluznější, jejž kdy v žití prožil,
se třásla před ním, zázrak v jasný den!
své poupě nejkrasší sem Olymp složil
na zkvětlá ňadra přírody: Hle, Psyché
zde snila v jarní krajině tak tiché.

Zřel udiven na údů luzný snih,
vše nezralé tak a přec plné vděků,
zřel ňader útlých snivý sklon a zdvih,
tu řeč, již mluví eden ku člověku,
zřel na bedrách jas křídel duhových,
vlas paprsků síť, v jejichž zlatou řeku
se motýlků pár modrokřídlých vkradlo,
jak s azuru by kapek pár tam spadlo.

Tak seděla na mechu brunátném,
zrak v sebe ztracen v myšlének svých plenu,
vděk její volal: Trhej mne a vem!
Zřel v dívce poprv okem lásky ženu,
zem zkvětlá, nebes jas, vše náhle snem
se mihlo před ním, cítil v srdci změnu,
a šíp, jenž střelen v srdci lásku budí,
ten v letu zvrácen v svojí cítil hrudi.

A nežli mohla noha nesmělá
k ní napjať sval, než pozvedlo se oko,
jak vidina v ráz před ním zmizela,
jak rybka šplouchne do vln přehluboko:
tak smaragdová zmizí libella,
tak sen, jejž stíháš darmo, pěvce sloko,
a po které se věčně srdci stýská,
tak ptáče, kams jež vpadne do křoviska.

I nešel ovšem lovec mladý dál,
sám raněn stál zde — marná každá práce!
Smích hrdliček zněl z hloubky hvozdů, skal,
i zdrtil luk, jenž stal se na něm zrádce,

on posud veselý hoch poprv štkal,
ba s pláčem k svojí ubíral se matce,
a k trůnu paní světa v žalu klesna
proklínal vše, co mladost je a Vesna.

To jiný bol je, než když včelička
jej druhdy píchla, jak pěl básník řecký.
Teď náhle zpustla mu zem celičká
i eden ztratil vděky svoje všecky.
Klín vlastní matky víc jej nehýčká,
již zmizel rozmarný mu život dětský;
je vážný teď, tvář jako měsíc bledá,
on ve dne v noci milenku svou hledá.

Zda najde ji, zda chvíle najde se
tak plna štěstí a tak harmonická,
kdy do růže jak motýl zavře se
ta duše jeho božská a přec lidská?
Ó jistě ples tu zazní po lese,
v nymf jásot flétna vpadne bukolická.
Kdy bude to? Ó Psyché, děcko snivé,
ó spěj mu v náruč! Lépe tím, čím dříve.

II.

Katastrofa.

Již starý Apulejus vyprávěl
a po něm dobrý La Fontaine a jiní,
jak těžce Amor snášel lásky žel,
jenž beznaděje křídlem hruď mu stíní.

jak v posled Zefyr (on ho v službách měl)
mu Psychu unes', v mramorové síni
ji ukryl v mraku, v tísni pestrých květů
a chladných pršek šumných vodometů.

Jak, sotva noc svým křídlem k zemi klesla
a motýl padl v čilimník a hloh,
v mrak luna zářná zabořila vesla,
neb v nebe zlatý zavěsila roh,
a Psyše znavená skráň v lenoch křesla
jak lilje květ se sklonila, v ráz hoch
k ní dostavil se v plášti černých stínů
na černou, sladkou lásky na hodinu.

Na příchod jeho ona čekala,
a brzy zvykla lásky sladkým hříčkám,
v snech budoucnosti šťastna těkala,
a nepřišel-li, řekla klidně: Vyčkám!
V tom kroků ruch a než se zlekala,
nach vykvet' čílku jejímu i líčkám
pod rety dvěma, kterých neviděla,
jak v bouři květ však pod nimi se chvěla.

Co spolu dělali, vám vyprávět
snad nemusím, čtenářky roztomilé,
ne, že byste snad musily se rdět,
vždyť dobře znáte tyto sladké chvíle,
stud, motýl nachový, kdy dá se v let,
až v kadeřích se skryje, rozpustile
až zrak jej stají, jenž se plaše kloní
a jeho útěk růžným víčkem cloní.

Dost užili tak chvil čarovných oba
jen v sebe, ve svou lásku pohrouženi;
vždy v neprostupnou tmu se skryla koba,
kde fontanů jen hrálo tiché znění,
a jako blesk jim prchla vždy ta doba,
než nebem kmitl první zábřesk denní,
kdy Eos v svět ve šafránovém hávu,
jak Homer zpíval, rozlila svou slávu.

Tu Psyché prázdné místo vedle sebe
vždy viděla, kam první paprsk šleh',
ji bolí to, ji nejistota střebe,
a z ňader se jí vyrval první vzdech.
I děla k sobě: Kdož ví, vedle tebe
ký netvor moře nebo země leh'?
Proč po tmě máš se vzdávat jeho touze?
Být blažena a šťastna — po tmě pouze?

A rozhodnuto. Vedle v jizbě malé
za dveřmi kahan zacloněný stojí.
I přišel Amor, líbal a tak dále,
jak dělá se vždy v lásky sladkém boji.
Dnes Psyché děsem jen se chvěla stále,
by usnul ždajíc v hrozném nepokoji.
Když horoucí dech jeho cítila,
ven pro kahan se rychle řítila.

A cloníc světlo mihotavé v ruku,
se zadívala na mladého spáče
a zřela krásu božském ve souzvuku
a mohla sotva ubránit se pláče.

Ba, srdce tak jí ve bouřlivém tluku
se chvělo jako lapené v síť ptáče,
že netřeba, co báj všem v péro kladla,
by kapka žhavá oleje jí spadla

Na rámě drahé, poduškou jež skráni
krásného juna! Srdce vlastní hlas
ji prozradil a zlomil jeho spaní,
že náhle vstal a kahan její zhas';
v ráz vodometů ztichlo šepotání,
mramorný palác v základech se třás',
hoch zmizel jako sen. Kol poušť a skála,
a pod tou sama Psyché v slzách stála.

Já, prosím, nechci mužům lichotit,
že tak jsou pěkně rostlí a tak krásni,
že nesnesl by ženy krasocit
jich linií se opíjeti básní;
spíš naopak, já dvorný chci-li být,
se vyznat musím a svých rýmů třásn
to dobře ztajit, že když objímáme,
ne viděni, však pouze vidět máme.

A to snad je též naučení krátké
z té historie; co se dále dělo,
dí mythus líp, než tady v sloce hladké
by péro mé vám vyprávěti chtělo;
Dryady s nymfami ve chvíli sladké,
co jarem se jich k lásce probouzelo
v té šťastné době antiky, než Psyché
víc užily v hor tmách, v samotě tiché.

A nebudu vám líčit dopodrobna,
jak Psyché musila svou pykat vinu,
jak urousala křidélka si zdobná,
jen světlu zvyklá v země plísni, stínu,
než vymstila se Afrodita zlobná,
než octnula ve Olympu klínu,
zřít štěstí své, a to jí přišlo draho;
však dosti! — ráj své skytá již jí blaho.

III.

Shledání na Olympu.

I zvedla k němu hlavu unavenou,
on rychle zachytil ji do náruče,
ret jeho jakby šeptat chtěl: Buď ženou,
skloň hlavu na mé srdce, slyš, jak tluče;
věř, žádnou světa nevykoupíš cenou,
co dát ti mohu, sáhni po tom ruče;
je život moře, neslyšíš je douti?
Ó líp je dvěma člunům spolu plouti!

To říci chtěl; však neřekl ni slova,
neb viděl její velké unavení:
Tvář byla bledá, víc než úbělová,
a okem táhlo nebes hvězdných snění;
jak lampa když se za křišťálem schová,
nach studu pleť jí barvil v slabém chvění;
on cítil, jak se třásla, jako ptáče
když lapeno, ba skoro snil, že pláče.

A v jeho ňadrech v tom se světy shlukly,
on cítil vesmíru tep vláti jimi,

tam rost' mu kalich nádherný a puklý,
s prašníky rostl zlatem hvězdnatými,
tam Kosmu bůh strhoval svoji kukli
a šeptal vlnou, lkal básníků rýmy,
on byl by řekl: Vše jsem, neb jsem láska!
Však líto bylo mu jí, hocha maska

Mu byla nyní dvakrát vítána,
když moh' ji takto držet na svém klíně,
v zrak snivý hleděti jí do rána,
a stíhat citu jiskru v oka stíně.
Blíž k němu tulila se, uštvána
laň tak se tulí k buku na mýtině —
on horké její čílko vlasem chladil,
a mlčel jen a vlasy její hladil.

A díval se na nerozvité poupě,
kterému poprv jeho obal těsný,
na vděky ňader odhalené skoupě,
na usmívavý rozpak tiché Vesny,
křik' na svou vášeň: Vari ve své doupě,
ty nesmíš ještě rej svůj začít plesný,
zpět v ňadra má, tam rvi mne podle chutě! —
A v oči zas jí patřil nepohnutě.

A v jejich azuru zřel velké příští,
kdy Psyché dítě ženou bude zcela,
na Paphu zřel ji, lásky na bojišti,
i v Gnidu, k tělům kde se pojí těla,
na Leukadě, o niž se vlny tříští,
zkad Sapphina se óda rozzvučela.

Anakreonta zřel jí na kolenou,
a sebe ptal se: Zda je posud ženou?

A viděl v očích těchto, plných míru
a přece sladké, plaché nejistoty,
pláň moře rozbouřenou v divém víru.
v hrom epopeje slavičí lkát noty
on slyšel pak, jak na strhanou lýru
zní nesmrtelná, velká píseň hmoty,
jak Venus Pandemos z té dívky vstává
jak Babel příšerná, jak Fryna dravá

A již chtěl polibkem tu pečeť něhy
pro vždycky servat; ale v jejím oku
cos nadzemskými náhle svitlo žehy,
i nezřel ňader ovál, vlny boků,
a jako plavec, který ztratil břehy,
dál tonul visionů ve hluboku,
chyť paprsk mystický, zřel v hlavy sklonu,
jak Psyché měnila se — na Madonnu.

A zřel ji s něhou nevýslovně sladkou,
jak čistá jako sníh a vonná květem
se sklání k choti, jak je blahou matkou,
jak hladí vlásky, chystá lože dětem,
jak v života pouť bouřlivou a krátkou,
kde klame vše, jest ona pevným světem,
a skoro myslil, vlas jí hladě plavý:
To její říše, její triumf pravý!

A sebe zapomněl i touhu svoji,
a necítil víc v loktech její tělo,

jen duši viděl, jak se plachá boji,
jen poupě cítil, jak se bázní chvělo.
A bál se zašeptati: Budiž mojí,
jen aby toto blaho nezmizelo,
svět nechal hned by v chaos klesnout zpátky,
jen kdyby věčně snít moh' ten sen sladký.

Na jeho hrudi co tak odpočíval
ten nebes květ pln kouzla, vláhy, vděku,
noc z hlubin vstávala, pták v myrtách zpíval
a hvězdy v mléčnou roztáhly se řeku,
jak svět by chtěly zasypat, jenž stmíval
se jako sen a zmizel ve daleku,
a jakby leknín velký povstal z vody,
vzplál měsíc v svět pln lahody a shody

A plný neznámého požehnání;
na horách stříbrem zkvetla jeho sláva,
na cestu planouc tlumu plachých laní
a rostouc v opál jak tekutá láva,
až zatopila v jas a usmívání
to místo, k hlavě kde klesnula hlava,
a v polibku se rety otevřely,
a duše šťastné dvě výš k hvězdám zřely.

Gobelin paní markýzky.

Po dlouhých oklikách a tisíci
kdo sem se dostal ku Cytheře poutí,
práh překročil vedoucí k ložnici,
ten starý gobelin musil odhrnouti,
za kterým teprv krásou zářící
jste, markýzko, ho mohla obejmouti!
Ký div, že v duši vaše sladké »ano«
si nevšim', co tam v starou látku vtkáno:

Ve troskách chrámu Venuše je scena:
Nad ohništěm hoch okřídlený stojí
a z krosny, růžemi jež ověnčena,
a kde se množství lidských srdcí rojí,
(to jedno chví se, druhé lká a stená,
to klne, jiné mlčí neb se bojí),
za srdcem béře srdce, děsný mžik,
a na rožeň je píchá, ukrutník!

Leč sotva začne rožněm Amor točit,
tu srdcím rostou křídla, shon a chvat,
než křídlatý hoch můž' za nimi skočit,
frr . . . ptáci letí v azur z oken, z vrat!

Proč, markýzko, ten starý gobelin zočit,
vám oko slzou vlhne napořád?
Ach, rozumím, vás trápí, srdcí křídla
se nechytnou v pel pudru, do líčidla.

A přece dosti srdcí malý hoch
nachytal pro vás do úsměvů sítě,
žel, vždycky než je nabodati moh',
jim vzrostla křídla, prchla okamžitě.
Teď v klíně žlutých dopisů jen stoh,
pár stužek, kotillonů . . . staré dítě!
a v posled úsměv s trpkou resignací:
Žel, srdce mají křídla jako ptáci!

Soud Parisův.

Kde ostrým štítem mraky trhá Ida,
ve strži skal se údol čarný kryje,
vchod k němu s orlem v oblacích sup hlídá,
kaskada v boky tesů hlučně bije,
co počasů rej do kola se střídá,
tam věčné jaro tisíc květů sije,
a réva, břečtan a divoký chmel
kol kmenů tančí v plesném bzuku včel.

Sem před pastýře, královského syna,
tři přišly bohyně v svém těžkém sporu;
šat oblačný jich luzné vděky spíná
a vášeň zmijí blýská v jejich zoru,
jich krok, dech vánku, pod nímž chví se třtina,
jich úsměv jitřenky svit na obzoru;
u chaty hocha stavily svůj chvat,
a zaklepaly — vyšel hned a rád.

»Jsme nymfy hvozdů těch a skalných tesů,
spor povstal, kdo z nás tří je nejkrásnější,
šat náš před tebou klesne hned a v plesu;
my známe v myrtách divokých tam skrejši,

tam ochotny jsme na kvetoucím vřesu
květ vděků svých ti zjevit nejtajnější.
Vol, která dřív a každá ráda pádi« . . .
Děl Paris: »Já dám raděj přednost mládi!«

— »To nikoli!« dí nejplnější z nich,
»neb první dojem utkví v duše hloubi,
co platen retů květ a ňader sníh,
když vzpomínka tvá s družkou mou se snoubí,
již první viděl's v snětích ztemnělých
stát jako lilji v černotmavém doubí,
co platna krása má, necht více září!
Jak všady, ať má zde též přednost stáří.«

— »S tím nesouhlasím,« řekla druhá kráska,
jež chladným hrdosti své plála vděkem,
»do klínu snadno padne oné sázka,
jež poslední před mladým stane Řekem.
Jeť paměť vosk a obličeje maska
na vrchu nejvíc plá a prodlí měkkém,
jež naposledy vtiskla tam své vnady;
já nesvolím, být oběť také zrady.«

Však nejmladší z nich, jež stanula stranou,
jen mlčela, jí pohled, úsměv jíhnul,
jak houštím lesa zlaté svity kanou,
v nichž občas duhový se motýl mihnul.
Co vaše vděky? Jak bludička splanou,
jak pohled jeho lesk mé krásy stihnul!
To neřekla však, myslila to asi
své zlatotkané rozpouštějíc vlasy.

Však pastýř náš nepřišel do rozpaků
a pravil usmívavě: »Milé dámy,
zde není rady jiné, mému zraku —
ach, s odpuštěním, jsme tu mezi námi, —
než objevit se všecky, ihned v mraku
se skryje Hélios, můj dobrý známý,
svou já vám ručím pastýřskou ctí za to,
že laním bude tajemství to svato.

Však mám-li touze vaší vyhověti
a nezmýlit se v dojmů pestré směsi,
já porovnávat musím, ve objetí
jak vděky vaše pojí svoje plesy.
Pták v haluzích vám bude k tomu pěti;
ten zvyk již vídat nymfy mezi tesy,
jak v tříšti opálů se koupají,
a na větvích se olší houpají.«

I poslechly ho. Stezkou myrt šly výše,
kde onen údol květů pln a vůně,
kde sotva vlhkým sítím zefyr dýše,
jak duchů sbor by hrál na ticha struně;
jak v Paros zářný vyhloubená číše
se hory sevřely a v jejich lůně
pod zlatým deštěm bujných čilimníků
tři krásky stanuly tu na trávníku.

Ó moře krásy! Teď být plavcem v tobě,
jak Leander když plaval k Heře svojí!
V ráz lehký šat si starší strhly obě,
však nejmladší z nich cudně stranou stojí.

Pak v posled, v nahé též když stála zdobě,
plášť zlatých vlasů ňadry se jí rojí,
jí pláštěm studu, který v nach se nítí,
lesk nesmrtelné krásy dvakrát svítí.

A Paris zralé porovnává vnady,
a okem znalce v jejich vděk se hrouží,
tu ovál ramene, tam důlek brady,
sklon boků luzný, jak se v škebli ouží,
tu ňadra, labutě dvě, dohromady
jak pyšně plují, tam od sebe touží,
a váhá dlouho s úsudkem a neví,
kde krásy vzor — jsou stejné mu ty děvy!

I myslí: Jabko hodíš na pospasy,
v tom Juno majíc této zkoušky dosti:
»Již rozsuď, vzkřikla, edenem své krásy
přec nebudem tvé sloužit zvědavosti,
jsem Juno!« — »Pallas já!« — Však v zlaté vlasy
je tajíc Afrodita v ztrnulosti
sen usmívá se, zrak svůj ve klíně
a nepřizná se, že jest bohyně.

To rozhodlo. Nic nechci míti s bohy,
si opatrný Paris pomyslil,
(jak vidět, k diplomacii měl vlohy
a věděl, s Zevem — žádná kratochvíl)
a Venuši vrh' jabko mezi nohy;
pak v houšti prch', by hněvným zrakům skryl
se ostatních dvou, lesem chvátal v scestí
řka k sobě: »Měl's dnes kapitální štěstí!«

Lilie.

V malířské dílně, nábytek všech slohů
kde v bibelotů pestrém tměl se shluku,
v skizz spoustě, pagod šklebu, klidu bohů,
kde modernost antice dala ruku,
gobelin starý visel v jednom rohu,
kdys na něm Amor střely pouštěl z luku,
teď zmizel — časem nerozeznáš více,
kde tílko buclaté i smavé líce.

Jen lilií tlum hustý nedotknut
zbyl z celé kresby, těchto květů tísně
se netknul času let ni špíny rmut,
jak sníh tak plály v cudnosti své přísně,
snad nevinnost, než překvapil ji stud,
tkát pomáhala úběl jejich třísně,
tak svítily — jen vedle v tůni vodní
se díry tměly nad ní i též pod ní.

Kdys v dílnu vešel jsem — však jaké divy!
kde díry kdys, tam nové lilje plály

jak tkaných přezářit běl chtěly snivý
tak perletí a milým svitem hrály;
já přistoup' blíž a cit mne schvátil divý,
ty lilie se líbaly a smály:
i chápal jsem: za gobelin dost záhy
před vetřelcem se ukryl — model nahý.

Kiosk.

Má tlamy divných potvor v každém rohu,
a s hrotu šikmé střechy nad průplavem
drak spouští tady ocas a tam nohu
po řezbách v arabesek věnci hravém,
kol jasmín divoký a tíseň hlohu
dští bílých květů hvězdy celým splavem:
jest průplav s můstkem napřed a les vzadu
se pojí divné stavbě za ohradu,
máš kiosk za květ na pozadí tmavém.

Teď malé kolem něho na mýtině
jen bažant se zlatým se míhá chvostem,
jak druhé slunce v tmavém lesním klíně
páv s ohonu i hrdla zářným skvostem,
jak drahokamů tříšť by v porostlině
a ve kapradí nad rozpadlým mostem
zde hrála vyloupaná z vzácných šperků,
tu smaragd, rubín, tam plá safír v štěrku
jak šperk těch dam, jež bývaly mu hostem

Kde časy jsou, kdy stěn mu ku ozdobě
jen lítal štětec, míhalo se dláto,
kdy nyní slepá v štítu okna obě
kryl gobelin, jak maloval jej Watteau.
Teď pusto tu a ticho jako v hrobě,
na římsách, lištách zbledlo rudé zlato.
A jak to teprv v jeho truchlí lůně! —
Tam květů vybledlých jen bloudí vůně,
dech lásky shaslé . . . Žalno myslit na to!

Co polibků kdys tady v objímáních
se vyměnilo — jaro květů nemá,
ni paprsků na jásavých svých skráních,
co šeptů na staré to lásky thema!
A v zimě v dobře opatřených saních
jak biče praskaly! Teď kol tiš němá . . .
Kde průvody mask, kde jsou serenady?
Jen stínů fantastické kavalkady
se honí, tetřev tluče perutěma.

A bílý holub jak duch těchto míst
se nad hřebeny vikýřů v mrak vznese,
na sosnách v dáli tmí se kostry hnizd,
list žlutý vzduchem víří větrů v plese,
a žalobný a stenající svist
zní z nitra kiosku a dál se třese,
a brzy pláče osyka a jíva,
klen, habr, vrba — vzdechů tisíc splývá
na jednotvarnou píseň v celém lese.

To píseň minulosti! Z ňader tryskne
i hmoty mrtvé; avšak v mračném tlumu

zas rázem náhle pozdní slunce blyskne,
dřív než se skloní k lesnatému chlumu;
tu křikne tetřev, doupnák temně stýskne,
les v jednotvárném zastaví se šumu,
a bažant zlatý v slunce líně zírá,
páv zářivý chvost v duhu otevírá,
a kiosk dál sní pohroužen v svou dumu.

— ——

Stíny.

Vyslchlého kol vodometu
v hravém letu,
v matném svitu měsíce
jako svadlé květů pýří
tančí, víří
divných postav směsice.

Zrovna jak tu chodívali:
Abbé malý
s velkým rudým deštníkem,
správčík, jenž týl k zemi klonil,
v hněvu zvonil
holí s žlutým knoflíkem.

Kavalír, jenž vždy se dvořil,
dámám kořil
ve zlatý koš kordiska
noře bezúhonnou ruku,
v srdce tluku
kde šla mladá markýzka.

Karabáčník, baron starý;
vášně žáry
s děvčat přešly na koně,
bičem v posled plný hrůzy
stínal v chůzi
květy aster v záhoně.

S mopslem baronka pak, za ní
v usmívání
stín tučného lokaje,
v ruce flakon nebo knihu,
v oka mihu
paní v pomoc hopkaje.

Gouvernantka rozpačitá
stále skrytá
za vějířem z pavích per,
vychovatel dlouhovlasý,
básník asi
stále ve jhu cizích sfer.

Starý lesní, za ním chvátá
boubelatá
šafářka, pak mušketýr,
dál houf, Bůh ví sám čí děti . . .
Amoreti
tak se točí v rej a vír.

Vyschlého kol vodometu
v hravém letu

míhají se jako dřív;
ale rozdíl — jsou to stíny,
jež svět jiný
posýlá sem z duchů niv.

Rozdíl velký! — Sadem, polem
jak šli kolem
jedni s věčnou úklonou,
druzí sotva hnuli rety
z etikety
za vějíře záclonou.

Teď se snášejí tu svorně,
málo dvorně,
to je pravda, křepčíce,
bez rozdílu stavu, stáří,
pokud září
sivé světlo měsíce.

Baronku chyť malý abbé
v chvíli slabé
kolem pasu a s ní hřmí
v divý rej a správčík mžourá,
blíž se šourá,
kde se starý Neptun tmí,

Svedenou tam ctnosti vzorem,
preceptorem,
gouvernantku v stínu stih',
jako křídla netopýří
vzduchem víří
modrý frak, se v temnu mih'.

Starý baron bez přetvářky
u šafářky
stavil se a v tvář ji štíp',
s kontessou se lokaj baví
dál, kde tmavý
stín se táhne starých lip.

Kol fontanu rozvaliny,
stíny, stíny . . .
druž se točí bezhlasá,
luny svit jak šlehne ostrý,
v šatech kostry
zříš a tváře bez masa.

Takto v hbitém, pestrém reji
kolem spějí
v přeletu a poskoku,
paruky a šosy v změti
větrem letí
jako druhdy v rokoku!

S čím dřív druh se tajil druhu
v rosném luhu,
v záři luny zjevno jest,
bezmasý ret divně mlaská,
šepce: Láska!
v cudné záři věčných hvězd.

Tak se točí v divém spěchu
bez oddechu.

jako svadlých listů shon,
fontan vyschlý v této chvíli
lká a kvílí,
z dálky zní sem flétny tón.

Fontan kvílí, pláče, stená,
ozářená
okna zámku svítí mhou,
mramornou co stéká škebli
mezi stébly,
Bože, kalné slzy jsou!

A rej tento fantastický
víří vždycky,
v úplňku jak měsíc plá,
v sad jeseni kropenatý
vůně máty,
balšámu a routy vlá.

Po ránu však ticho zase,
v bezehlasé
poušti dřímá park i les,
nevyzradí ani němá
chrysanthema
stínů oněch divný ples.

Triumf jeseně.

Jo! Evoe! — Aj, kde se tu jen vzali?
Jich plno po nivě a zkvetlém vřesu,
ti křepčí se svahu tam strmé skály,
ti z hlubin řídkých a žloutnoucích lesů,
jak větry podzimní v rej by je svály,
tak v skotačivém točí se zde plesu:
To pochod je i tanec v podvečeru,
co nymfa, satyr, nerozeznáš v šeru.

Na hlavách kučeravých koše nosí,
a ty jsou plny čarovábných plodů,
tu hrozny modré, zlaté, plné rosy,
zvou bzučné roje vos k tučnému hodu;
co nymfu faun za políbení prosí,
tam druzí křepčí v dvorném chorovodu,
jim břečtan věnčí rozpoutané vlasy,
po sobě házejí tam ananasy.

Plá nebe čisté, skoro safírové,
jen mráček barvy holubičí v hloubi
jak peruť ptáka jenž odlétá, plove . . .
Řev jelenů rozchvívá staré doubí,

jež denně v barvy odívá se nové,
kde lovců plesné zahlaholí trouby,
jak provázely by až v průlom skalný
ten podjeseně pochod triumfálný.

Kde dvojklaná ční skála jako sedlo,
tam used' starý Pan a dolů zhlíží,
sta listů rudých v změť mu vousů sedlo,
jest jaksi stár a smutně hlavu níží;
co tanců, půtek před ním se tu svedlo,
teď jeseně již rej se k němu blíží;
jak stíny se to dole v mlze míhá,
tu naposled on syrinx ke rtům zdvíhá

Ta věrná družka, jež hostila kdysi
vše tóny niv a lesů ve svém lýku,
zpěv skřivana, jenž mladistvý den křísí,
zpěv kosa výsměšný, v tom okamžiku
jen lká a kvílí zrovna jak buk lysý,
jenž vedle větrem úpí v žalném vzlyku,
a místo písně slavíků a drozdů
zní z pěti otvorů jen nářek hvozdů

Těch nekonečných, jež tam na obzoru
kraj neproniklou hradbou zavírají,
kde hora výškou překonává horu,
kde podzimní teď větry tance mají,
kde skřípá holá větev na javoru
a havrani kde v sosnách krákorají,
kde praská borové a vlhké klestí
pod nohou lovce, jenž zabloudil v scestí.

Však brzy Pan svůj pohled vrací zpátky,
kde triumf jeseně se pod ním stáčí,
zří v pochod plesný, v tanců rej a zmatky,
přes které babí léto hon svůj vláčí,
a brzy pocit blaha, štěstí, sladký
jak hrozen, který jitřní rosa smáčí,
mu rozhostí se v ňadrech převesele,
zříť Dionysa kráčet v jejich čele.

Toť bláznů bůh, však moudrých bůh je taky,
toť duše zářivého vinobraní,
toť paprsk Hélia ve zimní mraky,
toť břečtanu list nevadnoucí v skráni,
toť trudů všech je lékař bystrozraký,
jenž ve poháru bleskotavém plání
vše smíří protivy, vše v souzvuk ladí,
a kmetům vrací oplakané mládí.

A jeřábů roj nad hlavou všech v mihu
co v dvojklaný šik slétá se a sráží,
co jilm k nim křičí: Šťastnou cestu k jihu!
buk: Šťastný návrat jara na zápraží!
víc unést nemoha svých hroznů tíhu,
faun starý klesá do bachantky paží;
ta zralé mišpule mu ve tvář hází,
a zvonivý smích všech ji doprovází.

Tak dál se jeseně ten triumf snuje,
v něm Vesny ples i léta zrání žárné,
v něm země nebi ráda obětuje
svá chladná jitra i své noci parné.

Ó, beřte z toho, co vám poskytuje
kvas Olympický v žití jednotvárné,
kde Dionys, tam Gracie se zjeví,
a kde jsou tyto, dostaví se zpěvy.

Nuž tedy pějme, co jde pohár v kruhu,
nejdříve mládí, které nezná smutku,
pak lásku, která v ilusí všech duhu
se obláčí, a pak života půtku,
a v posled práci, jež za krokem pluhu
již vidí pláti zralé klasy skutků,
a pějme život v stálém koloběhu,
když celý svět spí ve závějích sněhu;

A ve všem v počátku i naposledy
ten Apollinův všezářící plamen,
jímž vlhne zor i tají ňader ledy,
jímž ve objetí Venušiných ramen
svět omládá, jenž z prachu zvedá hledy
výš ku hvězdám a oživuje kámen
a v štětci plá a zvučí hymnou v struně —
umění, démant žití ve koruně!

KNIHA ČTVRTÁ.

REFLEXY V PŘÍTOMNOST.

Gorgo.

J. S. Macharovi.

Na puklý, starý štít v svém rozmaru,
jenž divě kypí, jako víno mladé,
a z fantasie tryská poháru,
v směs pestrou umělec své barvy klade,
vír hadů kštice jsou, tvář bez tvaru
a z tahů děs a hrůza zejí všade,
nos tupý, ústa křivá, šikmé oči
se ve krvavých důlkách divě točí,
smích šílený se z koutků svislých krade.

Zda ďábla tak si tvoří obraznost?
Či války symbol vražedné to jesti?
Vlk, který lačen ohlodává kost,
hyena, k hrobům jež si cestu klestí,
škleb, který stupňuje se v zběsilost,
a vraždí lásku, naděj, touhu, štěstí,
vše v této tváři, vražda, pomsta, zášti,
vše křičí v těchto vrásek skryto plášti,
zlo ku hvězdám z ní hrozí svojí pěstí.

Však dobře tak; zlo v každém burácí,
ať vyzuří se tedy barvou, dlátem!
Ať v pochybnostech duch se potácí,
ať hýří v nich, jak vítr v listí svátém!

Ať výmoly se noha trmácí,
ať srdce mdlé jest vlastním sobě katem!
Ať hřímá bouř! — Však spadne mlhy clona,
tím spíše vzejde tichá noc a vonná
na blankytu červánků slávou zlatém.

Tím větší bude v srdci svatvečer,
čím více bouří dunělo v něm, hřmělo,
tím sladčej bude znít mu hudba sfer
jak na jezeře, jež se náhle stmělo,
když vyjde měsíc stříbro tkaje v šer,
v němž slavíků se tisíc rozepělo;
v snách Madonny pak budou kráčet, v ruce
stvol lilijí a jimi v sladké muce
tvé unavené, mdlé pohladí čelo.

Dialog na poušti.

Kde vyje šakal jen, sup na kořist se spouští,
při svitu bledých hvězd, kdy ztichnul větrů spor,
dva snící kolosi ve mrtvé, žluté poušti,
se náhle vzbudivše, ten začli rozhovor:

První:

Jdou léta nad námi, jak písek větrem hnaný,
a stejně slunce zář na pustá tryská lada,
a my jsme zničení a zmaru tady pány
od chvíle, Israel co ohýbal svá záda,
pod biči dozorců sem sváželе ty cihly,
z nichž pak se podstavce s poprsím naším zdvihly.

Druhý:

My zřeli z daleka na vozech Faraony,
jak hnali sem svůj lid ať k přehlídce, ať k boji,
a bylo jeho víc než čápů legiony,
již z jara nad Nilem se v celých mračnech rojí.
Kde obři tito jsou? — Zrak bloudí pustou plání . . .
zde zbyli pouze ti, již v kámen vytesáni!

První:

Na pestrých korábech při píšťal plesném zvuku,
pod slunečníků stem, s vějíři palmovými
kol jelo tanečnic, kejklířů v pestrém shluku,
ti kruhy řinčeli na lýtkách bronzovými,
když začli tančiti ve hlučném dlaní tlesku,
co hodil poušti v klín Ptah slunce žhavou desku.

Druhý:

Pak v slavném pochodu, jenž nezdál se mít konce,
já viděl triumfy nad černým lidem jihu;
svor s šíje zvonil jim jak s hrdel býků zvonce,
šli ruce na hřbetě, jha proklínali tíhu,
co brousil sekery za sloupovím sbor kněží,
a sfingy smály se, jež vchod ku chrámům střeží.

První:

I seděl Farao v své póse triumfálné,
zrak v dálku upřený a na kolenách dlaně,
zřel pouště bílý lem, kde mřelo slunce palné,
obrysy pylónů, kam slétá sup i káně,
se druží k ibisům, jež okem z tvrdé žuly
zří v písek, věky jejž k sfing ňadrům nahrnuly.

Druhý:

A pyramidu zřel, jež dálném na obzoru,
kde mrtvých město spí, příšerně pozvedá se;
ta v stínech večera na bájnou rostla horu,
a vládce zachvěl se; v trofejích, v hodokvase
o byssu začal snít, kam jednou hlavu skloní,
až váhou Osiris v soud nad ním pozazvoní.

První:

Zmar, zničení a smrt! Tím nápěv končí každý,
hrob všecko přetrvá, i otroky i vládce,
hrob všecko vyrovná, vše útoky a vraždy,
a spolkne pastýře, jak spolknul celé stádce,
hrob viděl Farao své slávy na vrcholu,
a pouze hrob je to, co vidíme zde spolu.

Druhý:

On pouze pravdu měl. — Smrt světem vládne všady.
Já dřímal tisíc let a probudil se včera,
já karavanu zřel, pustými táhla lady,
co k zemi skláněla se noci peruť šerá;
v tom táhlý zavzněl hvizd . . pak houkly pušek rány . . .
a co zde vidíš dnes z té celé karavany?

První:

Jen dítě ubohé, jak vodní lilje bílá,
zde leží ssinalá a krvácejíc v skráni,
jak dcera králů těch, jež v stínech pohrobila
pyramid zamlklost! Jen šakal vyje v pláni,
sup zobák ostří si a o kořist se hlásí,
v šer hvězdný bdíme jen my, strážci mrtvé krásy.

Druhý:

Mně děsno, po letech že vzbudil jsem se znovu,
neb jasně vidím teď, myšlénka Faraonů
vesmírem vítězí, svět roven ku hřbitovu,
v svých laurech, trofejích, v svých kletbách pláči, shonu.

až příštích století zas Memnon vzbudí spáče,
sup nezahýká víc, ni šakal nezapláče.

*

Tak v chvíli půlnoční, co tma se ve svět spouští,
a v lůno věčnosti jak slzy padá čas,
dva šeří kolosi mluvili spolu v poušti,
pak zívli hlasitě, v sen věků padli zas.

— —

Oheň na Petříně.

Od Petřína k Vyšehradu
davem ku knížeti
na peruti lidských řečí
divná pověsť letí:
Každé noci nad Petřínem,
sotva kraj se zvlní stínem,
hoří oheň stromů klínem
v šeru starých snětí.

Boleslav i biskup Vojtěch,
jak to uslyšeli,
s družinou svou o půlnoci
na Petřín hned spěli.
Lidu dav jim v cestu vběhnul,
nikdo ohně nerozžehnul,
pod starým on dubem šlehnul
zářící a skvělý!

A co víc? Tím ohněm táhla
postav divná řada:
Trojí jako tuří hlava,
trojí s vousem brada!

Obři jako sloupy stáli
v změti plamenů, jež hrály,
v růžích stály hvozdy, skály,
mihla se v nich Lada!

Darmo svatý biskup křížem
žehnal rudý plamen,
darmo dub ten kníže skácel
vzmachem silných ramen,
zdeptali žár smělou nohou,
darmo! Rudou září mnohou
znova trysknul pod oblohou
skrze prsť i kámen.

Postaven chrám nad útesem
skalných oněch lomů,
spokojeně svatý biskup
s knížetem šli domů.
Ale sotva noc tu šedá,
v mlze Praha spí, tu běda!
nový, větší požár zvedá
tam se v stínu stromů!

Rudě svítí skrze stromy,
okny chrámu svítí,
Staří bozi nad oltářem
z plamenů se řítí,
zdi se třesou jejich vzteky,
stromy úpí a v pláč řeky
řev se mísí a ten věky
zní a bude zníti!

Prchly časy, smutno, těžko,
žalno v českém kraji,
večer červánků se leskem
stráně zažíhají,
dole Praha v světel moři,
okna chrámu zase hoří . . .
Věřím, starých bohů zoří
ještě plápolají!

Pohádka o Šemíku.

Ty okřídlený koni, jenž bájí odkazem
zván kdys byl Hipogryfem a jindy Pegasem,
roztáhni pro mne v slunci lem zářných perutí,
ať v písni zabouříme si zase po chuti!

V Neumětelském dvorci žil zeman Horymír,
muž klidný, spravedlivý, jenž nad vše cenil mír,
ctil zemi, matku žití a miloval svůj pluh,
a pták byl jemu svatý, skot milý jemu druh.

To pravý český sedlák silného ramene,
ze zlata srdce ryzí, však pěsť měl z křemene,
lid miloval i právo, ku každé křivdě slep,
a říkal: »Z darů země je nejsvětější chléb!«

Ten vyšel jednou z rána na horu Ousini,
a sotva vyšel, dlaní zrak v dálku zastíní,
a hledí v levo, v pravo, až v dál kde vrchů lem,
a poznat ani nemůž' svou rodnou českou zem.

Kde jindy v slunci zářil a šustil zlatý klas,
tam místo zpěvu ženců zněl motyk, lopat hlas
a kladiv dopadání a hukot pod zemí,
a místo kvítí v trávě drn tměl se sazemi.

A jak by nad horami tam stála věčná bouř,
v mrak srážel se a splýval na stranách všechněch kouř,
kouř z hromad štěrku, uhlí a z dolů kovkopů,
jak celou zem by halit chtěl v černou potopu.

Bez písně byly lesy a zakalen byl proud,
i skřivan zmizel, zahnal jej ostrý dým a čmoud,
a Smutek táhl pouští, kdys rájem českých Brd;
kůň vychrtlý, Hlad za ním a na něm jezdec, Smrt!

To Horymír vše viděl, pěsť zaťal divoce
a slza tryskla v zrak mu a zavzdych' hluboce,
pak sešel v dvorec domů, vzal do kabely sýr,
v pěsť hůl a k Vyšehradu již kráčel bohatýr.

Tam seděl Křezomysl na stolci ze zlata,
kol stála rada kmetů a sluzi, pážata,
dvůr celý pohromadě, sbor žreců v pozadí,
a lidu, vojska plno až k řece v podhradí.

Vše v slunci plálo, hrálo, plál na všem tvrdý kov
i ve úsměvu paní i v zvuku moudrých slov;
na přeskách plášťů hořel, na jilcích mečů hrál,
ba z očních důlků skřítků se kusy zlata smál.

Všech v středu náhle stanul jak olbřím Horymír,
jak v pávů věnec vletěl by samotářský výr,
i změřil zrakem hněvným ten chladný pych a lesk
a z hloubi ňader vyrval se toužebný mu stesk:

— »Jak dávno tomu nad vše kdy skvostem zářice
knížatům šperkem byly jen z lýčí střevíce,
kdy otka Přemyslova za žezlo byla jim,
a prostý stolec znakem jich moci jediným?

Ó běda třikrát zemi, slyš, Morano, můj hlas!
kde vládě chladných kovů ustoupit musí klas,
kde na škvár rolník sedá na místo na otep,
kde stříbrnou má rudu, však neví, co je chléb!

Tvé stříbro z lidu slzí jen ztavil zhoubný Běs,
lán klasný zdupán leží a sedrán stojí les,
co chata, tam to buší od rána do šera,
co údol, výheň rudá a kouře jezera!

Lid ožebračen táhne ze vsí jak vyhnanec,
jen kladivo má v ruce, za pasem kahanec.
Jen stříbro, stříbro! křičí, to jeho modla, bůh,
a v koutě plný rezu spí dobrodinec, pluh.

Jen šperky za svou bídu má žena zde i muž
i koňů tvojich hříva, tvůj mlat a štít a nůž,
však s nimi rázem prchla i veselost i klid,
slyš, kníže, nezpívá již, jen proklíná tvůj lid!

A nad bídu a nad hlad to kletba největší:
Ty v pokladů svých středu zde sedíš v bezpečí,
co ve okovech zlatých lid hladem umírá,
dnes, kníže, po tvém boku já nezřím Lumíra!

Kam děl se pěvec bohů, snad za skřivany prch'
v dál, v čistém ještě vzduchu kde hlavu koupá vrch,
kde jasné zurčí zdroje a zvučí ptáků zpěv!
Zde není ho a tebe stih' velký bohů hněv!

Neb slyš to, píseň pravá tam nejlip vykvětá,
z úst pěvce v ústa lidu kde spět můž' do světa,
při klasů kolébavce, při šeptu bílých bříz,
při klepání kos hlučném — a její vrahem tys!

Však píseň povržená se pomstí, kníže můj,
plamenným křídlem šlehne v tvůj hrad i skalní sluj,
kde nakupena leží tvých skvostů valná změť,
kde z pecnů chleba staly se pecny stříbra teď.

Já varuju tě, pane!« — Však nedomluvil víc . . .
jen rukou kynul kníže a zachmuřil svou líc.
On zbláznil se! dav hučel jak moře ze všech stran,
a kníže kynul zase a vyvedli jej z bran.

A z Vyšehradu vyšel, jak přišel Horymír,
u brány sed' a tiše svůj jedl chléb a sýr,
a čekal — zatím z hradu zněl hlahol rohů, trub,
až skála echem zněla a rozšuměl se dub.

A Horymír tam seděl a čekal dál a dál,
už kolem něho kníže se s průvodem svým bral;
tu povstal, jak by náhle byl vyrost' ze země,
a Křezomyslu ve tvář zas hřímal dojemně:

— »Ó kníže, k bídě lidu již nebuď hluch a slep,
a vrať mu, pane, dvojí, jímž může žíti, chléb,
chléb živný matky země, již dusí chladný kov,
chléb svatý písně vrať mu, ó poslechni mých slov!« —

— »Pryč s bláznem!« křiknul kníže — »Vrať v stíny se svých Brd,«
neb jinak vyštve tebe z bran Vyšehradu chrt!
A již se mlaty zvedly na pokyn knížete,
jak sršánů roj letí ze svého doupěte.

— »Já varoval tě, kníže!« Děl Horymír a šel.
Noc táhla nad Vltavou a kraj se zvolna tměl;
dál Horymír bez cíle šel směrem k Motolu,
až znavený krok stavil ve stínu topolů.

Před ním se v dálku táhnul a stmíval úzký dol,
po mírném svahu stáda bříz rozběhla se kol
a středem luh se vinul jak smaragd zelený,
ve husté trávě pěly, jež nezřel, prameny.

A šikmé stráně hřbetem kde údol uzavřen,
houšť lísková se chvěla i habr, olše, klen,
a jako přísné stráže u vchodu údolí
se tměly zádumčivé a šumné topoly.

Se svahu potok zurčel a dřív než splynul v mech,
ve stříbrných hrál perlách a zlatých prstenech;
v něm shlížely se hvězdy, jak by je rozhodil,
s divizen pelem v stráni pel jejich závodil.

A potok sladce splýval a šuměl strom a keř,
a slavík kdesi zpíval ve tiché noci šeř,
a bludný chodec stanul, — u zdroje se mu mih'
kmet bílý, jenž pás' koně; kmet i kůň padlý sníh

Kmet postavy byl velké, byl v bílý halen šat,
vous bílý s vážné tváře mu tek' jak vodopád,
ve vážných tazích smutek psán s těžkou dumou jest,
jak noc, jež smutna táhne a přece plna hvězd.

Kůň tiše v husté trávě se u potoka pás',
a Horymír v tmách viděl, jak v šiji se mu třás'
pár průsvitavých křídel, či stkáni noční mhou
a hvězdným svitem oba, kůň s kmetem, přelud jsou?

Však nikoli, kmet zvedá již zamyšlenou skráň,
na koně mlaskne z ticha, ten krotký jako laň
se blíží k němu, oba jdou Horymíru vstříc,
jenž udiven zří na to a trne víc a víc.

»A stařec zahovoří a zní to slavně v luh:
Jsem Lumír, české písně jsem zosobněný duch,
já prchnul v tento úkryt, zde jest můj bájný kuň,
kterého křídlem hrouží se zpěv můj v hvězdnou tůň!

Ne pouze písně oř to, on též je mstitelem,
z nozder mu blesky planou a hříva nad čelem
je rovněž z blesků stkána, hřmí s mraky o závod,
a křídly předstihuje i větrů chorovod.

Chci svěřiti ho tobě, je krotký jako laň,
a děsný jako vichr, jak usedneš si naň;
co zašeptáš mu v ucho, to ihned vykoná,
jen v souzvuk splývá-li to věčného zákona.

Jak mstitel zhrzeného ty zpěvu na něm seď,
jak vichr od Plešivce ty na něm krajem leť,
vraž ve kovkopů doly, tam všecko bij a nič,
tvůj mlat budiž tvým hromem a vichr buď tvůj bič!

Ty zasypej vše doly, vše zkruš a zboř a zmlať,
při svitu hvězd sem zase na palouk ten se vrať,
já budu čekat tady při záři věčných hvězd,
spěj, mstitel chleba, písně; věz, oř ten Šemík jest!«

A již mu seděl v sedle, ač zdiven, Horymír,
a již se dali skokem, jak pampelišky pýr
polétá hnaný větrem, když blízko podzimek;
zem pod nimi se třásla, táh' s nimi živlů jek.

Hoj, jaké baby sedí tu v šedých plachetkách?
Ne, to jsou nízké chlumy Berounky po stranách!
Skok divý, přelétli je, mlh strhali jim háv,
až jisker rudých příval šleh' z křemitých jich hlav.

A dál to jelo, hřmělo a dvakrát taký skok,
cos před nimi se tmělo jak v tmách svinutý zmok:
to kovkopů jsou chaty, nad jícnem šachet v tmách,
tam vpadli blýskavicí a sili děs a strach.

A nastal divý nářek a nastal pláč a kvil,
kdo mohl, prchal v dálku a zbit byl, kdo tu zbyl:
blesk před nimi jen letěl, ten krovy chatek sžeh',
a vítr celou silou kol do stěn šachet leh'.

A ty začaly praskat a bořily se v ráz,
a bylo štěrku moře, co dříve pevná hráz,
tříšť jedna níž se sula, skal nejpevnější zeď,
jak Šemík do ní vrazil, ó děsná spousta, změť!

A do zásoby stříbra, do rudy spousty pad'
žeh z hřívy Šemikovy a žhavý vodopád
se rozlil v směsi divé, vše hořelo tu kol,
jak sirné jedno moře se vlnilo vše v dol!

A nad tou spoustou lítal jak přelud mlhavý
stín Horymírův, kmital se blesk mu u hlavy,
co Šemíkovi z nozder a z hřívy sršely
kol jisker snopy, jak by v noc hvězdy pršely.

A nežli jitro kalné se vzneslo z šedých mlh,
než blatuchám na louce od rosy pohled zvlh',
vše bylo zřícenina a trosky, poušť a rum,
jen černé mraky kouře se nesly k nebesum.

A znaven hromnou jízdou oř bílý v trávu kles'
a znaven jezdec jeho pot utřel, dolů slez',
pak nechal pást se koně, jej zvolna nechal jít,
kam chtěl, až všecky hvězdy zas vyšly na blankyt.

Na louce u Motola zas v promyku hvězd stál,
a starci koně vrátil, jenž naň se čekat zdál,
a nežli jedním slovem moh' zašeptnouti dík,
kůň bílý i kmet bílý jak mlhy pruh mu znik'.

A sotva slunce vzešlo u Vyšehradských bran,
stál Horymír jak žebrák, byl schvácený a zdrán,
a nebránil se ani, když, dílo prorady,
jej obvinili, chytli a vedli do rady.

Jej usvědčili brzy, že on byl škůdce hor,
soud kmeti vyslovili, jim žreců svědčil sbor,
a takto výrok soudu, a neodvratně zněl:
»Má zahynouti chlebem, když o chléb starost měl.

Až zalkne se, má chleba do chřtánu se mu cpát
a na varyto k tomu má kněží sbor mu hrát,
chtěl chléb a píseň, nuže, ať obé zakusí,
a obojím se zalkne a v mukách zadusí!«

To Horymír vše slyšel a na kolena kles',
tvář svoji sklonil k zemi a ruce k nebi vznes',
pak zašeptal cos v trávu, nikdo se nenadál,
a v tom oř sněhobílý stál před ním, sotva vstal.

A než se nadál kníže a vládyka a kmet,
již bleskem oři v sedlo on vyšinul se hned,
cos pošeptal mu v ucho, poklepal jemu plec,
v tom všichni zřeli divnou a neslýchanou věc:

Kůň rozpjal náhle křídla, jichž nikdo nezřel dřív,
a nežli kníže vojsku a sluhům v povel kýv,
v skok nádherný se rozpjal, všem lidem přes hlavy
slít' s Vyšehradské skály, přes šířku Vltavy.

A jak se opřel v skálu, vryl znak tam divných run,
a pod kopyty znělo to jako zachvěv strun,
a sotva udiveni se podívali v dál,
kůň s jezdcem, hvězda bílá, na druhé straně plál.

A jeli zas, až přišli, kde palouk v středu skal,
tam Horymír zas kmetu Šemíka odevzdal,
dřív pohladil mu hřívu a políbil ho v šíj,
a šeptal: »Duchu písní, ó žij nám pro vždy, žij!

Neb naše píseň pravá ta nejlíp rozkvétá
z úst pěvce v ústa lidu, kde spět můž' do světa,
při klasu kolébavce, při šeptu bílých bříz,
při klepání kos hlučném, a její duchem tys!

Zas rolník zvedne pluh svůj, rez jeho očistí,
zas ptačí zpěvná hnízda se snesou do listí,
zas bude čistý potok, zas vznese v modrý vzduch
jak zpívající hvězda se skřivan, dobrodruh.

Zas krajem bude hlučet jen v písni, smíchu hlas,
a zlatem bude plný se sklánějící klas
Ó Lumíre, již vrať se, zas na svůj sedni trůn,
ať zavzní Vyšehradem i vlastí zlato strun!« —

Kmet zmizel, Šemík za ním On v sled jim pozdrav kýv'
a v dvorec svůj se vrátil a žil tam jako dřív;
u knížete a lidu žil v svaté úctě dál,
neb lid ten miloval jej a kníže se ho bál.

Nuž okřídlený koni, jenž báji odkazem
byl's jednou Hipogryfem a jindy Pegasem
a Šemíkem — ty duchu s tou hvězdnou perutí,
dík, v písni zabouřili jsme sobě po chuti!

Česká ballada.

Pláň u Lipan se halí v stín a mrak,
a všady, všady krev, kam padne zrak

A všady, kam jen hledneš do kola,
tam bohatýrská leží mrtvola.

A kdo tu leží, to je český lid,
jenž českým pánem zrubán tu a zbit.

A v plášti stínů jede divný host
přes tichou pláň, zpod hledí civí kost.

A pod okrajem pláště čouhá hnát:
To jede Smrt, kam její míří chvat?

Jak černý rytíř jede, obzor mhou
kde ukončen, tam staví jízdu svou.

Šer pohltil ji, křídlem lehkých par
se nad vyprahlý vznáší suchopár.

A jak se blíží stínem k nebesům,
jí ustupuje z cesty hvězdný tlum.

A jak se blíží z ticha ku ráji,
andělské sbory před ní zmlkají.

A před Bohem když stojí, velký stín
jak v slunci žeh by padnul ze hlubin.

»Slyš, Pane světa,« dí ten divný host,
»té honby světem, vraždění mám dost!

Jsem zvyklá kosit vojů valný šik,
kde zápasníku cizí zápasník.

To ptej se bojišť v světa kruhu všech,
kde lidská tekla krev a úpěl vzdech.

Však bratr aby bratru vrahem byl,
věz, k tomu ani Smrt dost nemá sil.

Dost práce mé — klid buď má odměna,
jsem bratrovraždou, Pane, znavena!«

Však z mraků zazněl hromný, děsný hlas,
až celý prostor v hlubinách se třás':

— »Dál za tvou prací! Nesmíš klidu mít,
neb dokud člověk šelmou, musíš žít!

Až bratr bude bratru věrný druh,
až podmaní si láska světa kruh,

Až v Čechách bude záští, svárů míň
a lásky víc, pak řeknu tobě: Zhyň!

Pak zazní hudba vítězná mých sfer!« —

»Tož pouť má věčná!« děla, mizíc v šer.

— ——

Ginevra.

V arkýři starém a gotickém visí
v poboční lodi klášterního dómu,
jí sousedem vyzáblý mnich a lysý,
ji budí ze sna větve starých stromů,
jež klepou v okna, na nichž světců rysy
se nití v gloriolu v barev lomu:
tam visí klidně v mystické své kráse,
a stejně kouzedlně usmívá se
do šeptu modlitby i varhan hromu.

Tvář, v které Jocondy se půvab míhá,
v čár, Botticelli, tvojí Primavery,
v němž duše jedno křídlo k nebi zdvíhá,
co v oku vášně sup se tají šerý;
rtů záchvěv zrovna na polibek číhá,
jak holoubek jej dává sladkoperý;
však v tváře bledosti již lítost skryta
a pádu stín a viny hlod, tak vítá
práh ráje ztraceného bědná Peri.

Ó ženo, dítě! Proč je vinou láska?
Zde v svaté sny ruch podivný se vkrádá,

ten sladký ševel, živůtek jímž praská,
a sladší, poslední když říza padá!
Ty's kruté sfingy nejvábnější maska,
tak usmívavá a tak věčně mladá!
Kam hnu se, tvář tvá z mojich dum se tyčí
v šer chrámu, ulic vřavou za mnou křičí
do varhan, v orgie bouř: Mám tě ráda!

Oř Attilův.

Vždy večer když se stmíval,
Attila ještě hoch
se ku obloze díval,
kam zrakem stihnout moh'.

A jak se v hloubku ztrácel,
v tu valnou nebes tůň,
zpět s myšlénkou se vracel,
že v hvězdách skryt je kůň.

On viděl v dráze mléčné
v dál hřívu jeho vlát,
a v dálce nekonečné
dvě žhavé oči plát.

A ve mlhovin tlumu,
kde mnohý plál hvězd skvost,
zřel, v svoji vnořen dumu,
se blýskat jeho chvost.

I moře jisker dštíti
on viděl kopyty,
že myslil, dolů řítí
se blankyt rozbitý.

Když jinoch dospěl v muže,
vždy stále hleděl výš,
a mnil, že strhnout může
přec toho oře blíž.

Hvězd sotva promyk zlatý
v kraj padl, jenž se tmí,
zřel, kolem jeho chaty
jak hvězdný oř ten hřmí.

Tu jednou v tiché noci
on z lože skočil nah,
a nadpozemskou mocí
v tu hvězdnou hřívu sáh'.

A vskutku chytil koně,
jenž nebem o překot
kol hřímal v divém honě.
Na siné skráni pot,

Jej divě k zemi strhnul
a na záda mu sed',
a běsným letem vrhnul
se v širý, širý svět.

A hřímal hradů, trůnů
a dómů na postrach,
a mračna divých Hunů
šla za ním jako prach.

A v divé honbě smetl,
co našel u svých cest,
a dále, dál s ním letl
ten divoký oř s hvězd.

Když dílo dokonáno,
v azur se vrátil zpět,
a nové vzplálo ráno
nad očištěný svět,

Jenž jako po potopě
se zvedl z požárů,
by rozkvět' znova v stopě
divokých barbarů. —

Zas prošly dlouhé věky,
svět shnilý je a stár.
Kde pro chorobu léky?
Kdo zažhne suchopár?

Co platny věštců touhy
a ohvězděné sny?
Dí komet ohon dlouhý,
že spočteny jsou dny.

A ve hvězdách to hoří
a chví se, divný jas.
Kdo sáhne v hřívu oři?
Mně zdá se, byl by čas . . .

Mnich.

Kdys v starém jsem ho viděl refektáři,
jak vykouzlen by štětcem Zurbarana:
V zčernalém rámci přísná bledost tváři,
pleť jako z visionů divných stkaná,
v hlubokých očích zážeh s tmou se sváří,
ten pohled zeje, otevřená rána!
Skráň stlačena ve sporých šedin věnec,
šíj vztyčená a ruce na růženec,
jak v modlitbě by chtěl se dočkat rána.

Sta nevysněných, tajných visionů
se chvělo mu pod spuchlých víček řasou,
rty tenké, jak by volaly: Já tonu,
ó Pane, podej ruku, buď mou spásou!
Jsem rozšlápnutý květ tvém na záhonu,
kde hřích a hanba se jak červi pasou,
svět pode mnou se v kalné ztrácí mlze,
já nemám slov a proklínám své slze,
jsem zrazen láskou, opuštěn jsem krásou!

Však déle když jsi badal v tmavém oku,
tu viděl's, jak tam jiskra šlehla divá,

žár orgií, jež nezdeptal chvat roků,
kdy, plachá laň, se láska v srdci skrývá,
kdy ruka znala tvary dívčích boků.
po kterých vášeň luznou notou zpívá,
třesk pohárů a kostek rachot v číši
a sladší polibků zvuk v stmělé tíši,
kdy hvězdná noc v svět očí stem se dívá.

A nad tou vrstvou jako ve pralese
zas nová vrstva živých dojmů klíčí:
bezsenné noci, v kterých duch se třese.
jak v pavučině muška trpasličí,
co obrovská dlaň s výše k ní se nese,
dlaň Satana. jenž šíj a roh má býčí;
pak dlouhé modlitby a delší posty,
a z odříkání duhy k nebi mosty,
jež horkým dechem Samum vášně ničí.

A v posled vrchem tupá resignace
jak ropucha, jež vedle cesty sedí,
den po dni na modlitbách, tuhá práce,
závratná nuda z toho oka hledí,
a touha usnout pro vždy, umřít sladce,
ti dnové jsou tak nevýslovně šedí,
a vlekou se v nic, v moře beze hráze:
To všecko moh' jsi čísti na obraze,
otázek tisíc, však bez odpovědi.

Však vůle silnější ta chvěje rtoma:
Pán velký je, buď věčná jemu sláva,
on asyl můj, v něm pouze duše doma,

on zoře nesmírná, jež ve mně vstává.
on berla má, kde noha chví se chromá.
on výmluvnosti mé jest žhoucí láva,
buď veleben! Tak z rámu, jenž se stmívá,
to volá, plesá, křičí, řekneš zpívá,
to hosanna ta siná, bledá hlava!

Dante Gabriel Rossetti.

Ta umřela, jež druhdy spěla před ním
jak Beatrice strmou cestou k ráji,
na svěží luh jej vedla žitím všedním,
kde věčné zdroje zpívají a hrají.

Ta umřela, jež první pochopila
to nové umění, jež dát chtěl světu,
ta, která byla křídla jeho síla
a plamen hárající v stálém vznětu.

Ó jistě teď v ní ideál ten svatý,
jejž snil, tak čistý, vzdušný stal se tělem,
teď jistě šat již nese hvězdovatý
a červánků svit nad průsvitným čelem!

A zamyšlená dnes již tichá stojí
tam na pavlánu nebes, ruce spíná,
v svět dívá se, kde mátohy se rojí,
kde každá hvězda v mlze uhasíná.

Vstal z těžké dumy a vzal všecky písně,
jež druhdy pro ni pěl jen v dobách štěstí,
a v rakev, jež se v jizbě tměla přísně,
měl sílu obra všecky je tam vnésti.

Na srdce její, které v sladkém tluku
vstříc jemu bilo rhytmy mystickými
a nyní tiché, mrtvé, beze zvuku,
je vložil, ty, jež spletitými rýmy

Jak v úlu včely, vřely, zněly, pěly
umění kouzlem, budoucnost jež zlatí;
jí v ledné rty pak polibek vtisk' vřelý,
zamk' víko a dal mrtvou pochovati.

* * *

A dnové šli tak ponuří a šedí,
sám se svým štětcem, pérem a svou knihou
byl sfingou si, jež nemá odpovědi,
žal, balvan sed' mu v srdce celou tíhou.

A v prsou jeho dva démoni vstali
a křídla vzpjali dlouhá, netopýří,
a v každé ucho cos mu šepotali,
jak vítr v listí podzimním když hýří.

Děl první: »Draze lásku tu jsi koupil,
cit zjitřený, jenž chtěl se obětovat,
o nové umění ty svět jsi zloupil,
dav k mrtvé ženě živé písně schovat.«

Děl druhý: »Přepjatá to byla pýcha,
se zříci věna velkosti a slávy,
ty písně v rakvi její pláčí ztícha
a vzdechem šumí kolem její hlavy.«

Děl první: »Proč jsi myslil, žil a bádal,
proč vznesl prapor čisté, ryzí krásy,

by pavouk svoji síť mu v řasy spřádal?
O paprsk božství okrad's příští časy!«

Děl druhý: »Klameš se v své resignaci,
ty písně tvé jen světice sen ruší,
jsou děti mdloby, světskou jsou jen prací,
jsou štěrk na křídlech etherické duši.«

Děl první: »Vstaň, zpět vezmi, co je tvoje!«
Děl druhý: »Splaš jí se srdce tu chmuru,
tvůj život lichý jest i jeho boje!
Jdi, pomoz jí a jim zas do azuru!«

* * *

Tak válčilo mu v srdci to i v hlavě,
vstal, rozžal lampu a vzal klíče hrobky,
pot utřel s čela, půlnoc byla právě,
chlad noci kol — jen v ňadrech měl var sopky.

Po stupních dolů kráčel, jen svým stínem
provázen, který stále tančil před ním,
tu chvíli zmizel jat výklenku klínem,
neb lunou vzrost', jež oknem bleskla jedním.

U rakve stál, klíč otočil a zvolna
na stranu sunul těžké víko pádné,
již v zrak mu bleskla jako výtka bolná
tvář vosková a čelo bílé, chladné.

Pod myrty stínem svítilo jak luna.
Hle, ruce nad tichými prsy spjaty!
ty, pod nimiž se chvěla harfy struna,
hle, posud plál tmou snubní prsten zlatý!

A pod ním viděl blány pergamenu
a v nich svůj veliký svět myšlenkový;
na mrtvém srdci spal jak na kamenu,
v sen mrtvé mluvil mystickými slovy.

Sáh' lačně po něm, plaše, divě chytil
ty listy, mrtvé jež třímaly ruce,
a zdálo se mu, že to jasně cítil,
jak mrtvá drží blány ony prudce.

I začal boj s ní, on, jenž život celý
jen růžemi ji zasypával vděčně,
co dal jí, násilím vzal, barbar smělý,
vždyť bral s tím vše, čím žít moh' lidstvu věčně!

* * *

A dnové zas šli ponuří a šedí,
sám se svým štětcem, pérem a svou knihou
byl sfingou si, jež nemá odpovědi,
žal, balvan v srdce celou sed' mu tíhou.

Ti démoni, již druhdy v ucho jemu
jed ctižádosti vlévali a slávy,
teď ztichli — ale k reji pekelnému
se jiných slétnul démonů rej dravý.

Zřel ony písně, které pěl jen pro ni,
banální luzou v prach zdeptané podle,
zřel ony písně, jak v dav hluchý zvoní,
dým prázdný v nozdry Molochově modle.

Zřel, kterak s písní tou rvou jemu v kusy
i její srdce andělské a ryzí

a myslil, že to v hrobě cítit musí,
jak slina ta v lem padá její řízy.

A nemoh' více vzíti ony blány
a dáti mrtvému je srdci zpátky,
za slávu byly světu v pospas dány.
Ó že jim nepřál raději sen sladký!

Ó že je vyrval pro ten přelud slávy!
I viděl ji zas, kterak v rakvi leží,
jak myrta vroubí profil její hlavy,
na čelo jako z vosku svůj květ sněží.

Tam, kde plál šerem jejich prsten snubní.
tam spáti mohly v nedotknuté kráse,
až mrtev sám by věčna nad prohlubní
jak v žití kdys jí předčítal je zase!

Michal Szwejcer.

Eduardu Jelínkovi.

Noc. Boulevard Picpus dřímá v těžké mlze.
Vše uzamčeno, domy, okna, krámy,
a prudký vítr třese svítilnami,
v nichž slabý plamen hraje roven slze.

V tmu půlnoci jen s roztřepeným svitem
v té čtvrti, bídná kde jen žije chátra,
se krade světlo mdlé z pátého patra,
dům starý zvětralým kde tmí se štítem.

Komuna dokonává. Hlídky valné
jen procházejí ulic tmavou sítí,
krok odměřený duní, pušky svítí
mdlým leskem v mlze neprůhledné, kalné.

A z dálky občas rachot bubnů víří,
a výstřel temný v ticho noční zazní,
po orgii tam ve krvavé lázni
smrt v stádech jatých komunardů hýří.

Zas vládne řád a zákon. Jako vlna,
když nejvýš vzpne se, náhle v prach se tříští,
tak odboj kles', jen strach zbyl na bojišti
a krev, které jest celá Paříž plna.

Kdo smělý tak, že tam, kde v stíny šeré
se stejně nevinnost jak vina skrývá,
se klidně okem světla v chaos dívá,
jenž dovřel, oběti své zhltiv stere?

U sporé lampy tam dva sedí kmeti,
to Szwejcer s Rozwadowskim, druzi dávní,
ve svatém boji pro vlast druhdy slavní,
dnes v bídě žijící, však s duší dětí,

Se srdcem apoštolů. Ve vyhnanství
sem zanesl je příboj emigrace.
O kůrku chleba těžká začla práce,
jak Dante pravil, šlapat schody psanství.

Kdys v mládí snech svou svatou Polsku zřeli
stát nad národy s ohvězděným čelem!
Té smutné Dolorosy spasitelem
chtěl každý z nich být, druzi jejich mřeli

Na bojištích celého světa pro ni;
jim exil zbyl jen čtyřiceti roků
a odříkání — však též plamen v oku
a sloka pěvce, mysticky jež zvoní

A věčnou zpívá píseň o naději,
hymn »Nezhynula Polska« šeptá plaše.
Tak čekali své vlasti Mesiaše
dva staří ptáci sněhu ve závěji.

On přijde! Szwejcer vzdychal každým jitrem,
jak Towiański věštil jeho příchod,
jak Mickiewicz ho tušil, v dálný Východ
vstříc putuje mu s posvěceným nitrem.

On přijde! Žaláře a pouta zkruší,
vykouzlí růže nad sibiřské sněhy,
vše rány zahojí a ducha žehy,
rmut slzí smyje s tváří, vinu z duší.

On přijde! vzdychal Szwejcer v chudé lože,
se utýrán dne vedrem potáceje,
ne Polsku jen, svět z moře beznaděje
on v přístav vyvede, kde's kotvou, Bože!

Vše události, jež se na svět valí,
v nichž Europa, pták, v dravce spárech stená,
jsou jeho posli, peruť jeho změna
a válka mystický plášť, v nějž se halí,

Ve vzdechu bídných on své meče ková,
ve písni věštců zámysly své přádá,
stín otroctví, jenž na svět nyní padá,
je kolébka, zkad zoře tryskne nová.

On přijde, kdy ho nejmíň čekat budem,
na prestol slávy matku Polsku vsadí,
bez vlády klesnou, již ji dáví, hadi,
a velcí světa před ním padnou studem!

Tak Szwejcer snil a žil v svou dumu cele
při dunění děl pruských stejně vnořen
jak při komuny řádění, v ní kořen
byl jeho žití, vše kol prázdné, stmělé,

Jen ona majákem, jenž stále planul.
Dnes rovněž v noci vraždění a vřavy
své s druhem k lampě ukláněli hlavy
nad knihu, větší svit jim v duše kanul.

To »Kniha polských poutníků« kmet hlasně,
čte s vírou v duši, s jiskrou v kalném oku,
co boulevard duní echem hlučných kroků,
co bubny víří v spád mystické básně,

Co občas temný výstřel z dálky třeskne.
Jde hlídka kol. — Co ono světlo v štítu?
To signal komunardům, v jeho svitu
již potlačeným nová hvězda bleskne.

»Však nebleskne!« dí důstojník a k domu
stráž zatočí, ve pažeb ranách dvéře
již povolují, světlo bleskne v šeře,
a schody úpí v sterých kroků hromu.

Kmet stále čte o Mesiaše příští,
druh jeho zbožně slouchá, hlavou kývá,
zní chodbou křik a láni, vřava divá . . .
On přijde! — pažba vetché dvéře tříští

On přijde! — Tak jsi nesnil jeho příchod,
ty apoštole s vírou v duši svoji!
Pět kulí v srdce tvé zda zhasilo ji? —
Třesk bubnů, v krvi nad městem plál východ.

Tváří v tvář Novému světu.

Vodní pláň se v dálku tměla,
mohutná loď po ní jela
v Nový svět.
Kam zrak pohléd', vlny, vlny . . .
Obzor mhy a mraků plný,
z komína jen jisker příval
občas vzleť
a jak rudé slzy splýval
výše do tmy a pak zpět.

Doutníky jak hvězdy v mraku
míhaly se, při koňaku
leckdo bděl,
na palubě v plaid svůj halen
k břehu zíral, který vzdálen
v mlze čarou určitější
tměl se, tměl.
Pod palubou v tmavé skrejši
bědný vyhostěnec dlel.

V pestré tísni v kotci tmavém
mezi sobě rovných davem,
v směsici
těch, co vlast svou opouštěli,

a za mořem najít chtěli
lepší život, lidstva eden
    zářící;
v tlumu žoků, pytlů, beden
seděl smutný, mlčící.

Vedle něho spala žena
chorobná a vysílená.
    Každý dech,
jenž se pracně z ňader linul,
aby v jeho ňadrech zhynul,
schýlené mu tváře pálil
    plam a žeh,
ruce, led, on v šat svůj halil,
hřál je svojich na ústech.

Zdali dočká ještě rána?
Do kajuty kapitána
    — bohu dík! —
přenesli ji ze soucitu
při pochodní rudém svitu.
On tu v dálku hledí, čeká . . .
    každý mžik
věčnost je mu — bdící leká
na můstku jej námořník.

Kroky slyší, hlasy slyší
z kajuty v té noční tiši,
    schýlí skráň . . .
Ano, tam se člověk rodí,
on tu, otec, v zmatku chodí

mezi nebem, mezi mořem
    čeká naň,
radost jde tu spolu s hořem,
smrt a život — v dlani dlaň.

Od Europy prchnul prahu.
V lepší život celou snahu,
    cit a vzruch
v Nový svět chtěl zmladlý nésti,
věřit v život, v práci, v štěstí;
myslil, tam co nedopřáno
    snů a tuch,
zde skráň zvedne v zlaté ráno,
v budoucnosti vírný kruh!

Vinou svedl ženu cizí,
prchnul s ní, teď žalně sklízí
    hříchu plod . . .
V jaký úděl, v jaké věno
zrodí se to dítě, ženo,
jehož zrak se teď otvírá
    v středu vod?
Můž' vzplát z viny pevná víra
ve budoucí, silný rod?

Můž' to dítě hříchu, viny,
zrozené zde mezi stíny,
    lepší být?
Nemá v duši setbu otce,
po mnohém jež vzklíčí roce,
zda v něm otráven též není
    duch i cit?

V Nový svět vin starých vření
má se zkázným jedem vlít?

Staré Europy vše vášně,
mladost, zdrána prostopášně,
klam a lest,
sobectví a mrzká zrada,
podlost, která hrbí záda,
stavíc žebrácku svou misku
u všech cest,
má zas ožít démon zisku
pod praporem volných hvězd?

Nedomyslil . . . U kajuty
skříply dvéře, světla žlutý
pruh sem vlet'.
Napjal sluch . . . a silou dravce
srdce smáčknul, slyšel plavce;
pravil drsným hlasem, všedním,
jenž ztich' hned:
»Dítě mrtvé!« — V tom tu před ním
z mlh se vyhoup' Nový svět!

H a r e m.

(K obrazu Jaroslava Čermáka.)

Aj, odkud sešly se tu
z celého světa krásky
ve mládí luzném květu,
v daň smutnou smutné lásky?

Gruzinka usmívavá
jak dítě vděků plna,
jak motýl lehká, hravá
a těkavá jak vlna.

Řekyně vzácné krásy,
jak oranž temně zralý,
jak noc havraní vlasy,
zrak, slunce úpal stálý.

A plavé, prostovlasé
též dítě od severu,
spí symbol v její kráse,
taj v očí její šeru.

Ta leží polonahá,
ta v zrcadlo se dívá,
zrak oné noc je vlahá,
jež hvězdné báje skrývá.

Ta cosi roztržitě
svým družkám v taji šeptá,
ta nožkou bosou, dítě,
koberce řasy deptá.

Ta čeří chladnou vodu,
jíž chrlí dračí hlava,
ta k spirale zří schodů
snad pána očekává.

Však hrdě u zdi v říze
až po krk zahalena,
zde patříc na vše cize,
dlí černohorská žena.

Zde ona sfingou jesti,
jí v očích hrůza čeká,
šat pod zaťatou pěsti
se chví jak větrem řeka

Ty oči plny hněvu,
jak stín zde stojí sama,
a v druhých žertu, zpěvu
je zkamenělé drama.

Dost času má, až na ni
v haremu dojde řada,
až strhnou šat, kol skrání
jenž malebně jí padá.

Dost času, handžar skrytý
až rudou vlnou blyskne!
Teď tlumí svoje city,
a k zdi se mlčky tiskne.

Zří rodné svoje svahy
bystřinou krve zryty,
chat spálených zří prahy,
zří hlavy na kůl vbity.

Zří oheň na obzoru
a krev na krbu doma,
v svém nehne hlavou vzdoru,
v svém bolu nehne rtoma.

Ji eunuch šedobradý,
bič jeho nepoleká . . .
Slovanstva symbol tady
v svém němém bolu — čeká.

Jesličky mé báby.

(Vánoční gobelin.)

V pozadí město východních zříš tvarů,
toť baňatých a štíhlých věží směs,
žhnou střechy v zlatém a stříbrném žáru.
pod nimi oblouků a štítů les;
do brány vjíždí zástup dromedarů,
za stádem mezků běží věrný pes,
a jezdců tlum ve fantastickém kroji
s pestrými turbany se kolem rojí.

Od města příkrý svah se dolů sklání,
toť skály jsou, tak divně hrbaté,
jich tesy v rudém hoří mihotání
a stezky v nich se vinou klikaté,
po různu palma, svah kde schýlen v pláni,
stře vějíře své, plody bohaté,
zdroj zurčí přes zvětralá skaliska,
o které na perly se roztříská.

Zde pastevců se stáda rozkládají,
koz hbitých, ovcí tučných v trávě svěží,
nechť s modré výše zlaté hvězdy plají,
pastýři klidně ve skupinách leží,

ti jedí chléb svůj, ti na šalmaj hrají,
kluk bosonohý ku pramenu běží,
kam zaběhla mu koza zvědavá —
V tom nocí temnou šlehne záplava!

A roste v zář a nebe objímá
a hvězdy, nebes jiskry, před ní blednou,
jat děsem každý jest, kdo nedřímá,
jak na povel se hlavy všechněch zvednou,
i družný oslík střihá ušima.
Hle, jasu toho vlnou nepřehlednou
se sklání s nebe křídlatý sem zjev,
ba zástup zjevů; s rtů jim zvoní zpěv:

»Již narodil se Ježíš, vzhůru, spáči!
Buď na výsostech věčná sláva Bohu!
Má vesel být, kdo v starostech zde kráčí,
a volný ten, kdo v poutech vleče nohu;
má po růžích jít, kdo jde přes bodláčí!
Což nevěříte? Hleďte na oblohu!
Jen vizte, svět jak plní štěstím, klidem,
jež snáší se v hruď dobré vůle lidem.

Nuž vzhůru! vzhůru! Přijdou doby zlaté,
ráj ztracený se člověčenstvu vrátí,
vy šťastní, vy jej první uhlídáte,
ó spějte v Betlem, spěch vám cestu zkrátí;
tam v chlévě děťátko vy uzřít máte,
spí s usmíváním v klíně šťastné máti,
bdí Josef nad ním a v sen jemu zticha
vůl s oslem do chudobných jeslí dýchá.«

A dole pastýři se chutě ženou,
ten beránka, ten s ovocem koš nese,
ten tučným sýrem torbu naplněnou,
hle, starci jak se bílá brada třese
tím pospěchem, tam hoch a muž tam s ženou,
kdo zdráv, kdo sotva o berličce hne se,
vše s dary chvátá chutě ku Betlemu,
kde starý chlív se tmí ve skalin lemu.

Toť jesličky jsou v hlavních obrysech,
jak rokem každým v jizbě báby moji
se podél čtyř zdí táhly, svěží mech
kol vroubil je, výš čerstvý věnec chvoji,
a pryskyřice a jehličí dech
táh' s vůní kadidla kol po pokoji;
a v předvečer když rozžehly se svíce,
kdo na světě moh' šťastnější být více?

Již měsíc napřed jaké těšení
a práce! Tu se domy lepívaly,
pak u stropů se sbilo lešení,
naň připjaly se blýskotavé skaly,
a každým rokem rostlo nadšení,
vždy nové divy před dítětem stály,
tu mlýn, jenž pískem běžel, došky krytou
tam chatrč viděli jste s eremitou.

Pak řemeslníci přišli a též divní
vojíni národů všech ze bran jeli.
Ach, upomínko, prstem svým jen kývni,
ať vidím zas ten luzný obraz celý!

Ty pestré postavy, tak primitivní,
tu do práce, tu do boje zas spěly,
jak zatáhlo se dole tenkou nití,
tu kovář bušil, tam švec začal šíti.

A o štědrý den teprv nastal ples,
kdy čekali jsme na půlnoční spolu.
pod sněhu loktuškou co spala ves,
a chrámu okna žehla ve plápolu,
kdy venku ozvala se písní směs
a padla s plesem zvonů do hlaholu,
jenž zasněženou dálkou letěl k polím
přes pusté zahrady a k lesům holým.

Ó tichá vísko, spící v hustém sněhu,
ty's jak ta pochovaná báje mládí,
ó dětství, dýchej celou svoji něhu
mi do strun duše, jež se k písni ladí,
při vánočního stromku slavném žehu
ať necítím čas, divě kol jenž pádí,
ať štěstí mládí zřím zas v dětech svých.
a slyším saní cinkot, zpěv a smích.

Spor o duši.

Smrt vešla do chaty a venku zbyli
dva její druzi. První Anděl bílý,
jas jehož hvězdný v řízu světla stápí,
a druhý s maskou Satana a s drápy
a rohy, jak ho Albert Dürer kreslí.
Ti oba k chatrči se stejně snesli,
jak při soumraku světla pruh a chmura,
jak motýl zářící a černá můra:
a smrt co uvnitř konala svou práci,
si na práh sedli podivní ti ptáci,
a než tam smačkla hrdlo nemocnému
ta kmotra, která říká Amen všemu,
jež ťuká dnes a zítra hromem buší,
ti dva spor začali tam o tu duši,
tu malou dušku, scvrklou bolem, strachy.

Děl Anděl: V hvězdné oděju ji nachy,
neb jako dítě prostá je a cudna.
Milosti boží nesměrná je studna,
a kapkou bude v ní ta duše malá;
ač hřešila, však ona litovala,
a plamen lítosti je duše lázeň.
Pojď, vážko zlatá, zaplaš trud a bázeň,
pojď, zakmitni se v lemu boží řízy
jak světluška, jež ve vrkočích mizí
té noci, která nad horami vstává!
Tě vítá ráj a vyvolených sláva!

Tam svatí v nebi již čekají na tě.
tam svítí stromy v purpuru a zlatě,
v nich ptáci pějí. V klín svůj svatá Panna
tě chytne, holubičko, štěstí mana
tě opojí při zpěvu Serafinů.
Pod stromem Parakleta sedneš v stínu
a všecko, na zemi co's vytrpěla,
ti bude pouze jako bajka ztmělá.
Pojď, pospíchej a v let se dáme k nebi!

A proti Anděli se Satan šklebí:
Ta duše má jest, darmo pro ni kvílíš,
neb málo kála se, hřešila příliš,
je scvrklá záštím, závistí je žlutá,
a v zárodku svém zhouby dechem tknutá.
Je bezdná, děsná propast, sluje vina,
tam spěchat nebyla ta duše líná.
Pojď, šedý brouku pekelného luhu,
vlez v kotel síry, který na odsluhu
tě čeká mezi pekla vyvolenci
a mezi kleštěmi a smoly věnci.
Ty's má, ty's má, zlo vládne vždy a všade
a křídlo mé se jak stín černý klade
na zem i moře, ba i přes tvář Boha!
Pojď, Smrti, pojď, proč váhá tvoje noha?
Tu duši sem! —

— Zpět, Satane, a vari!
Má je ta duše, arcivrahu starý,
dost zloby tvé! děl Anděl s vlídnou tváří! —
— Má duše je a sotva se ti zdaří
mně vyrvat ji a pekelnému dolu!

Co tito dva tak hádali se spolu,
Smrt v jizbě dlouhou, těžkou měla práci
tak, pomalu že luny srp se ztrácí
a hvězdy blednou. Zlý spor neustává.
V tom kdosi třetí mezi ty dva vstává,
tvář jeho nelze dobře rozeznati:
sta paprsků v ní oba vidí pláti,
plášť azur je, jde od země až k moři
a v kadeřích, hle, jitřenka mu hoří,
a obličej, to samo slunce žhoucí,
a hlas dí jako teplý život vroucí:

— Zpět oba, duše ta jest pouze moje!

Pojď, atome, splyň ve života zdroje,
na tebe velká matka čeká, země!
Tam spočineš, tam spáti budeš jemně,
pojď, bublino, splyň klidně s valným tokem,
buď písní v hrdle ptáka, rosným okem
buď v svěží trávě, květem na jabloni!
Buď vším, co pěje, letí, pláče, zvoní,
buď růži, hvězdou, azurem a jasem! —

Co neznámý tak jásavým děl hlasem,
Smrt dokonala svoji práci v chatě;
i vyšla ven, svět planul v jitra zlatě,
co strom a keř se v lesk a vůni topí.

Po druzích jejích nebylo kol stopy.

EPILOG.

Sibylly Michelangelovy.

Již zmožen prací i myšlének tíhou,
a v srdci steré pochybnosti hroty
v dlaň sklonil veliký Buonarroti
skráň zrytou mnohou vráskou, mnohou rýhou.
Tu z výhně ducha, kde u věčném sporu
se obrazy a dojmy tříbily,
se zvedly plné síly, plné vzdoru
a stály před ním staré Sibylly,
i slyšel v hloubi duše jejich hlas,
jenž jako vichr půlnoční se třás':

První:

Zřím v svadlé listí spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
kol tma a šero, pouze pláti Krásu
jak bludnou hvězdu v bludišti tom zřím;
vše ostatní kol hroby jen a trosky,
jež hvězdy té svit ozařuje božský.

Druhá:

Zřím v svadlé listí spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
jak mroucí jiskru sledním ve zápasu
po Velikosti svatou touhu zřím:
Chtít větším být, již v tom je vykoupení
z mlh, mátoh, trudů, strastí, utrpení.

Třetí:

Zřím v svadlé listí spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
a cítím soucitem svou vlhnout řasu,
v těch mrtvých srdcích símě Dobra zřím;
to chví se tam, jak zora plá a hoří,
to jistě z hrobů nový život stvoří.

Čtvrtá:

Zřím v svadlé listí spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
nerv živý škube se tam v shnilém masu,
to žízeň Pravdy trhá svalem tím;
ta nesmrtelná ať si pálí, bodá,
přec lidstvu číši věčné vláhy podá.

Pátá:

Zřím v svadlé listí spadlé s kmenu času,
zřím v mrtvých rodů popely skrz dým,
ten popel zvedá se, dým taje v jasu,
ta srdce žijí — neb v nich Lásku zřím!
Duch v kosti hřmí a světlo v zřitelnice,
kde Láska doma — není Smrti více!

Hlas dozněl, chvíli ticho ztmělou síní —
však za ním zveď se nový hlahol nyní,
hlas těch, již mrtvými se zdáli posud,
hlas velký, silný, nezdolný jak Osud.

To znělo, jak bouř vítězná když letí:
»Jsme, žijem, budem žíti dál a dál,
nechť zhouby jsme a vteřiny jen děti,
nám posud v srdcích oheň nedoplál,
ten oheň Dobra, Krásy, Velikosti,
ten oheň Pravdy, Mojžíšův jenž keř,
ten oheň Lásky, jíž zem, nebe hostí,
jenž stále volá: Bojuj, chtěj a věř!
Jen těmi silné lidské pokolení
Nic odvěké na starou báji změní,
neb Velkost kde a Dobro, Krása svítí
a s Láskou Pravda, tam jest věčné žití!«

Ta hymna zněla jásotem v šer dílny.
K své práci sochař velký vstal a silný!

POZNÁMKY.

Harut a Marut.

(Str. 23.)

Báseň tato zbudována jest na druhé suře Koranu (2, 96). Oba andělé jsou původu talmudického a vznikli z básnického výkladu 6. kap. 1. knihy Mojžíšovy, kde jest řeč o »dětech božích«, jinde slují Šamchesai a Asael. Ovšem dualismus jejich a symbolika v básni této i s celým podkladem děje jsou zcela invencí básníkovou.

Vidění v Kolosseu.

(Str. 64.)

Mnich Telemachos, chtěje zabrániti hrám gladiatorů v cirku Flaviově, vrhnul se s křížem v ruce mezi zápasníky (404) a byl od zástupu ukamenován. Však smrt jeho přiměla císaře Honoria k obnovení edikt Konstantinova, jímž zápasy gladiatorů pro vždy byly odstraněny. Legenda tato je předmětem velikého obrazu José Beullieure, jehož reprodukci přinesl »Světozor« roku 1888 číslo 17.

Freska Rienziho.

(Str. 87.)

K této básni i k básni »Věčné evangelium« (str. 95.) srovnej, co vypravuje Lefebre Saint-Ogan ve své zajímavé knize »De Dante a l'Aretin.«

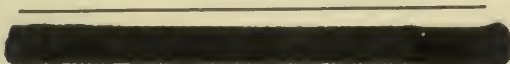
Idylla z Vaucluse.

(Str. 91.)

Anekdotu, z které povstala tato báseň, vypravuje H. Blaze de Bury ve své knize »Dames de la renaissance«.

OBSAH.

Strana

NAKLADATELSTVÍ
J. OTTO
V PRAZE